

LOVEC 1985 3

glasilo Lovske zveze Slovenije

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXVIII, št. 3
marec-sušec 1985

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Ada Bitenc, Lojze Černe, Branko Galjot,
Jelo Gašperšič, Ivan Nečemar, Mitja Rebec,
Konrad Sajdl in Bojan Vomer

Lektor in korektor Sončika Lorenci

Lovec izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 23 000 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Letni prispevek zveze lovskih druženj
po članu lovske družine Lovski zvezi Slove-
nije, v katerem je vračunana tudi na-
ročnina za glasilo Lovec za leto 1985, je
1242 din (od tega za glasilo Lovec 600 din).

Za druge naročnike

je letna naročnina 1000 din
za inozemstvo 2100 din
izvod revije stane 65 din

Naročnino je treba plačati vnaprej na žiro
račun Lovske zveze Slovenije

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC,

Župančičeva 9 – p. p. 505,

61001 Ljubljana.

Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:

do 15 besed 175 din, od 15 do 25 besed
290 din, od 25 do 30 besed 440 din.

Za vsako nadaljnjo besedo 15 din.

Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE

Blaž Krže	66	S 1. seje skupščine LZS
dr. Andrej Bidovec	68	O opravljenem delu na osnovi pogodbe med LZS in VTOZD za veterinarstvo BF za I. 1984
dr. Anton Skobir	70	Odgovornost lovske organizacije oz. družbenopolitične skupnosti za škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad
Marjana Hönigsfeld	75	Vidra v rdečih številkah
Nives Višnar	80	Poznamo žleze vonjavnice pri divjih živalih?
Po lovskem svetu:	83	Francija – Zelena knjiga o divjih prašičih ZSSR – Isubrijski jeleni Egipt – Rezervati za krokodile
Lovska organizacija:	84	Ob 30-letnici LD Stahovica – F. Svetelj
	84	Odgovorno se lotimo srednjeročnega načrtovanja – M. Toš
	85	Lovska slikarska razstava v Donitu v Medvodah – L. Dobrovoljc
	85	LD Bistrica ob Sotli je razvila svoj prapor – J. J.
	86	Koledar pomembnejših strelskih tekmovanj v letu 1985
Jubilanti:	87	Ivo Skerlovnik – sedemdesetletnik – L. Z.
	87	Rudi Črešnik – sedemdesetletnik – L. J.
	88	Avgust Molan – šestdesetletnik – I. Š.
Lovski oprtnik:	89	Obstreljeni divji prašič je pritaval na kmečko dvorišče – M. Leban
	89	Na lovu s kanadskimi lovci – J. Gregorič
Literatura:	90	Rdeča knjiga ZSSR – B. Kryštufek
V spomin:	91	Lojze Holc – I. J.
	91	Štefan Govedič – D. K.
	91	Anton Miklavčič – M. J.
Lovska kinologija:	92	Po opravljenih zrebnih pregledih za pse ptičarje – V. Pirher
	93	Živahno delo v LKD Novo mesto – S. Ercek
	93	Tekmovanje psos ptičarjev v Ptuj – P. P.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Pozimi in spomladi potekajo v organizmu srnjadi pomembni presnovni procesi. Srnjakom raste rogovje, v srnah se začne razvijati plod. Ta čas je za gojitelja srnjadi zelo zanimiv, saj lahko s sistematičnim spremljanjem rasti rogovja dobi razmeroma zanimiv pregled nad starostjo srnjakov. Srnjaki, ki imajo sredi februarja rogovje že doraslo in ki ga bodo očistili kak mesec pozneje, so najverjetneje starejši; srednje starim srnjakom rogovje v tem času še raste in dorašča, mlajšim, to je dveletnim in bodočim lanščakom, pa marca rogovje šele začneja rasti. Zato pozne, pomladanske zime najbolj vplivajo na razvitost rogovja mladih srnjakov.

Februarja in marca se dan podaljšuje, ker pa svetloba pospešuje rast rogovja, je ta v tem obdobju tudi najintenzivnejša. Sorazmerno času rasti rogovja se krepi tudi teritorialno vedenje srnjakov, ki doseže svoj vrh v aprilu.

Foto Janez Papež, Diana

SLIKA NA DRUGI STRANI OVITKA:

Sledovi divjadi kažejo, da je kozolec dobro obiskan

Foto C. Pogačar

S 1. seje skupščine Lovske zveze Slovenije

Blaž Krže

Delegati zvez lovskih družin so se sestali na 1. seji skupščine Lovske zveze Slovenije tega mandata 26. januarja 1985 v Ljubljani. Osnovni točki dnevnega reda sta bili predvsem **finančni načrt LZS in obravnavanje analize odstrela nekaterih vrst divjadi v Sloveniji**.

Sprejet finančni načrt LZS za leto 1985

Finančni načrt LZS je sestavljen iz treh osnovnih virov, in sicer iz **članskega prispevka, združenih sredstev za programe lovskega sklada, vključno z raziskovalnim delom, in iz poslovanja gojitvenih lovišč LZS**.

Najpomembnejši del članskega prispevka se namenja založništvu, to je glasilo Lovec in knjigam Zlatorogove knjižnice. Pri tem se LZS sooča s skokovitim, lahko rečemo nadinflacijskim porastom cen, na katerega sama ne more vplivati, če želi obdržati sedanji obseg in kvaliteto tiska Lovca in Zlatorogove knjižnice. To pa je mogoče le tako, da se del sredstev za izdajanje glasila Lovec zagotavlja tudi v lovskem skladu. Ta delež bo leta 1985 znašal 37,3 % vseh stroškov izdajanja Lovca (v letu 1984 24,6 %).

Program nekaterih nalog skupnega, republiškega pomena pa se uresničuje prek »lovskega sklada«, za katerega za leto 1985 načrtujemo 12 768 727 din dohodkov in stroškov. Iz te postavke se financira strokovna služba LZS, tečajji za lovske čuvaje (trije), dopisna šola za lovske tehnike, B program lovske kinologije, turistična ponudba in nakup filmov vzgojno-izobraževalnega pomena. V letošnji program lovskega sklada se od letos dalje uvrščajo tudi vse propagandne akcije (nalepke, lepaki, udeležba na razstavah), financiranje nekaterih programov vzdrževanja Slovenskega lovskega muzeja in del stroškov strokovnega posvetovanja »Preprečevanje škod v kmetijstvu«, ki bo 17. in 18. maja letos v Ljubljani. Med večje stroške lovskega sklada sodi tudi tiskanje gojitvenih smernic za naslednje srednjeročno obdobje. Smernice naj bi dobil vsak član lovske

družine, čeprav o tem še ni sprejeta dokončna odločitev; ta bo odvisna predvsem od obsega in vsebine sprememb sedanjih gojitvenih smernic.

Pomemben del razprave so delegati namenili nekaterim vprašanjem znanstveno-raziskovalnega dela, za katerega je predvidenih nekaj manj kot tri in pol milijona din. Vemo, da ni lovska organizacija znanstveno-raziskovalnega dela nikoli omejevala z vidika zagotavljanja finančnih sredstev, temveč je vedno dajala večji poudarek vsebini, s tem pa tudi uporabnosti raziskovalnega dela. Tako je bilo tudi letos, s to razliko, da so za večino raziskovalnih nalog, razen za malo divjad, dali svojo oceno raziskovalni sosveti, ki so osnovani kot oblika dela v Svetu LZS za varstvo okolja in gojitev divjadi. V raziskovalnih sosvetih sodelujejo tudi predstavniki raziskovalnih ustanov, Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Splošnega združenja SRS za gozdarstvo in Zadržne zveze Slovenije. V razpravi o raziskovalnem delu smo slišali celo vrsto kritičnih pripomb in ugotovitev, iz katerih izhaja, da mora znanstveno-raziskovalno delo tudi samo težiti k večji uporabnosti, ki se mora potrjevati z jasnimi in konkretnimi nalogami lovske organizacije pa tudi drugih uporabnikov naravnega prostora, kadar se vsebina raziskovalnega dela nanaša na področje »**divjad – življenjski prostor**«. Soglasno je bil sprejet tudi predlog o znatnem povečanju sredstev za financiranje B programa lovske kinologije. To pa je vezano na izpolnjevanje nekaterih pogojev z vidika izboljšanja kvalitete in ustrezne udeležbe na kinoloških prireditvah republiškega pomena. Zato

dokončno odločitev o dodeljevanju teh sredstev sprejema Svet LZS za lovske kinologije.

Razprava se je, že po običaju, dotaknila tudi sedanjega ključa za združevanje sredstev v lovski sklad, ki po mnenju nekaterih organizacij ne spodbuja dobrega gospodarjenja. Sedanji ključ namreč temelji na »korigiranem prihodku od gospodarjenja v loviščih«. Ta dohodek se ugotavlja na osnovi dejanskega dohodka, odštejejo pa se dohodki od lovskega turizma, poleg tega pa pri določanju osnove za združevanje odštejejo tudi stroške za gojitveno-čuvajsko službo, nabavo žive divjadi in stroške za škode od divjadi. Zaradi tržnih pa tudi inflacijskih vplivov se je skupni dohodek lovske družin v primerjalnem obdobju 82/83 povečal za 212 %. To je zagotovilo, da se je kljub razširjenemu programu lovskega sklada delež združevanja za njegovo financiranje od 16,6 % v letu 1984 znižal za 15 % v letu 1985.

Nekatere ZLD menijo, da sedanji, prej omenjeni ključ za združevanje sredstev ni stimulativen in da premalo upošteva doseženo raven izkoriščanja »naravnih danosti«, ali drugače rečeno, da se v vseh območjih Slovenije naravne možnosti za gojitev divjadi še ne potrjujejo z ustreznimi gospodarskimi učinki. Svetu LZS za finančno-gospodarska vprašanja je naročeno, naj v tem letu izdela analizo sedanjega sistema tudi s tega vidika.

Analiza odstrela nekaterih vrst divjadi v Sloveniji

Gradivo je pripravila strokovna služba LZS in ga najprej dala v presojo Svetu

Članski prispevek v letu 1985 znaša 1 242 din, deli pa se:

– za glasilo Lovec	600 din
– za delovanje LZS	177 din
– za delovanje LZ Jugoslavije	15 din
– za Zlatorogovo knjižnico (»Zveri I«)	450 din

Iz lovskega sklada se Lovcu v letu 1985 namenja subvencija v višini 8 284 673 din ali 376,57 din na člana, za prispevek LZ Jugoslavije pa se iz lovskega sklada po članu namenja 15 din.

LZS za varstvo okolja in gojitev divjadi. Na podlagi ugotovitev oziroma stanja pri posameznih vrstah divjadi naj bi bila po najširši razpravi oblikovana tudi izhodišča LZS za ev. spremembe in dopolnitve zakona, pa tudi samoupravnega sporazuma o enotnih gojitvenih smernicah v Sloveniji za prihodnje srednjeročno obdobje.

Analiza očitno kaže na to, da se v posameznih območjih Slovenije kljub podobnim naravnim razmeram intenzivnost odstrela nekaterih vrst divjadi, zlasti srnjadi, na enoto površine tako razlikuje, da velja temu nameniti več pozornosti. Odgovor na to vprašanje pa morajo poiskati predvsem lovske organizacije same.

Skupščina je podprla nekatere predloge o spremembi lovnih dob in načinov lova, obenem pa menila, naj se gojitvene smernice za prihodnje srednjeročno obdobje ne bi bistveno spreminjale, saj se je cela vrsta nalog komaj začela. Delagati pa so poudarili, da je treba spremeniti prakso, ki se pravzaprav oddaljuje od gojitvenih smernic. Ob tem so znova poudarili vlogo LG območij in odgovornost lovskih organizacij za izvajanje vseh nalog pri zagotavljanju območne gojitve. Prav tako je bila na skupščini podprta zasnova o noveliranju rajonizacije medveda in o takem ukrepu za risa, jelenjad ter deloma tudi za muflona. Bolj odločno je treba razvijati vse oblike vlaganj v izboljševanje naravnih razmer divjadi in v ukrepe za omejevanje škod od divjadi.

Predvsem na znanstveni in strokovni podlagi temelji predlog, naj bi v naslednjih letih namenili več pozornosti tudi gojitvi divjega prašiča. Odtod izvira tudi predlog, naj bi v naslednjih treh letih v Sloveniji neomejeno odstreljevali divje prašiče s telesno težo do okrog 60 kg, kar pomeni predvsem ozimce in šibkejša lanščake. S tem bi najhitreje dosegli ugodnejšo starostno sestavo pa tudi znižali številčnost, s čimer bi neposredno prispevali k nižjim škodam. Poleg

tega naj bi posebni, ostrejši ukrepi veljali tudi za divjega prašiča v kmetijskih območjih.

Glede na vpliv gamskih garij bodo izdelane gojitvene smernice za okužena, ogrožena in druga območja življenjskega prostora gamsa. Še v tem letu bodo pripravljene in sprejete tudi smernice za bodočo gojitev divjega petelina po izteku popolne zaščite, ki se bo nehala konec tega leta. Skratka, pomembnih in zahtevnih nalog je cela vrsta.

Posebno poglavje velja gojitvenim ukrepom za malo divjad; vsi ukrepi naj bi bili podrejeni doseganju višje številčnosti, ki je marsikje resno ogrožena. Zato se bodo morali lovci, vsaj začasno, odreči tudi nekaterim tradicionalnim lovnim dobam in načinom lova. V razpravi o tem so delegati tudi od

Lovske zveze Slovenije zahtevali bolj zavzeto sodelovanje z republiškimi ustanovami in organizacijami s področja kmetijstva, kar naj bi zagotavljalo tudi več posluha kmetijstva za življenjske potrebe male divjadi. Podčrtani so bili tudi nekateri problemi, do katerih prihaja zaradi različnih lovnih dob v Sloveniji in Hrvaški; to velja predvsem za divjo raco in pa preveliko številčnost kanje, kar je treba čimprej rešiti.

V nadaljevanju so delegati poslušali še poročilo s skupščine LZ Jugoslavije, ki je bila 19. januarja v Skopju. Takrat so bila sprejeta tudi stališča slovenske delegacije o večji odgovornosti za varno izvajanje lova in pa o pomenu ustrezne oskrbljenosti trga z lovskimi naboji. Naslednja seja skupščine LZ Jugoslavije bo v Sloveniji.

Počitek na hladnem ležišču

Foto J. Papež, Diana

O opravljenem delu na osnovi pogodbe med LZS in VTOZD za veterinarstvo BF za l. 1984

dr. Andrej Bidovec

Leta 1984 smo v smislu pogodbe pregledali: 45 trupel srnjadi, 25 trupel poljskih zajcev, 29 trupel ali posameznih organov gamsov, 129 vzorcev kož odstreljenih gamsov, 4 trupla jelenjadi, 4 damjekov, 6 trupel muflonov, 4 divjih prašičev, 2 trupli fazanov, 2 lisic, 2 risov, 1 jazbeca, 1 kozoroga, 1 divjega petelina in 2 trupli rac.

V okviru kontrole objektov pod veterinarskim nadzorstvom smo iz fazanerij »Kompas« – Petrovci, »Fazan« – Belčinci, »Cerklje« – Kamnik, iz fazanerije ZLD Koper in fazanerije »Vurberg« (ZLD Maribor) pregledali 152 odraslih fazanov, okoli 800 kebčkov in 1300 neizvaljenih jajc.

Namensko smo v okviru pogodbe med LZS in VTOZD na terenu pregledali glede okužbe z *Brucella* spp. 137 odstreljenih poljskih zajcev na območju Pomurja, Notranjske in Primorske.

Poginulo divjad smo dobivali v preiskavo od lovskih družin oziroma lovskih organizacij in od veterinarskih ustanov, v katere so lovci prinašali trupla. O vzrokih pogina, ki smo jih ugotovili, smo redno obveščali pošiljatelja, LZS in v primerih, ko smo ugotovili kužne bolezni, ki jih je treba po zakonu obvezno prijaviti, tudi občinske veterinarske inšpekcije in republiško veterinarsko upravo.

Sledi nekaj naših ugotovitev s področja patologije divjadi v letu 1984.

Srnjad

Tudi lani smo pri večini raztelešene srnjadi ugotovili zajedavske okužbe, zlasti s črevesno-želodčnimi zajedavci. Največkrat smo našli zajedavca *Haemonchus contortus* in *Chabertia ovina*, ki živita v siriščniku in debelem črevesju, prehranjujeta pa se s krvjo in imata neposreden razvojni krog – okužena žival–narava–zdrava žival. S povečanim številom srnjadi v določenih predelih, bodisi da gre za absolutno večanje števila ali pa za zmanjšanje prostora zaradi posegov v okolje, se zajedavska malokrvnost potencira v taki meri, da opazamo že endemska območja, na katerih je prišlo do okužbe podlage in nadaljnjih razvojnih krogov

zajedavcev prek bolne srnjadi. Na takih območjih smo našli več deset poginulih živali v kratkem obdobju in na majhni površini.

Poljski zajec

S splošnim dvigom številčnosti poljskih zajcev v nekaterih območjih Slovenije opazamo tudi številnejše pogine zaradi t. i. »zajčje kuge«. To je izrazito sezonska bolezen; več poginulih živali najdemo predvsem v prvih štirih mesecih leta, ko je zaradi zunanjih vplivov telesna odpornost živali zmanjšana, dodaten »stres« pa sta še gonja in brejost v zgodnjih spomladanskih mesecih.

V okviru pogodbe vsako leto opravimo tudi pregled odstreljenih poljskih zajcev na brucelozo, in sicer v tistih območjih, v katerih smo okužbo že ugotovili ali pa predvidevamo, da se je zaradi geografskih ugodnosti razširila.

V Primorju je areal bruceloze dokaj stalen, omejen z naravno pregrado Javornik, Snežnik, Nanos in Trnovski gozd. Na Koprskem že več let nismo ugotovili pozitivnega primera, tako da lahko sklepamo, da je prišlo po 22 letih do naravne prekužbe. Obstaja pa potencialna nevarnost za izbruh bruceloze ob morebitnem naseljevanju poljskih zajcev iz doslej neokuženih krajev.

Na območju Ilirske Bistrice leta 1984 nismo našli pozitivnega primera (leta 1983 v lovišču LD Bukovica).

V Pomurju še naprej opazujemo obolele živali (pozitivne primere) v centralnem delu (v loviščih LD Ivanovci, LD Bogojina), menimo pa, da so okužena tudi lovišča LD Murska Sobota in LD Mlajtinci. V LD na Goričkem opazujemo bistveno manjši odstrel poljskih zajcev, kar lahko po vsej verjetnosti pripišemo vplivu bruceloze na populacije poljskih zajcev v teh območjih. V naslednjem obdobju bi bile potrebne tudi analize starostne strukture odstreljenih zajcev, zato bi morali tesno sodelovati z zvezami lovskih družin in s posameznimi člani lovskih družin.

Gams

Že vrsto let močno pogrešamo centralno vodeno evidenco glede razširjenosti gamsjih garij na območjih, ki jih je zajela ta bolezen. Kljub navodilu Republiške veterinarske uprave (RVU), po katerem je bilo lani pošiljanje vzorcev kož odstreljenih gamsov obvezno za lovske družine na območju občin Jesenice, Radovljica, Kranj, Tržič, Tolmin, imamo le delni pregled nad položajem v občini Tolmin (brez Triglavskega narodnega parka). Pregledali smo 129 vzorcev kož, od katerih jih je bilo 38

Foto Tomaž Kočar, Diana

pozitivnih na gamsje garje. V drugih območjih Slovenije stanja glede gamsjih garij ne poznamo.

Fazan

Kot smo že uvodoma omenili, smo leta 1984 pregledali tudi večje število odraslih fazanov, kebčkov in neizvaljenih jajc iz fazanerij v Sloveniji. Ker poznamo trenutno stanje v fazanerijah, imamo načelno pripombo, da se tehnologije reje fazanov od fazanerije do fazanerije zelo razlikujejo, vse pa so močno zastarele; ekonomsko lahko obstanejo le zahvaljujoč visoki ceni sedemtedenskih fazančkov in lastnemu turističnemu odstrelu.

V letu 1984 smo ugotovili med fazani številne bolezni, tudi take, za katere je bila obvezna nadaljnja veterinarska prijava, ukrepanje in zakonske sankcije.

Predlog za nadaljevanje dela v letu 1985

V delovni program inštituta za leto 1985 smo uvrstili tudi proučevanje patologije divjadi Slovenije, ki praktično teče že dve desetletji, financira pa ga za vse organizacije lovskih zvez LZS po dogovoru z VTOZD za veterinarstvo BF. Za leto 1985 predlagamo tekoče spremljanje bolezni divjadi, njihovo diagnostiko in tekoče obveščanje lovskih organizacij in širše lovske javnosti. Poleg tega predlagamo, da bi med načrtovane akcije sprejeli pregled zajcev na brucelozo in redne preglede vzorcev kož odstreljenih gamsov na gamsje garje. Da bi bilo naše delo lažje in bolj eksaktno, predlagamo LZS, naj njen izvršilni organ zaprosi lovske organizacije v Sloveniji, da nam obvezno pošiljajo oziroma oddajajo divje živali, ki so poginile v naravi – to je tudi po zakonu obvezno – ker je eksaktnost našega dela pri problematiki bolezni divjadi v veliki meri odvisna od dotoka materiala s terena.

Gamsja garjavost

Tek. št.	Lovska organizacija	Pregledano štev. gamsjih kož	Diagnostika garjavosti	
			pozitivni	negativni
1.	LD Drežnica	3	1	2
2.	LD Kobarid	1	1	—
3.	LD Bovec	48	15	33
4.	LD Soča	23	6	17
5.	LD Smast	1	—	1
6.	LD Čezsoča	4	—	4
7.	LD Podbrdo	13	3	10
8.	LD Ljubinj	11	—	11
9.	LD Tolmin	14	1	13
10.	LD Log pod Mangartom	4	—	4
11.	GL Prodi	14	4	10
12.	TNP Triglav	13	11	2
13.	LD Udenboršt	2	2	—
14.	LD Storžič	1	—	1

Bruceloza pri poljskem zajcu

Zveza lovskih družen lovska družina	Število pregledanih zajcev	Število bruceloznih zajcev
ZLD KOPER*		
LD Marezige	2	—
LD Bertoki	10	—
LD Izola	13	—
ZLD ILIRSKA BISTRICA		
LD Košana	2	—
LD Il. Bistrica	5	—
LD Prem	3	—
LD Bukovica	3	—
LD Trnovo	1	—
LD Zemon	2	—
ZLD GORICA		
LD Tabor	2	—
ZLD PTUJ		
LD Kidričevo	9	—
LD Ptujsko polje	13	—
LD Cirkovci	7	—
LD Ivanjkovci	2	—
LD Miklavž	2	—
LD Kog	17	—
LD Ormož	2	—
LD Središče	3	—
ZLD GORNJA RADGONA		
LD Apače	5	—
LD Radenci	8	—
LD Radgona	1	—
ZLD PREKMURJE		
LD Bogojna	1	1
LD Ivanovci	4	—
LD Mlajtinci	19	2
LD Moravci	8	—
LD Tišina	28	—
Skupaj	162	3

* Podatke so posredovali z ZLD Koper (zajcev ni pregledal Inštitut – op. pisca)

Odgovornost lovske organizacije oziroma družbenopolitične skupnosti za škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad

Dr. Anton Skobir – predsednik pravno-statutarne komisije pri LZS

Lovske družine in druge lovske organizacije pa tudi družbenopolitične skupnosti se v zadnjem času vse pogostejše srečujejo s problematiko škod, ki jih je na premoženju povzročila divjad. Gre predvsem za t. i. poljske škode – torej škode na posevkih in drugih kulturah, sadnem in gozdnem drevju, zlasti pa na domačih živalih, predvsem drobnici (ovcah), ki jo posamezniki prek leta pasejo na ograjenih ali neograjenih pašnikih in gozdovih.

Poljske škode, ki jih povzroča divjad, zlasti pa postopek ugotavljanja, ali jih je res povzročila divjad in ali zanje odgovarja lovska organizacija oziroma družbenopolitična skupnost, vsaj doslej (razen redkih izjem) niso bili poseben problem. Lovske organizacije in oškodovanci so se glede plačila te škode praviloma sporazumeli sami in oškodovancem jih ni bilo treba uveljavljati s tožbo na sodišču. Nekaj težav je bilo le v primerih, ko so škodo na posevkih povzročile jate vran, ki so jih sestavljale tako poljske vrane (ki so zaščitene) kot tudi sive vrane, ki nimajo lovopusta in jih je dovoljeno loviti vse leto. Pri tem niti z izvedenci ni bilo mogoče natančno ugotoviti deleža škode, ki sta ga povzročili obe vrsti vran. Zapletlo pa se je tudi pri vprašanju, kdo je odgovoren za povzročeno škodo oziroma ali sploh obstaja odgovornost za tisto škodo, ki so jo povzročile sive vrane, glede na to, da v lovskem zakonu taka odgovornost ni predpisana. Najbolj pereča pa je postala problematika škod, ki jih divjad v zadnjem času povzroča na ovcah.

Vsebina določb zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (v nadaljevanju »lovski zakon«), ki se nanašajo na preprečevanje in povračilo škode na premoženju, povzročene po divjadi

Lovski zakon predvsem poudarja dolžnosti lovskih organizacij, lastnikov in uporabnikov zemljišč ter drugih subjektov – uporabnikov prostora, da z raznimi ukrepi, za katere se dogovorijo, preprečujejo škodo, ki jo divjad lahko napravi na premoženju ali ljudeh, ali škodo, ki se lahko povzroči na divjadi na zemljišču, na katerem je lovišče, s katerim gospodari in upravlja določena lovska organizacija. To pa pomeni, da odgovornosti za

nastalo škodo na premoženju, ki jo povzroči divjad, ne nosi v vsakem primeru ali v celoti le lovska organizacija oziroma družbenopolitična skupnost, temveč se v konkretnih primerih presoja tudi dejanja oziroma opustitve oškodovanca kot lastnika oziroma uporabnika zemljišča (oziroma živali in drugega premoženja), da s svoje strani ukrene vse, kar mu nalaga zakon oziroma samoupravni akt.

Lovski zakon natančneje opredeljuje le odgovornost oziroma dolžnost lovske organizacije in družbenopolitične skupnosti, da povrne škodo, ki jo na premoženju na njenem območju divjad povzroči fizičnim in pravnim osebam, ali ki jo povzročijo pri lovu lovci (in drugi udeleženci in lovski psi),

oziroma če jo lovska organizacija na zemljišču povzroči z gradnjo objektov in naprav. Druge vrste škod, ki jih divjad povzroči na motornem vozilu ali na ljudeh, ali ki je povzročena na divjadi, se presoja predvsem po splošnih predpisih odškodninskega prava (npr. po Zakonu o obligacijskih razmerjih). Le če občani ali pravne osebe povzročijo škodo na divjadi z nezakonitim lovom, jo morajo lovski organizaciji povrniti po predpisanem odškodninskem ceniku.

V tem sestavku pa nas zanimajo predvsem določbe 71. člena lovskega zakona 1. in 2. odstavka, ki povzročajo tudi največ nejasnosti in jih različno tolmačijo. V tem členu zakon predpisuje: »Škodo, ki jo povzroči na premoženju divjad, za katero je določen popolni ali delni lovopust, in škodo, ki jo povzroči divji prašič iz 3. odstavka in medved zunaj določenega območja iz 2. odstavka 13. člena tega zakona, mora povrniti lovska organizacija, ki upravlja lovišče, na območju katerega je škoda nastala.«

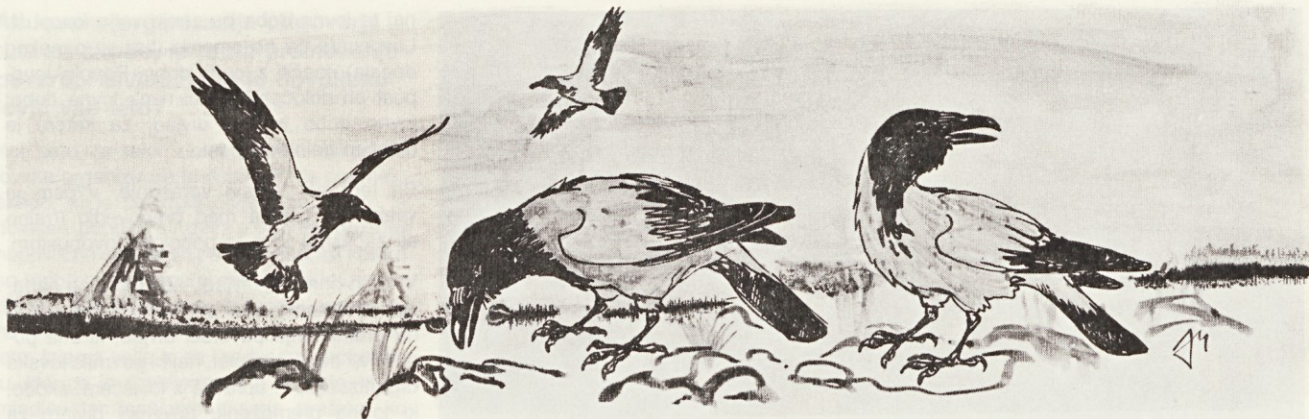
... in drugi odstavek tega člena: »Škodo, ki jo povzroči na premoženju divjad, za katero je predpisana trajna ali začasna prepoved lova, mora povrniti družbenopolitična skupnost, katere organ je odredil prepoved.« Določen je torej obseg dolžnosti lovske organizacije, da povrne oškodovancu škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad, vendar le tista, za katero je določen popolni ali delni lovopust. Le izjemoma lovska organizacija odgovarja tudi za škodo, če jo povzročijo medved na območju, na katerem ga je dovoljeno loviti vse leto, oziroma mladiči in lanščaki divjega prašiča, ki jih je prav tako dovoljeno loviti vse leto. Zakon pa ne določa dolžnosti lovske organizacije, da oškodovancem povrne škodo, ki jo povzroči preostala divjad, ki jo je dovoljeno loviti vse leto (to so lisica, pižmovka, šoja, sraka in siva vrana).

Zaradi takega opredeljevanja divjadi v lovskem zakonu v praksi zasledimo delitev

Strašilo za divjad

Foto T. Kočar, Diana

divjadi na tri kategorije: *zaščiteno divjad*, za katero je predpisana popolna ali začasna prepoved lova, *delno zaščiteno divjad*, za katero je določen delni lovopust, in *nezaščiteno divjad*, ki jo je dovoljeno loviti vse leto. Vendar takšna delitev divjadi na zaščiteno in nezaščiteno nima osnove v zakonu. Varstvo in gojitev zajemata vse živali, ki jih zakon opredeljuje kot divjad, zlasti pa njihovo ohranjanje in vzdrževanje spolne in starostne sestave ter ustreznega števila divjadi. Števila nobene v prosti naravi živeče vrste živali ni dovoljeno znižati do take mere, da bi to pomenilo nevarnost za njen obstoj. Vso divjad je dovoljeno loviti le na predpisan način in z dovoljenimi sredstvi. Loviti jo smejo le člani oziroma delavci lovskih organizacij, ki izpolnjujejo določene pogoje, in druge osebe pod pogoji, določenimi v zakonu oziroma v samoupravnem aktu lovske organizacije.

Določeno izjemo dopušča zakon (54. člen) le za divjad, ki jo je dovoljeno loviti vse leto, ker jo sme lastnik oziroma imetnik zemljišča pokončati v svojem posloplju ali na dvorišču, in za zajca (člen 53., 1. odstavek), ki ga sme lastnik oziroma uporabnik – če ga najde v svojem sadovnjaku, drevsnici oziroma na površini za intenzivno gojitev kmetijskih kultur in če so te površine ograjene – upleniti ob vsakem času, medtem ko sme parkljasto divjad le pregnati.

Razmejitev odgovornosti za škodo, povzročeno od divjadi, ki jo je trajno ali začasno prepovedano loviti, in divjadi, ki ima popolni ali delni lovopust

Iz določb lovskega zakona bi izhajalo, da za škodo na premoženju odgovarja lovska organizacija, ki gospodari z loviščem, če jo je povzročila divjad, za katero je določen popolni ali delni lovopust (izjemoma tudi medved oziroma divji prašič), družbenopolitična skupnost pa, če je odredila začasno ali trajno prepoved lova določene vrste divjadi. Zakon pa v svojih določbah ne opredeljuje podrobneje objektov premoženjske škode. Ali so to lahko le škode na zemljiščih (posevkih, drevju, gospodarskih objektih itd.), torej tako imenovane poljske škode, ali pa so objekt lahko tudi domače živali, ki so

na zemljiščih – zlasti drobnica – ali npr. motorno vozilo na cesti, ki pelje skozi lovišče.

V 4. odstavku 71. člena lovskega zakona je sicer določba, da za odgovornost za drugo škodo, ki jo povzroči divjad, veljajo splošna pravila o odškodninski odgovornosti. Iz tega bi izhajalo, da se morajo tudi vse druge določbe tega zakona (od 71. do 74. člena), ki se nanašajo zlasti na način ugotavljanja in postopek sporazumevanja o odškodnini za škodo, ki jo je povzročila divjad na premoženju, presojati ožje, ker iz zakona izhaja, da je za to škodo predpisana za lovsko organizacijo ali družbenopolitično skupnost t.i. objektivna (strožja) odgovornost ali odgovornost brez krivde. Ta odgovornost se presoja po načelu vzročnosti in pomeni, da je lovska organizacija odgovorna, če se, prvič, ugotovi vzročna zveza (da je škodo na premoženju dejansko povzročila določena vrsta divjadi) in, drugič, da je oškodovanec storil vse, kar mu nalagajo predpisi, da bi bil škodo preprečil. Nastane torej vprašanje, ali sodijo pod te zakonske določbe tudi primeri, ko je divjad povzročila škodo lastnikom domačih živali, zlasti ovcam, ki se največkrat prosto pasejo po lovišču. Dosedanja sodna praksa pa tudi teorija (dr. Boris Strohsack »Žival in škoda«, Center za samoupravno normativno dejavnost, Ljubljana 1982, str. 44–47) loči dve različni situaciji: t.i. poljske škode od divjadi (na poljščinah in drevju) in škode, ki jih divjad povzroči na drugem premoženju (npr. čebelah, živini ipd.); skratka na premoženju, ki je tesno vezano na lastnika oziroma

uporabnika kmetijskega ali gozdnega zemljišča, na katerem je lovišče. Te škode se obravnavajo enako. Posebej pa je treba obravnavati škodo zaradi trčenja divjadi z motornim vozilom; v tem primeru lovska organizacija odgovarja za škodo le, če je kriva – če se torej ugotovi, da ni poskrbela za ustrezne opozorilne znake ob običajnih prehodih divjadi čez cesto oziroma ni poskrbela za zavarovanje in opozorila voznikom pri izvedbi skupnih lovov. Takšna stališča so zaenkrat vsekakor sprejemljiva. Najbolj sporne oziroma nejasne pa so v vsakdanji praksi določbe zakona, ki se nanašajo na lovopust in prepoved lova določene vrste divjadi. Zakon vsebuje načelno določbo v 11. členu v 2. odstavku, ki se glasi: »... zaradi varstva divjadi se določijo popolni ali delni lovopust ter začasna ali trajna prepoved lova.« V 12. členu zakona je v prvem odstavku določena trajna prepoved lova določenih vrst divjadi, v tretjem odstavku pa prepoved tistih vrst divjadi, ki jih zaradi redkosti prav tako ni dovoljeno loviti vse leto, vendar pa lahko pristojni republiški upravni organ izjemoma dovoli odstrel določenega števila takšne divjadi. Poleg tega pa lahko republiški ali občinski upravni organ vsak za svoje območje zaradi redkosti in drugih utemeljenih razlogov trajno ali začasno prepove lov posameznih vrst divjadi.

Lovopust pa zakon deli na popolni ali delni, pri čemer pri popolnem lovopustu določene divjadi ni dovoljeno loviti vse leto, pri delnem lovopustu pa je določeno, v katerih letnih dobah se posamezna divjad lahko lovi; zu-

STEKlina NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 1. do 31. januarja 1985 so z območja 31 občin v naši republiki laboratorijsko preiskali na steklino 158 živali, in sicer: 103 lisice, 12 psov, 17 mačk, 7 srn, 1 jazbeca, 10 kun, 1 govedo, 5 dihurjev, 1 volka in 1 zajca.

Odsek za virologijo Veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 8 preiskanih živalih z območja 7 občin:

Litija (2 lisici), Nova Gorica (1 lisica), Novo mesto (1 kuna), Sežana (1 lisica), Slovenska Bistrica (1 lisica), Titovo Velenje (1 lisica) in Trebnje (1 lisica).

Ljubljana, 5. 2. 1985

Republiška veterinarska uprava

Številka: 322-03/84-6

Datum: 18. 1. 1985

Republiška veterinarska uprava izdaja na podlagi 5. točke 56. člena zakona o varstvu živali pred kužnimi boleznimi (Uradni list SRS, št. 18/77 in 2/78)

OBVEZNO NAVODILO

o določitvi območja, ki je okuženo oziroma ogroženo s steklino, o pošiljanju materiala v laboratorijsko preiskavo in o izvajanju preventivnih ukrepov pri odiranju živali:

1. Za območje, okuženo s steklino, se šteje območje cele občine, na katerem je ugotovljen eden ali več primerov stekline. Za območje, ogroženo s steklino, se šteje preostalo območje SR Slovenije.

2. Pooblaščen veterinarska organizacija mora v okuženem in ogroženem območju takoj poskrbeti za to, da se ugotovi, ali je prijavljeni sum stekline utemeljen. Sum na steklino je utemeljen:

- v vseh primerih pogina lisic;
- če je domača žival, lisica ali kak drug sesalec oziroma divjad poškodovala človeka ali domačo žival;

- če je domača žival, lisica ali kak drug sesalec oziroma divjad kazala bolezenska znamenja, na osnovi katerih je mogoče sumiti, da se je pojavila steklina (l/11 navodila o znamenjih, po katerih je mogoče sklepati, da se je pojavila kužna bolezen, ter o načinu in postopku poročanja o tem – Uradni list SFRJ, št. 43/67 in 40/77).

3. Pooblaščen veterinarska organizacija mora pošiljati v laboratorijsko preiskavo:

- glave ali možgane vseh poginulih lisic;
- glave ali možgane domačih živali, lisic in drugih sesalcev oziroma divjadi, ki so kazali znamenja, po katerih je mogoče sumiti, da se je pojavila steklina.

Stroški za laboratorijske preiskave iz prejšnjega odstavka se krijejo iz sredstev posebnega računa za zdravstveno varstvo proračuna občine.

4. Prepovedano je odiranje:

- poginule divjadi;
- vseh živali, ki so kazale znamenja, po katerih je mogoče sumiti, da so zbolele za steklino.

5. Lovska organizacija, ki bo organizirala odiranje trupel v skladu z dovoljenjem iz 12. člena pravilnika o ukrepih za zatiranje in izkoreninjenje stekline pri živalih (Uradni list SFRJ, št. 34/80), mora poleg zagotovitve pogojev iz cit. člena urediti:

- ločen prostor za odiranje trupel, ki mora biti urejen tako, da se lahko v njem vzdržuje primerna higiena in da ga je mogoče razkuževati;

- garderobno omarico za zaščitno obleko, rokavice in obutev ter posebno omarico za civilno obleko in obutev;

- umivalnik s priborom za umivanje in dezinfekcijo;

- prostor oziroma bazen pod ključem, v katerem so spravljene oštevilčene kože v vrečah;

- pokrite posode (pod ključem) za trupla izkoženih živali in odpadke ter zagotoviti reden odvoz odpadkov do zbiralnice oziroma kafilrije;

- napravo za uničenje kož (v primeru, če je izvid pozitiven oziroma, če je žival obolela) oziroma zagotoviti uničenje pod vet.-sanitarnim nadzorstvom.

Dovoljenje za uporabo prostorov izda občinska veterinarska inšpekcija.

Stroške odiranja trupel in laboratorijske preiskave glav oziroma možganov na steklino nosi stranka (lovska organizacija, lovec), ki je vložila občinski veterinarski inšpekciji zahtevek za dovoljenje odiranja trupel lisic, volkov in drugih dlakastih živali (1. odstavek 113. člena zakona o splošnem upravnem postopku).

6. S prejemom tega navodila nehaite uporabljati navodilo št. 322/A-064/81 z dne 6. 3. 1981 in navodilo št. 322/A-013/82 z dne 15. 2. 1982.

Republiška veterinarska uprava

Direktor:

dr. Dušan Pirih, i.r.

Poslano:

1. Vsem občinskim vet. inšpekcijam
2. Vsem oddelkom za epizootologijo veterinarskih organizacij
3. VTOZD za veterinarstvo BF Ljubljana
4. Vsem obratnim vet. ambulantam
5. Lovski zvezi Slovenije
6. Rep. komiteju za zdravstveno in soc. varstvo
7. Rep. sanitarnemu inšpektoratu Ljubljana
8. Zavodu za zdravstveno varstvo SRS

naj te lovne dobe pa zanje velja lovopust. Lovopusta pa ne smemo (kar se ponekod dogaja) enačiti z lovno dobo. Popolni lovopust pri določeni divjadi nima lovne dobe; lovno dobo ima le divjad, za katero je določen delni lovopust.

Pri tem se zastavi vprašanje, v čem je vsebinska razlika med prepovedjo (trajno ali začasno) lova in popolnim lovopustom.

V obeh primerih divjadi, na katero se nanaša, ne smemo loviti vse leto. Škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad, ki ima popolni ali delni lovopust, naj bi povrnila lovska organizacija, ki upravlja z loviščem; škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad, za katero je predpisana trajna ali začasna prepoved lova, pa mora povrniti družbenopolitična skupnost, katere organ je odredil prepoved.

Ker se prepoved lova vsebinsko izenačuje s popolnim lovopustom, je v praksi prihajalo do primerov, ko ni bilo jasno, ali mora škodo, povzročeno od divjadi, povrniti lovska organizacija ali družbenopolitična skupnost. Če npr. domnevamo, da je škodo na drobnici – ovcah – povzročil ris, se zastavi vprašanje, ali mora škodo povrniti lovska organizacija (ris ima popolni lovopust) ali družbenopolitična skupnost – v tem primeru SR Slovenija – ki je z zakonom predpisala prepoved lova na risa vse leto. To vprašanje rešujejo v praksi različno. Tam, kjer popolni lovopust enačijo s prepovedjo lova, menijo, da odgovarja lovska organizacija tudi za škodo, ki jo je povzročila divjad, za katero velja prepoved lova; kjer pa teh dveh pojmov ne izenačujejo, pa naj bi za škodo odgovarjala družbenopolitična skupnost v vseh tistih primerih, v katerih je njen organ predpisal prepoved lova.

Popolni lovopust bi moral lovski zakon nedvomno vsebinsko bolj jasno formulirati, če ga je že hotel ločiti od pojma prepovedi lova.

Morda je zakonodajalec pri popolnem lovopustu mislil le na tiste primere, ko npr. lovska organizacija samostojno ali na priporočilo Lovske zveze Slovenije oziroma Zveze lovskih družin določi v svojem lovišču popolni lovopust za nekatere vrste divjadi, za katere je sicer zakon določil le delni lovopust (npr. muflon, poljski zajec ipd.). V takih primerih pa je logično, da lovska organizacija odgovarja tudi za škodo na premoženju, ki jo je povzročila divjad, za katero je sama določila popolni lovopust. Vse to pa bi moralo iz zakona jasno izhajati.

Menimo torej, da bo treba čimprej temeljito korigirati tiste zakonske določbe, ki se nanašajo na povračilo škode, povzročene od divjadi, do takrat pa naj bi veljalo, da bi lovska organizacija odgovarjala za škodo, povzročeno na premoženju, le od tiste divjadi, za katero zakon določa delni lovopust in od tiste, za katero je imela pravico sama določiti popolni lovopust; medtem ko bi družbenopolitične skupnosti odgovarjale za povzročeno škodo za vso tisto divjad, za katero so predpisale trajno ali začasno prepoved lova.

Ali lovška organizacija odgovarja tudi za škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad, ki jo je dovoljeno loviti vse leto?

Kot smo že rekli, določa lovski zakon za lovške organizacije le dolžnost, da povrnejo škodo, ki jo povzroči divjad, za katero je določen popolni ali delni lovopust, družbenopolitične skupnosti pa za divjad, za katero so trajno ali začasno prepovedale lov; ni pa določb, kdo odgovarja za škodo, povzročeno od divjadi, ki jo je dovoljeno loviti vse leto. Izjema velja le za medveda na območju, kjer ga je dovoljeno loviti vse leto, in za mladiče ter lanščake divjega prašiča, ko mora povzročeno škodo povrniti lovška organizacija. To bi v bistvu pomenilo, da je škodo, povzročeno od divjadi, ki ima nepretrgano lovno dobo (vse leto), dolžan nositi oškodovanec sam. Lovski zakon (54. člen) mu zato daje pravico samozaščite pred to divjadjo, ker jo lahko pokonča, če jo zaloti v svojem poslopu ali dvorišču.

Toda kljub tem zakonskim določbam obstajajo mnjenja in pravna tolmačenja, da mora lovška organizacija povrniti škodo na premoženju tudi, kadar jo povzroči tovrstna divjad (lisica, pižmovka, šoja, sraka in siva vrana). Znanе so zlasti škode, ki jih povzročijo na poljskih pridelkih sive vrane, ali na perjadi lisice.

Sodna praksa po sprejemu našega lovškega zakona po letu 1976 še ni izoblikovala ustreznih stališč, ker je bilo takih sporov pred sodišči razmeroma malo. Zato se je Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano leta 1984 obrnil zaradi ustreznega pravnega tolmačenja tega vprašanja na Republiški komite za zakonodajo, ki je zavzel stališče, da iz lovškega zakona popolnoma jasno izhaja, da je lovška organizacija odgovorna tudi za škodo, ki jo na premoženju povzroči t.i. nezaščiten divjad, torej divjad, ki jo je dovoljeno loviti vse leto (npr. lisico, sivo vrano ipd.).

Pri tem je izhajal iz določb 71. člena, zlasti pa 5. in 10. člena lovškega zakona, ki govori o varstvu in gojitvi divjadi, kamor sodijo tudi ukrepi za preprečevanje in za povračilo škode od divjadi v lovišču, ki ga upravlja lovška organizacija; za divjad pa zakon opredeljuje tudi živali, kot so npr. lisica, siva vrana in druge, ki jih je dovoljeno loviti vse leto.

Pravno-statutarna komisija pri Lovski zvezi Slovenije se s takim stališčem ni strinjala, saj po njenem mnenju ne ustreza določbam lovškega zakona. Navedenemu republiškega komiteja za zakonodajo je predlagala, da to vprašanje ponovno pretrese in sprejme zakonskim določbam ustrezno stališče. Nedvomno dolžnosti lovskih organizacij, da povrnejo povzročeno škodo na premoženju po načelu objektivne odgovornosti, ni mogoče razširiti na vso divjad samo iz razloga, da ta organizacija upravlja lovišče, ki vključuje tudi varstvo, gojitev in uporabo vse divjadi.

Povračilo škode, povzročene od te divjadi, bi oškodovanec lahko zahteval od lovške organizacije morebiti le po načelu krivdne

Foto J. Črnač, Diana

odgovornosti (po predpisih odškodninskega prava), če na primer ni poskrbela za ustrezno zmanjšanje številčnosti te divjadi in za druge možne ukrepe za preprečitev škode.

Ugotavljanje odgovornosti lovške organizacije ali družbenopolitične skupnosti za škodo, ki jo je povzročila divjad

Ker je lovška organizacija oziroma družbenopolitična skupnost odgovorna za škodo, ki jo povzroči na premoženju določena divjad, po načelu vzročnosti, je v vsakem primeru izredno pomembno, da se takoj in čim bolj natančno ugotovijo vsa dejstva in

okolščine na kraju samem, na katerem je škoda nastala, iz česar je nato mogoče zanesljivo sklepati, ali obstaja vzročna zveza med ravnanjem določene divjadi in nastalo škodo na premoženju. Ni torej dovolj le ugotovitev, da je škodo povzročila neka divjad, temveč mora biti ugotovljeno, katera vrsta divjadi. Od tega je odvisno dvoje, in sicer:

1. ali je v danem primeru sploh podana odškodninska odgovornost lovške organizacije oziroma družbenopolitične skupnosti;
 2. ali je škodo dolžna povrniti lovška organizacija ali družbenopolitična skupnost.
- Obenem je treba ugotoviti tudi to, ali je oškodovanec sam storil vse, kar je moral in

se s tem razbremenil lastne odgovornosti za škodo, povzročeno od divjadi.

Lovski zakon zahteva kar najtesnejše sodelovanje med lastniki oziroma uporabniki premoženja, na katerem lahko divjad povzroči škodo, da skupaj in sporazumno (v skladu z lovskogospodarskim načrtom) ukrenejše vse potrebno, da bi se škoda preprečila oziroma zmanjšala, kakor tudi v primeru, če do škode dejansko pride. Predpisan je postopek ugotavljanja škode in način sporazumevanja glede plačila odškodnine med oškodovancem in lovsko organizacijo oziroma pristojnim organom družbenopolitične skupnosti.

Če v 15 dneh do sporazuma (ki mora biti sestavljen v pisni obliki) ne pride, mora oškodovanec v 30 dneh, ko je zvedel za škodo, oziroma v šestih mesecih, odkar je škoda nastala, vložiti odškodninski zahtevek pri občinskem upravnem organu, pristojnem za lovstvo. Le-ta mora v 15 dneh po prejemu zahtevka imenovati komisijo (v kateri morajo sodelovati tudi ustrezni strokovnjaki), ki je dolžna ugotoviti vse okoliščine, odločilna dejstva, zavarovati dokaze in ugotoviti višino škode. Oškodovancem pa kljub temu ostane pravica, da odškodnino uveljavlja s tožbo pri rednem sodišču, če ni prišlo med njimi in lovsko organizacijo do sporazuma. Vložijo jo lahko najkasneje v šestih mesecih od dneva, ko so odškodninski zahtevek prijavili občinskemu organu. Toda sodišče mora tako tožbo uradoma zavreči, če ugotovi, da oškodovanec ni prijavil škode pristojnemu občinskemu organu.

V dosedanjih praksi ugotavljanja t. i. poljskih oziroma gozdnih škod od divjadi, zlasti pa vzročne zveze (da je škodo dejansko povzročila določena vrsta divjadi), kakor tudi okoliščin, ali je oškodovanec sam oziroma sporazumno z lovsko organizacijo storil svojo dolžnost, da škodo prepreči – ni bilo posebno težavno. Težave so ponekod nastopile le glede sporazumevanja o višini te škode.

Zelo hud problem pa je v zadnjih nekaj letih nastal pri ugotavljanju povzročitelja škode na ovcah – zlasti v primerih, če so jih lastniki oziroma imetniki prek leta pasli v lovišču, največkrat na neograjenih površinah in brez neposrednega nadzorstva.

Taki primeri, ko je prišlo do pomora večjega števila ovc, so v zadnjih letih znani zlasti na območju Križne gore (LD Stari trg), Kobarida (LD Kobarid), Snežnika (G. L. »Jelen« – Snežnik), na območju Luč, Ljubnega, Gornjega grada in še drugod. V teh primerih je bilo zlasti sporno, ali je ovce pomoril medved, ris, volk ali pa potepuški psi.

Največkrat je bil ogled opravljen prepozno, tako da ni bilo mogoče zanesljivo ugotoviti stopinj (sledov) živali, ki je povzročila pomor ovc, ker so bili ti sledovi bodisi že sprani od dežja, ali pa zabrisani s sledovi druge divjadi. Tudi trupla ovac so bila spremenjena, zlasti pa prvotne poškodbe na njih, ker so jih po pomoru trgale tudi druge živali (psi) oziroma divjad (lisice, volk, medved, ris). Stopinje in sledovi na kraju dogodka niso bili ustrezno zavarovani oziroma fotografira-

ni, morda celo narisani ali opisani. Zato se je v sporih pred sodiščem vedno pojavljalo vprašanje, katera vrsta divjadi je povzročila škodo – medved, volk, ris ali pes – od česar je tudi odvisno, ali je odškodninsko odgovorna lovsko organizacija ali družbenopolitična skupnost. Če pa so škodo povzročili potepuški psi, bi jo oškodovanec lahko terjal praviloma le od lastnika takega psa, če bi ga ugotovil (le izjemoma tudi od lovške organizacije, če ni poskrbela, da bi potepuške pse odstrelili). V te spore so pritegnili vrsto izvedencev iz ustreznih strok, ki pa zaradi pomanjkljivih zapisnikov o ogledu na kraju dogodka in pomanjkljivega zavarovanja dokazov (zlasti stopinj in sledov na zemlji in značilnih ugrizov ter drugih poškodb na umorjenih ovcah), niso mogli podati dovolj zanesljivih mnenj o povzročitelju pomora ovc. Največ indicov je govorilo, da je ovce, glede na rane in način usmrtnitve, pomoril ris ali medved. Toda tudi ta domneva je zaradi že navedenih pomanjkljivosti ostala le domneva, ker niso bili zanesljivo izključeni tudi drugi možni povzročitelji pomora (zlasti potepuški psi). Lastniki pomorjenih ovc so bili v posameznih primerih oškodovani tudi do 300 000 din ali še bolj.

Ker bo do škod na drobni in divjadi nedvomno prihajalo tudi v prihodnje, lahko na osnovi dosedanjih izkušenj glede ugotavljanja povzročitelja škod oziroma pomorov ovc lovskim družinam in tudi drugim lovskim organizacijam priporočamo zlasti naslednje:

1. Čim tesnejše sodelovanje med lastniki oziroma imetniki ovc in lovskimi družinami, da sprejmejo vse možne ukrepe, da bi ovce zaščitili pred pomori (postavitev ustreznih ograj, večje nadzorstvo lastnikov nad ovcah, ki se prosto gibljejo po planinskih pašnikih, odstrelitev potepuških psov, stalno nadzorovanje sledov medveda in risa v loviščih na območjih, kjer se prosto pasejo ovce.

Priba ali vivek

Foto I. Napotnik

2. Lovske družine naj bi na svojem območju poskrbele, da bi lastniki oziroma oskrbniki ovc boljše oziroma takoj obveščali o povzročenih škodah (pomorih ovc) in prijavljali dogodke lovski družini ter pristojnemu občinskemu organu, ki mora takoj imenovati komisijo, da odide na kraj dogodka. V komisiji naj bi sodelovali tudi organi milice oziroma notranjih zadev z ustreznimi tehničnimi sredstvi pri ugotavljanju, fiksiranju in zavarovanju sledov ter drugih dokazov o povzročitelju škode. Lovske družine morajo lastnike tudi podučiti, da morajo škodo takoj prijaviti lovski družini in pristojnemu občinskemu upravnemu organu.

3. Sledove in stopinje je treba posneti (fotografirati in skicirati) čimbolj natančno, kar je važno zlasti za razlikovanje posameznih odtisov stopal (sledov) – npr. šape medveda, risa, volka ali večjega psa. Po obliki stopinje je mogoče ugotoviti, ali jo je pustil ris, medved, volk ali potepuški pes. Sled je treba natančno posneti na film (za slike oziroma diapozitive – če je svetloba slaba – je treba uporabiti tudi bliskavico), z risbo, s podrobnim opisom in na druge načine, pri čemer so pomembne zlasti podrobnosti; da so npr. pri medvedu, volku in psu v stopinji vidni poleg blazinic tudi kremplji, medtem ko pri risu kremplji praviloma niso vidni, ker spada v družino mačk, ki kremplje pri hoji vptegnejo.

Poleg navedenih so pomembne tudi druge podrobnosti, zlasti poškodbe na živalih – ovcah – kot so oblike ogrizov, udarci itd. Ovce oziroma vzorce posameznih delov umorjenih ovc je treba pravočasno poslati ustrezni strokovni službi (veterinarskemu zavodu, inštitutu za morfološko patologijo itd.).

V vseh doslej znanih primerih niso skoraj nikoli takoj in skrbno ugotovili vrste divjadi oziroma živali, ki so pomorile ovce. Ker pa je treba za odškodninsko odgovornost zanesljivo ugotoviti, katera divjad jo je povzročila (od tega je tudi odvisno, kdo je dolžan povrniti škodo), so skušali to ugotoviti naknadno z izvedenci (v postopku na sodišču), vendar brez zadovoljivega uspeha.

Zato so morali oškodovanci v posameznih primerih škodo za pomorjene ovce nositi sami ali pa so se poskušali sporazumeti, da bi škodo delno (solidarnostno) pokrile lovške družine oziroma družbenopolitične skupnosti. Ustrezna razdelitev rizikov za tovrstne škode, kot jo določa zakon (socializacija rizikov), pa bo mogoča le ob bolj strokovnem delu in čim tesnejšem sodelovanju lovskih družin z občani, krajevnimi skupnostmi in drugimi družbenimi subjekti na področju kmetijstva in gozdarstva. V ta namen bo nedvomno treba tudi razširiti oziroma povečati sredstva, ki jih morajo oddajati za te namene lovške organizacije, predvsem pa tudi ta sredstva združevati tako v okviru lovskogojitvenih območij (LGO) kot tudi na ravni republike. Del rizika za tovrstne škode pa bi morali lastniki premoženja, ki je lahko ogroženo od divjadi, z ustreznim zavarovanjem prenesti tudi na zavarovalne skupnosti.

Vidra v rdečih številkah

Marjana Hönigsfeld, dipl. biol.

LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE
Župančičeva 9
LJUBLJANA

479
Zap. št.

1984
Leto

VIDRA
V SLOVENIJI

Vidra (*Lutra lutra*), vodna kuna, za katero je Ribiška družina Tolmin še leta 1960 sklenila razpisati denarno nagrado, saj jih »do sedaj ni bilo moč pregnati oziroma uničiti«, ¹ je v zadnjih letih postala simbol ogrožene evropske favne.

Naravni areal razširjenosti, ki je veljal še do druge svetovne vojne in ki je eden največjih med sesalci, se je v zadnjih desetletjih vsaj v Evropi močno skrčil. Vidra je postala zelo redka in številčno še upada v Veliki Britaniji, Zahodni Nemčiji, na Nizozemskem, Danskem; na Švedskem, kjer so raziskovalci še med letoma 1950 in 1960 opravili temeljne ekološke raziskave na vidrinih populacijah v naravi, zdaj bijejo plat zvona: vidra nezadržno izginja. Z rdečimi številkami je zapisana tudi v severni Franciji, Belgiji, Luksemburgu, Vzhodni Nemčiji, Švici, Avstriji in Italiji, kjer so le še borni ostanki vidrinih populacij. Podoben je položaj tudi v južni Evropi, kjer imata le še Portugalska in Grčija razmeroma zdrave in neogrožene populacije.

Terenski pregledi v severni Evropi so v zadnjih letih pokazali, da je vidra

pogosta le v dveh deželah: na Škotskem (škotsko višavje, severne in zahodne obale ter otoki) in Irskem. Kaže, da je populacija vider na Irskem med vsemi znanimi najbolj zdrava in močna, saj živali živijo v vseh vrstah voda, od potokov do morja.

Zelo značilen in poučen je primer iz Zahodne Nemčije: do prve svetovne vojne so (v takratni Nemčiji) pobili po 10.000 vider na leto, danes pa ima zahodnonemška skupina za varstvo vidre več članov (prek 600), kot je vider v vsej državi (okrog 350). Zavest o varovanju naravnih biotopov, o ohranjanju naravne dediščine in z njo avtohtonih živalskih vrst se prebuja in raste tudi v drugih evropskih deželah, ne le med strokovno, ampak tudi med širšo javnostjo. S tem je zavel nov veter tudi za vidro. Prevladalo je spoznanje, da boj za ohranitev vidre ni le prizadevanje za varstvo neke živalske vrste, temveč da je mnogo več: boj za ohranitev prvobitne narave, čistih voda in zdravega človekovega okolja. Varovanje same živalske vrste ostane le na papirju, če hkrati ne poskrbimo za njeno naravno življenjsko okolje, od kate-

rega je odvisna. Vidrin življenjski prostor so največ stoječe in tekoče sladke vode s pestrim, razčlenjenim in zaraščenim obrežjem. Prav ti biotopi pa so v zadnjih desetletjih doživeli najhujše spremembe.

Vidra se vrača

Prebujanju ekološke zavesti v zahodnoevropskih deželah se je pridružila še vidrina izredno privlačna zunanost (velike oči, okrogla glava, dolgi brki, drža »možička«) – in vidra je osvojila najširšo javnost. Še pred nekaj leti nepopisno osovražena »ribja smrt«, za katere kožuh so uplenitelji pobirali lepe nagrade, je resda izginila iz številnih voda; toda vrnila se je v drugačni podobi, v vlogi kazalca onesnaženosti našega življenjskega okolja. Zdaj kazni za njen »uboj« v večini dežel močno presegajo vrednost nekdanjih nagrad. Po lovski in naravoslovni tradiciji je bila spet Velika Britanija prva dežela, v kateri so začeli obsežne raziskave o biologiji, ekologiji in razširjenosti vidre, v zadnjih letih pa malone ni države v Evropi, kjer ne bi vsaj ugotavljali njene

Foto W. Lapinski

Slovenska vidra v Evropski palači

Za vidro se je zavzel tudi Evropski svet in jo izbral za simbol svojih naravovarstvenih prizadevanj v letu 1983. Pod njegovim pokroviteljstvom je IUCN (Mednarodna zveza za varstvo narave in naravnih virov) skupaj s francosko zvezo za proučevanje in varstvo sesalcev novembra 1983 v Strasbourgu organizirala 3. mednarodni simpozij o vidri. Več kot 120 strokovnjakov z vsega sveta je tri dni od jutra do večera razpravljalo o sistematiki in razširjenosti vidrinega rodu, o raziskovalnem delu in najnovejših dognanjih, o razmnoževanju vidre v ujetništvu in uspehih ponovne naselitve v naravo itn. Največ pozornosti so namenili vzrokom, ki ogrožajo vidrine naravne populacije, in poskušali so oblikovati predloge za njihovo odpravljanje. V razkošni Evropski palači, kjer je potekal izvrstno pripravljen simpozij, se je zvrstilo okrog 60 referatov, strokovnih prispevkov in poročil; nekatere so spremljali grafični prikazi, diapozitivi ali filmi, druge sten-ski panoji in lepaki. Med zadnjimi je na dovolj vidnem mestu visel tudi prispevek dvočlanske slovenske »delegacije«; udeleženci so si lahko ogledali

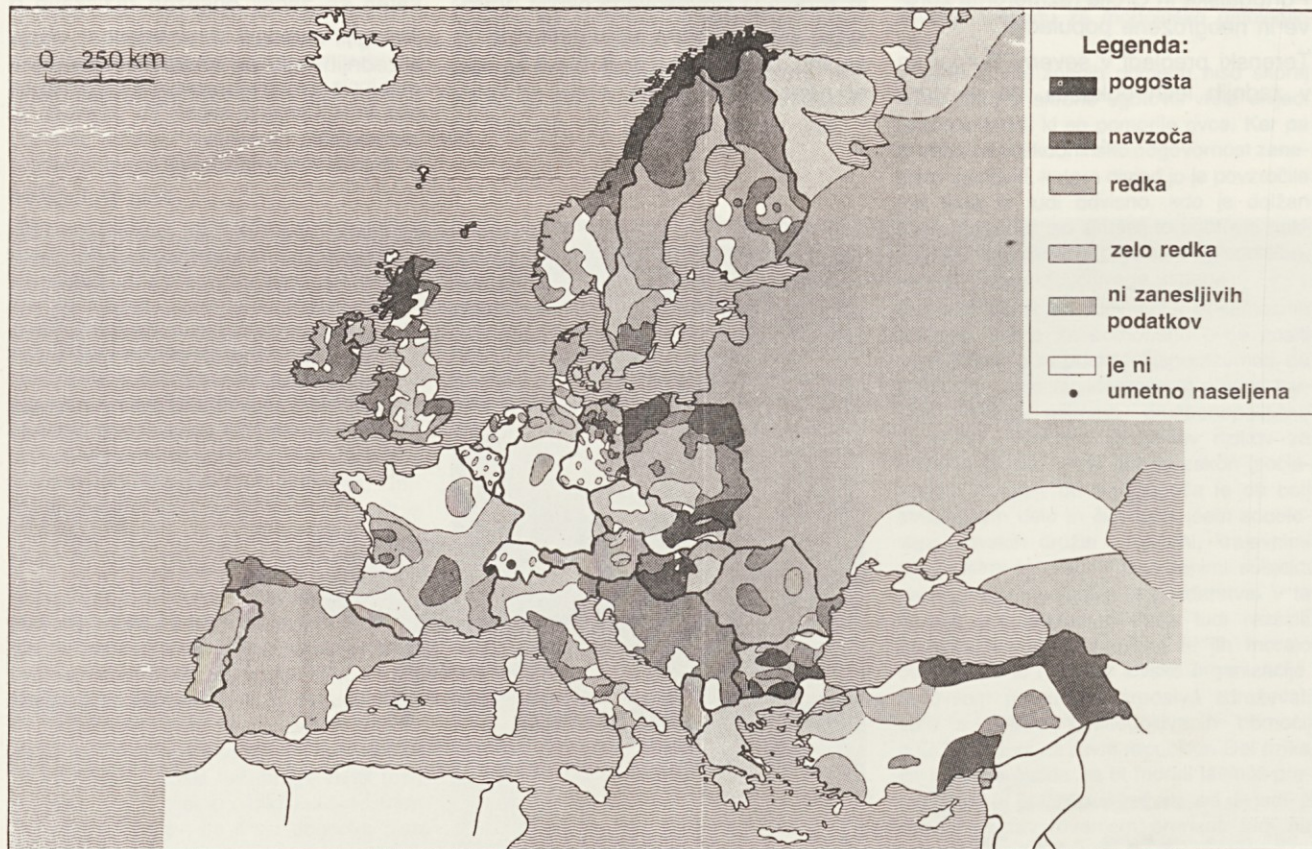

razširjenosti in stopnje ogroženosti. Stekle so široke akcije, ustanovljene so posebne skupine strokovnjakov in raziskovalcev, ki si prizadevajo za ohranitev vidre; v Zvezni republiki Nemčiji deluje taka skupina že od leta 1977, v Veliki Britaniji se kar dve združenji ukvarjata z vidro in njenim gojenjem v ujetništvu, s svojo skupino »Vidra« se lahko pohvalijo Francozi, Italijani, Švicarji, Švedi, Nizozemci in Poljaki.

Vidra se je pojavila na nalepkah, značkah, lepakih, torbicah in majicah, njene modele ulivajo v bron in rezljajo iz lesa. Ni pomembnejše revije z naravovarstveno tematiko, ki ne bi v zadnjih letih vsaj nekaj strani posvetila najbolj ogroženemu sesalcu v Evropi.

podatke o odstrelu vidre na Slovenskem v tem stoletju, spreminjanje lov-ske in ribiške zakonodaje, ki zadeva vidro, in geografski karti Slovenije, prvo z zadnjimi podatki o razširjenosti vidre in drugo s stopnjami onesnaženosti naših voda. Predvsem zadnji prikaz je v povezavi z referatom zbudil precejšnje začudenje, čemur se ni čuditi. Z več kot dvema tretjinama (700 km) vodnih tokov, onesnaženih do 3. in 4. stopnje, se namreč lahko »pohvali« le redkokatera dežela in take številke nam nikakor ne morejo biti v ponos. Temu primerna je seveda tudi razširjenost oziroma nerazširjenost vidre. Udeleženci simpozija so sprejeli številna priporočila in sklepe. Med pomembnejša in zanimiva za nas lahko uvrsti-

Razširjenost vidre v Evropi po Reutherju 1980 (Reuther, C. & A. Festetics, 1980: *Der Fischotter in Europa – Verbreitung, Bedrohung, Erhaltung*. Samozaložba, Oderhaus & Göttingen.)

Rezultati prve serije vprašalnikov VIDRA V SLOVENIJI: polni kvadrati in trikotniki označujejo mesta, kjer so lovci v sezoni 1983/84 sledili vidro. Opazovanja so sporočili na vprašalnikih (kvadrati) ali jih posredovali ustno in pisno (trikotniki). Opomba: število znakov nikakor ni enako številu vprašalnikov s pozitivnimi odgovori; na nekaterih obrazcih je bilo namreč zabeleženo po več mest, kjer so bili najdeni znaki vidrine navzočnosti.

mo priporočilo o trajni zaščiti in izboljšanju vidrinih habitatov, ohranitvi ostankov populacij in določanju rezervatov za vidre. Samo tako bomo lahko trajno zavarovali evropsko vidro in ji zagotovili preživetje. Slišati je bilo tudi predlog o priročniku za enotna, usklajena merila polucije in kakovosti voda v vidrinih habitatih. Izkazalo se je, da ne vemo še ničesar o razširjenosti vidre v deželah vzhodnega Sredozemlja in srednjedonavskega bazena. Priporočili so tudi nenehno izobraževanje in informiranje strokovne in najširše javnosti, da bi dosegli boljše razumevanje za varstvo vidre.

Socialistične države, med njimi tudi Jugoslavija, so dobile priznanje za začete programe za ohranitev vidre. K tej točki pa je sodilo tudi opozorilo, da je treba v nekaterih od teh držav prepovedati ubijanje in lov vider, prepovedati izvoz živih vider in vidrinega krzna in zavarovati vidrine habitate tam, kjer je ta vrsta ogrožena. Spoznanje, da ta točka zadeva tudi slovenski prispevek,

ker pač prihajamo iz Jugoslavije, je našim prizadevanjem pustilo grenak priokus. Naše slabosti, to je razdrobljenost, nepovezanost in neusklajenost strokovnega dela med republikami, so se v mednarodni areni spet pokazale v vsej razsežnosti. Tokrat je bila grešni kozel zakonodaja na področju lovstva in varstva naravne dediščine.

V 24 evropskih državah vidro vse leto varuje lovski zakon, v desetih od teh jo je dovoljeno loviti le v izrednih primerih (npr. ob ribogojnicah). V 8 državah je vidra zaščitena še s posebnim zakonom, ki varuje vidro in (ali) njeno življenjsko okolje. Loviti jo je dovoljeno samo še v Sovjetski zvezi, Bolgariji (omejeno), Albaniji in – Jugoslaviji.

Leta 1976 je v naši državi prenehal veljati zvezni lovski zakon; vsaka republika in pokrajina si je skrojila svoj lovski zakon (oziroma v Sloveniji Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, Ur. list SRS, št. 25/76), s katerim je po svojih potrebah in glede na specifiko naravnega pro-

stora oblikovala lovsko politiko. Ker pa vidro še vedno prištevamo med divjad, je njen pravno-zakonski status po republikah in pokrajinah različen in naj bi ustrezal resničnemu stanju vidrinih populacij v naravi. Tako srečamo v Jugoslaviji vse možnosti pravno-zakonskega statusa neke vrste divjadi, od popolnega varstva do neomejenega lova. Vidro je dovoljeno loviti **vse leto** v Bosni in Hercegovini, v Črni gori s časovnimi omejitvami (od 1. 10. do 31. 1.), v drugih republikah in pokrajinah pa jo zakon varuje vse leto. Vendar SFR Jugoslavija uradno zagovarja stališče, da številčnost vidre sicer upada, vendar vrsta na območju naše države **ni ogrožena**. V takem položaju se je edinim predstavnikom Jugoslavije, četudi prihajajo iz Slovenije, v mednarodnih strokovnih krogih seveda težko zavzemati za varstvene ukrepe, ki naj bi pripomogli k ohranitvi našega najbolj ogroženega sesalca, ko pa nismo uredili niti pravno-zakonskega statusa vrste na zvezni ravni.

Vendar ne gre vse krivde zvrčati na medrepubliško sodelovanje, saj tudi pred svojim pragom nismo vsega pometli. V Sloveniji zavarovanje redkih in ogroženih živalskih vrst urejata dva pravna akta: *Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč* in *Odlok o zavarovanju redkih ali ogroženih živalskih vrst ter njihovih razvojnih oblik* (Ur. list SRS, št. 28/76).⁴ Prvega je predlagala Lovska zveza Slovenije, drugega pa Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine, ki je naša poklicna ustanova za področje varstva živali in ki tudi sestavlja predloge za Rdečo knjigo ogroženih živalskih in rastlinskih vrst. Ker vidro prištevamo med divjad, se z njenim varstvom ukvarja lovski zakon in torej nima nobene možnosti, da bi »zašla« v Rdečo knjigo, čeprav je nesporno naša najbolj ogrožena vrsta sesalcev. Če sklepamo po naši zakonodaji, je jež npr. bolj ogrožena vrsta od vidre...

Konvenciji čakata na podpis

Obširno zasnovane akcije za ohranitev vidre in hkrati znanstvene raziskave o biologiji, ekologiji, etologiji itn. vrste pa

v tujini ob vse večji podpori javnosti tečejo naprej. Aprila lani se je v St. Andreasbergu, v osrčju zahodnonemške pokrajine Harz, zbrala evropska sekcija skupine specialistov za vidro pri IUCN na tridnevno delovno srečanje. Organizatorja, Svetovni sklad za naravo (WWF) in nemška skupina za varstvo vidre, sta povabila 25 strokovnjakov, ki so aktivno sodelovali na simpoziju v Strasbourgu. Tokrat je bila predmet diskusije samo evropska vidra (*Lutra lutra*). Strokovnjaki so se dogovorili za prioritarno vrsto ukrepov v deželah, kjer vidri grozi izumrtje, za natančno določanje namena gojenja tam, kjer jo gojijo v ujetništvu in za previdnost pri morebitnem ponovnem naseljevanju v naravi. Zavzeli so se za smotrno izkoriščanje raziskovalnih zmogljivosti v vseh deželah, pri čemer naj bi se raziskovanja ne podvojevala. Velika ogroženost vidre zahteva, da v čim krajšem času zberemo čim več znanstvenih podatkov o tej še zelo neraziskani živalski vrsti, predvsem pa moramo poznati razširjenost in populacijsko gostoto vidre v posameznih državah. Med osnovnimi problemi v zvezi z zaščito vidre je eden največjih njen legalni status. Nekatere evropske države namreč še vedno niso ratificirale in celo ne podpisale washingtonske² in bernske konvencije,³ med njimi tudi Jugoslavija ne. Udeleženci so sklenili priporočiti vladam vseh evropskih držav, naj čimprej podpišejo in ratificirajo obe konvenciji, saj je prednostni namen varstvenih prizadevanj popolna zakonska zaščita vidre v Evropi.

Po končanem srečanju so organizatorji omogočili udeležencem ogled raziskovalnih obor za vidro v Oderhausu, enem redkih reprodukcijskih centrov za vidro v Evropi. Spoznali smo težave, ki se pojavljajo pri gojenju vider v

ujetništvu in si ogledali potek raziskovalnih nalog s področja fiziologije, ekologije in etologije (vzročne analize vedenja) vidre. Zanimiva novost je spremljanje dogajanj v oborah s kamerami in z elektronskim računalnikom, ki omogoča hiter prenos informacij na ekran, ne da bi motili živali.

Raziskovalna naloga v Sloveniji

Najpomembnejši ukrep za ohranitev živalske vrste je zavarovanje in obnavljanje njenih biotopov. Za varstvo vidrinega življenjskega okolja je pomembno preprečevanje nepotrebnih in največkrat neustreznih hidromelioracij in regulacij voda, ohranjanje vodnega režima, zasajanje obrežij, določanje varovalnih con itn. Toda to so že zadnje stopnice na poti, ki jo je treba začeti pri dnu, kar pomeni, najprej spoznati razširjenost ogrožene vrste v svoji deželi.

Tudi Lovska zveza Slovenije se je pridružila mednarodnim prizadevanjem za ohranitev vidre in njenega življenjskega okolja. Tako skušamo vsaj nekoliko loviti korak z razvitim svetom ne le na področju tehničnega razvoja,

V MARCU zakon dovoljuje lov na vse nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je seveda odstrel planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

medved

divji prašič

mladiči-ozimci (povrženi v letu 1984) in lanščaki (povrženi v letu 1983)

Odstrel dve- in večletnih prašičev obeh spolov ni dovoljen!

1. III. vzide ob 6.41, zaide ob 17.48
25. III. vzide ob 5.56, zaide ob 18.21

= 7. III.,
vzide ob 18.48
zaide ob 7.31

= 13. III.,
vzide ob 2.08
zaide ob 9.39

= 21. III.,

= 29. III.

vzide ob 11.53
zaide ob 3.50

3. ČAS IN KRAJ OPAZOVANJA (vpišite oz. obkrožite!)

Datum	Dnevni čas	Ime vode	Vrsta vode*	Najbližji kraj
25. 12. 1984	popoldan	Kolpa	A(B) C D E F G H	Gusti lar
5. 1. 1985	zjutraj	Kolpa	A(B) C D E F G H	Kučelj
11. 1. 1985	dopoldan	pritok Kolpe	(A) B C D E F G H	Ribjele
20. 2. 1985	večerni mrak	Kolpa	A(B) C D E F G H	Slavski lar
15. 3. 1985	dopoldan	Kolpa	A(B) C D E F G H	Fara
27. 4. 1985	pozno popoldan	Kolpa	A(B) C D E F G H	Kostel

*: A — potok, B — reka, C — izvir, D — ribnik, E — jezero, F — močvirje, barje, G — brakična (polslana) voda, H — drugo (vpišite v opombe)

4. VRSTA OPAZOVANJA (označite z X!)

Neposredno	Posredno				Opombe
	ostanki hrane	sledi	iztrebki	vidrina	
		X	X		sveže sledi
		X			10 cm novega snega, sveže sledi
	X	X			50 m nazgor ob levem pritoku
X					par nider na bregu ob jezu
		X	X		starejše sledi v obreznem blatu
X				X	samica z 2 mladicihoma d. modri

Prosimo, da morebitne podatke, ki jih vprašalnik ne zajema, vpišete na hrbtno stran opazovalnega lista (npr.: vidra se ne pojavlja več, zadnjič so jo sledili ali opazili leta ...).

Primer pravilno izpolnjenega vprašalnika VIDRA V SLOVENIJI

temveč tudi varstva narave. V okviru raziskovalnega programa o zvereh je jeseni 1983 stekla tudi akcija Vidra v Sloveniji, ki bo trajala pet let. V tem času bomo skušali zbrati zanesljive podatke o sedanjí razširjenosti tega sesalca in ugotoviti, kje se občasno pojavlja in kje stalno živi. Zelo zanimivi in zaželeni so tudi vsakovrstni podatki iz preteklosti: kje so ujeli veliko vider, s čim so jih lovili, kako daleč od vode so jih občasno srečevali, kje so imele mladiče, če so imeli pri kakšni hiši udomačeno vidro in podobno. Skratka, dobrodošel je vsak kamenček, ki bo pomagal sestaviti čimbolj popoln mozaik vidrinega življenja na Slovenskem. Uspeh te naloge pa je v veliki meri odvisen od prizadevnosti lovcev, ki jih prosimo za sodelovanje.

Prva serija opazovalnih listov, ki smo jo razdelili lovcem največ prek njihovih območnih lovskih zvez in OZD za lovstvo, je bila namenjena opazovanjem v sezoni 1983/84. Od 324 poslanih smo dobili 99 oziroma 30,55 % vprašalnikov vrnjenih. Naš namen je bil

dobiti nazaj vse vprašalnike, ne glede na to, ali so jih opazovalci izpolnili ali pa so zato, ker v njihovem lovišču ni več vidre, vrnili neizpolnjene in zapisali samo opombe na hrbtni strani. Ker je število vrnjenih vprašalnikov manjše od pričakovanega, sklepamo, da je večina vprašalnikov ostala v loviščih, kjer se vidra ne pojavlja več. Kljub temu ostaja v Sloveniji nekaj »belih lis«, od koder nismo dobili nazaj niti enega vprašalnika, pa vendar ni verjetno, da se vidra na teh območjih ne bi pojavljala (primerjaj karto razširjenosti vidre v Lovcu št. 12/83 s karto rezultatov prve serije vprašalnikov ob tem članku!). To velja predvsem za Dolenjsko in Belo krajino, kjer je zagotovo še dovolj čistih voda. Lovcem, ki so prizadevno sodelovali pri nalogi in na terenu zbirali dragocene podatke, se najlepše zahvaljujemo in na njihovo pomoč računamo tudi v prihodnje. Hvala pa tudi vsem tistim, ki niso dobili vprašalnikov, pa so zanimive podatke o vidri pisno ali ustno posredovali LZS. Po karti, ki smo jo sestavili iz njihovih sporočil,

lahko sklepamo, da se je populacija vidre v Sloveniji močno razredčila in se razbila na podpopulacije, ki so se ohranile le v najbolj oddaljenih in razmerno naseljenih območjih. Takšne populacije pa so zelo nestabilne in vsaka večja sprememba v okolju jih lahko nepopravljivo prizadene. Predvidevanja o hudi ogroženosti vidre v Sloveniji se torej potrjujejo; to spoznanje nam nalaga veliko skrb in odgovornost za usodo te živalske vrste.

Ko bomo natančno poznali razširjenost vidre pri nas, bomo lahko nadaljevali nalogo z ugotavljanjem vzrokov ogroženosti in izginjanja z določenih območij, nato pa poskušali zavarovati habitate, kjer še živi in jih po možnosti izboljšati. Naslednja stopnja na tej poti je druga serija vprašalnikov o razširjenosti vidre za sezono 1984/85, ki smo jo razposlali konec preteklega leta. Tokrat smo v akcijo vključili vse slovenske območne lovske zveze in OZD za lovstvo in jih naprosili, naj vprašalnike razdelijo prizadevnim in izkušnim lovcem, ki dobro poznajo lovišče in jih sodelovanje pri nalogi zanima. Vprašalnike naj vrnejo do konca maja 1985, tudi v primerih, ko ne bodo našli znakov navzočnosti vidre in bodo obrazci ostali prazni. Tudi opomba, da pri več vestnih pregledih določenega območja ni bilo uspeha, je pomembna. Več potočkov, ribnikov, jezer in rek naše razgibane domovine bomo pretaknili, bolje bomo poznali vidrino razširjenost in laže ji bomo pomagali. Čeprav je mraz, je prav zdaj najugodnejši čas za sledenje in opazovanje teh skrivnostnih vodnih kun, kajti ta čas se vidre ženijo...

¹ Šuligoj, J. (1960): Občni zbori naših družin, Letna skupščina RD Tolmin. Ribič XIX/3, str. 67–68.

² Washingtonska konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi vrstami divjih rastlin in živali, sklenjena 3. marca 1973. Med manjšimi predatorji v Evropi je samo vidra na seznamu I., to je seznamu ogroženih vrst.

³ Bernska konvencija o varstvu evropskih divjih rastlin in živali in njihovih naravnih habitatov, sklenjena 19. septembra 1979. Vidra je navedena na seznamu II. popolnoma zavarovanih živalskih vrst.

⁴ Izjeme od lovskega zakona dovoljuje Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, od odloka o zavarovanju pa Republiški komite za kulturo.

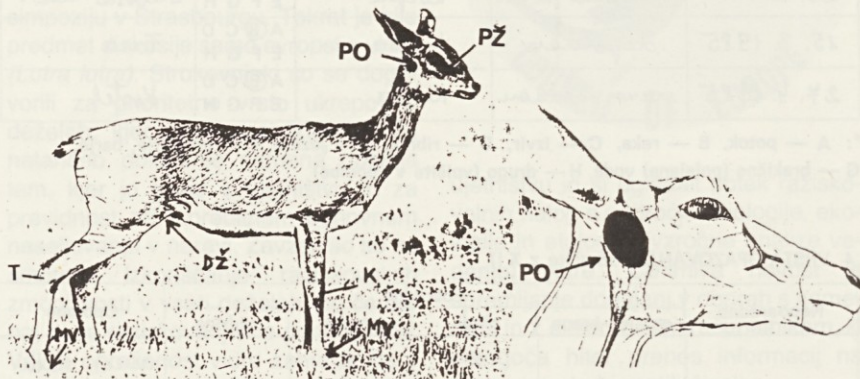
Poznamo žleze vonjavnice pri divjih živalih?

Nives Višnar, dipl. vet.

Žleze vonjavnice (*glandulae odoriferae*) ležijo pri divjih živalih na nekaterih mestih kože posamič, pogosteje pa so v določenih delih kože zgoščene v kožni vonjavni organ. Vonj, ki ga daje njihov izloček, je specifičen za vrsto živali, količina izločka (sekreta) in intenzivnost vonja pa se uravnava po hormonski poti in sta torej odvisni od spolnega ciklusa ter se z menjavo letnih časov ritmično spreminjata.

Vemo, da se določene vrste divjadi družijo v pare ali skupine le med parjenjem; pri teh živalih je naloga žlez, ki izločajo vonjav izloček, torej označevanje območja (teritorija), spoznavanje oziroma privabljanje partnerjev, predvsem pa so te žleze važen dejavnik za ohranitev neke živalske vrste.

MALA ANTILOPA ALI ORIBI (*Ourebia spp.*), ki živi po travnatih stepah Afrike, je bogato opremljena z vonjavnimi organi. Menijo, da je oribi najstarejši preživeli rastlinojed. Ta žival ima **medparkeljno vrečko** (*sinus interdigitalis*) na obeh parih nog (na stopalih, med obema parkljema) in je podobne oblike kot pri ovci. Ti kožni uvihi ležijo

Žleze vonjavnice pri mali antilopi ali oribiju: MV – medparkeljna vrečka, K – metakarpalne šteti, T – metatarzalne šteti, DŽ – dimeljski žep, PŽ – podočna žleza, PO – podušesni organ ali ušesna plaketa (po Hofmannu)

v medparkeljni reži. Izloček iz medparkeljne vrečke je mazav in se z razmikanjem parkljev iztiska na okolne dlake. Z njim živali označujejo svoje stečine in sledove. Mala antilopa ima še **metakarpalne in metatarzalne šteti** (*organa metacarpalia* in *organa metatarsalia*). Organa ležita pod zapestnim oziroma skočnim sklepom tako na notranji kot na stranski (bočni) strani. Izloček žlez je lepljiv in se pri gibanju oprijema rastlinja; tako žival označuje teritorij.

Medialno od kolenske gube, ob strani mlečne žleze oziroma modnika, leži paren organ **dimeljski žep** (*sinus inguinalis*), ki ga oblikujejo velike žleze; organ se prazni ob trenju stegna in mlečne žleze oziroma modnika. Izloček je zelenkaste barve, mazav in intenzivnega vonja (preprečuje čezmerno drgnjenje kože, hkrati pa služi za spoznavanje osebkov iste vrste). Dimeljski žep imajo tudi nekatere vrste vitorogih antilop.

Foto Janez Papež, Diana

Oribi ima zelo veliko **podočno žlezo** (*sinus infraorbitalis*), ki je večja od očesnega zrkla. Njeno velikost lahko pravilno ocenimo šele pri prepariranju. Organ, ki ima obliko gomolja, leži v podočni jami (*fossa infraorbitalis*) in se odpira v poševno ležečo očesno gubo. Izloček je črn, gosto tekoč in polzi v debelih kapljah ter se odlaga na visoke travne bilke. Z izločkom tega organa označujeta v paru živeča samica in samec svoj življenjski prostor. Poleg naštetih žlez ima oribi še **podušesni organ** (*organum subauriculare*), ki ga imenujemo tudi »ušesna plaketa«. Tako dobro razvit organ srečamo le še pri gorski antilopi, ki je tako velika kot srna. Na tem mestu je koža močno pigmentirana. Organ je razvit pri mladih živalih obeh spolov. Njegovo izvodilo je tanko, močno zvito in obdano s tkivom, podobnim brecilu penisa in je zelo dobro prekrvavljeno. Pod vplivom specifičnih dražljajev, verjetno zaradi delovanja hormonov nadledvične žleze

Žleze vonjavnice pri srni (srnjaku): Č – čelni organ ali zarožna žleza, MV – medparkeljna vrečka, T – metatarzalne ščeti (po Hofmannu)

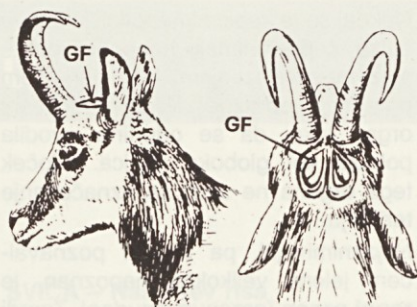

(*glandula suprarenalis*), se sekret izloča na površino. Pri tem se temno obarvana lisa zaradi močnega dotoka krvi segreje, sekret na njeni površini pa izpareva. Z dolgimi, gibljivimi uhlji pošilja intenziven vonj v višino travnih bilk in ustvarja nekakšen koridor. Imamo ga za komunikacijski organ, ki omogoča privabljanje živali, hkrati pa deluje tudi varovalno; po Mykytowyszovem mnenju je ta organ pomemben za sporazumevanje znotraj vrste.

SRNA (*Capreolus capreolus*), najstarejša vrsta cervidov v srednji Evropi, ima pod skočnim sklepom **metatarzalne** (stopalne) **ščeti**, velike 3×4 cm. Ščeti imajo temnejše dlake, kot so v okolici. **Medparkeljno vrečko** (*sinus interdigitalis*) ima le na zadnjih končinah v medparkeljni reži in se odpira na hrbtno (dorzalno) stran. Ob razprtih parkljih opazimo temneje obarvane zlepljene dlake, globlje pa ozko, razporku podobno odprtino. S sekretom označuje življenjsko območje (teritorija) in ne služi za mazanje parkljev, kot so včasih zmotno mislili.

Čelni organ ali **zarožna žleza** (*organum frontale*) je popolnoma razvit le pri srnjaku. Leži v koži pred rogovoma in med njima in proizvaja lepljiv izloček, ki se lepi na dolge pokrivne dlake samega organa. Pod vplivom moških spolnih hormonov se vonjavnice povečajo. Jeseni in pozimi najdemo le malo žlez, na pomlad pa se močno razvijejo. Ko srnjak označuje svoj teritorij, pušča izloček na grmovju in to je nekakšna njegova posetnica. Kolikor bolj se približuje čas parjenja, toliko intenzivneje označuje svoj teritorij, zlasti na mladem, nizkem drevju. Če je populacija srnjadi v nekem območju preštevilna, naredi s takim označevanjem več škode kot s prehranjevanjem pozimi. Po prsku se organ zmanjša, ko pa srnjaku rogovje odpade, se izgubi tudi namembnost organa. Funkcijo čelnega organa je pred več kot 40 leti odkril Schumacher.

GAMS (*Rupicapra rupicapra*); oba spola imata **metatarzalne ščeti**, ki tako kot pri srni ležijo le med parkljema na zadnjih nogah. Čeprav se lahko t. i. **gamsova figa** (*glandula postcornualis*) razvije tudi pri samici (kozi), ima to naglavno parno žlezo pravzaprav samo samec (kozel). Gamsova figa leži tik za rogljema. Močno se razvije med spolnim dozorevanjem, zlasti med prskom, ko lahko doseže velikost tudi 5×10 cm. Žlezo oblikujejo lojnice, ob-

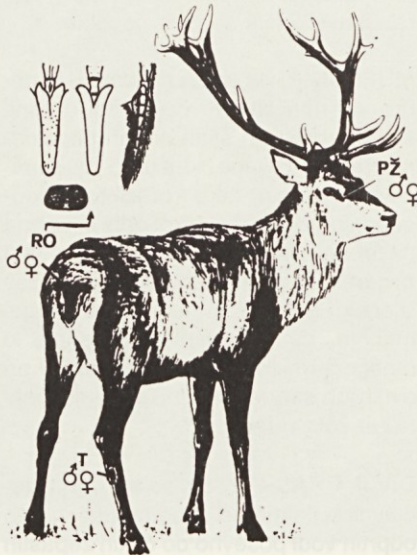

GF – gamsova figa (po Hofmannu)

dajajo pa jo merokrine znojnice, ki izločajo močno vonjav, mazav izloček, s katerim kozel označuje svoj revir ob prsku; pozneje se organ zmanjša za polovico in je nagubana, zadebeljena kožna tvorba, pokrita z redkimi dlakami.

JELEN (*Cervus elaphus*); pri obeh spolih so stransko pod tarzalnim sklepom enako močno razvite **stopalne** (metatarzalne) **ščeti**. Organ ima obliko ovalnega polja, velikega 3×5 cm; pokrivajo ga goste svetle dlake. Pod njim leži mesto brez dlak, na katerega se iztekajo izvodila žlez. Temno siv, lepljiv sekret ostaja na rastlinju; po njem se jelen orientira med rukom, pri čemer sklanja glavo. Paren **podočni organ** (*sinus infraorbitalis*) je pri jelenu slabo razvit. Pri stari živali je le nakazan, pri teletu pa je razmeroma velik in močno gibljiv. To je pravzaprav le kožna guba, katere stena vsebuje vonjavnice. Izloček je pastozen, rumenkast, zbira se v kepice, ki med rukom padajo na tla.

Žleze vonjavnice pri jelenu: T – metatarzalne ščeti, PŽ – podočna žleza, RO – repni organ (po Hofmannu)

Nekdaj so te kepice imenovali jelenove solze, čeprav nimajo nobene zveze s solzami ali solzenjem. Med parjenjem potegnejo obrazne mišice podočesni organ tako, da se odprtina izvodila pokaže kot globoka jamica. Izloček tega organa ne služi za označevanje teritorija.

Najzanimivejši, pa vendar poznavalcem jelena velikokrat nepoznan, je **repi organ** (*organum caudae*). Zaradi dejstva, da jelen nima žolčnika (*vesica fellea*), je že Aristotel menil, da ima jelen žolčnik na repu. Verjetno je sklepal tako po rumenkasto zeleni barvi izločka tega organa. Leta 1911 je ta organ raziskoval Brinkmann in dognal, da žlezno tkivo z vseh strani obkroža zadnjih 8–9 repnih vretenc, navzven pa se razteza z dvema velikima režnjema. Če odstranimo dlake, ima kratek jelenov rep s tem organom obliko prsta. Organ je razvit pri obeh spolih. Pri odraslem jelenu je dolg 15–16 cm, širok 4 cm, proti koncu repa pa se zoži za 2–4 cm. Sestavljajo ga alveolarne žleze, ki so močno prekrvavljene, podobno kot plaketa antilope. Lojnice so zelo redke pa tudi izločka ne opazimo. Ta očitno izhlapi na površini repa in nima nikakršne zveze z značilnim vonjem jelena ob roku. Lahko trdimo, da pomeni vonj izločka znak zaupanja, tako da lahko jelen vodi svoj trop oziroma ga drži skupaj.

DAMJEK (*Dama dama*). Zanimivo je, da ima damjek le **metatarzalne ščeti**, ki ležijo ob strani pod skočnim sklepom. **Podočesni organ** sestavlja le majhna kožna guba, v kateri ni nič več kožnih žlez kot drugod po koži.

KOZOROG (*Capra ibex*) prav tako nima vonjavnih organov, pač pa ima v koži difuzno razporejene vonjavnice; raziskave o njih še niso popolne.

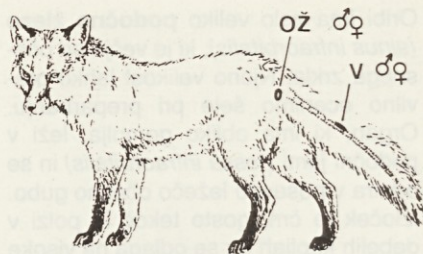
MUFLON (*Ovis amon musimon*) je dobro »opremljen« z vonjavnimi organi, saj ima na vseh štirih nogah popolnoma razvite organe, ki služijo za označevanje stečin, tako kot izloček medparkeljne žleze. Tako kot oribi in večina gazel ima tudi muflon razvit **dimeljski organ**, ki izloča močno vonjav, mazav izloček. Schafer je leta 1940 ovrgel mnenje, da ta organ izloča snov, ki omogoča mladiču najti vime, saj je pri ovnih ob straneh modnika še močnejše razvit kot pri muflonkah.

DIVJI PRAŠIČ (*Sus scrofa*) ima vonjavnice palmarno nad karpusom; 4–5 odprtin vodi poševno do ozkih žepastih

gub. Te vsebujejo vonjav, za vrsto značilen izloček. Domnevajo, da tudi ta vrsta označuje svoje stečine tako, da izločki teh žlez izhlapevajo v zrak.

LISICA (*Vulpes vulpes*) ima v višini sedmega repnega vretenca vonjavni organ, ki mu pravimo **viola**. Leži v koži na hrbtani strani repa. Na tem mestu je koža močnejše pigmentirana. Viola spreminja svojo velikost in je največja med gonjenjem. Izloča lepljiv, vonjav izloček, ki polzi po dolgih dlakah na površino repa. Lisica ima tudi **obanalne žleze** (*glandulae circumanales*), ki izločajo vse leto, rabijo pa za sporazumevanje, tako da z značilnim vonjem markirajo tudi svoje iztebke.

Zagotovo lahko sklepamo, da vonjavnice omogočajo prosto živeči divjadi sprejemanje in oddajanje sporočil in

Žleze vonjavnice pri lisici. OŽ – obanalna žleza, V – viola

da so skupaj s hormonalnim in živčnim sistemom enako pomembne za ohranitev živalske vrste kot kateri izmed mnogih drugih organov, ki so do danes že veliko bolje raziskani. Ti organi nam zastavljajo marsikatero vprašanje, ki mu še ne vemo odgovora.

Foto J. Papež, Diana

Po lovskem svetu

ZDA – Medvedje šape kot tihotapsko blago

Po dolgoletnih naporih je lovskim in ribiškim oblastem uspel odločilen udarec proti organiziranemu krivolovu in tihotapljenju trofej. Iz devetih zveznih držav je moralo stopiti pred sodnike v Montani in Koloradu 34 oseb, obtoženih težjih zakonskih prekrškov.

K uspehu niso prispevali samo v lovsko podzemlje vtihotapljeni sodelavci policije, pač pa predvsem prav v ta namen ustanovljeno podjetje za prepariranje in strojenje kož v državi Kolorado. Tja so prinesli v delo številne pretihotapljene kože ogroženih vrst mačk, kot so gepard, jaguar, ozelot, dolgorepa mačka in leopard.

Povpraševanje na črni borzi je vedno večje in tako veljajo trofeja oz. rogovi debelorožega ovna 5000, ustrojena tigrova ali jaguarjeva koža pa 4000 dolarjev. Iskani so tudi t. i. »medvedji proizvodi«, zlasti žolčniki, ki jih predeležujejo v zdravila in poživila, in medvedje šape, ki so cenjena delikatesa.

FRANCIJA – Zelena knjiga o divjih prašičih

Vsak francoski lovec bo letos ob plačilu članarine brezplačno prejel »Malo zeleno knjigo«, ki jo je že sedmič zapored izdal Narodni informacijski komite za lov in ribolov.

Letošnja Mala zelena knjiga govori o divjem prašiču. Na 40 straneh so z razumljivim besedilom in ilustracijami predstavljene življenjske navade in razmere, v katerih živi divji prašič, lov, lovsko pravični načini lova, ocenjevanje starosti ipd. Knjiga je izšla v 2200 000 izvodih, brezplačno pa jo podeljujejo lovcem, šolam, ob raznih razstavah in podobnih manifestacijah. »Malo zeleno knjigo« izdajajo že od leta 1978; doslej so predstavili poljskega zajca, jerebico, srnjad, raco, divjega kunca in fazana.

KITAJSKA – Novi rezervati

Oblasti so objavile, da bo leta 1990 na Kitajskem skupno 494 naravnih in ži-

valskih rezervatov. Danes je na Kitajskem nekaj več kot 130 rezervatov.

ZSSR – Isubrijski jeleni

V nemških pa tudi v nekaterih drugih lovskih revijah je zaslediti oglase, ki vabijo na lov na isubrijskega jelena v Sovjetski zvezi. Isubrijski jelen (*Cervus elaphus xanthopygus*), imenovan tudi usurijski jelen (po pokrajini ob reki Usuri), je podvrsta navadnega jelena v azijskem prostoru. Tam je sicer bolj znana druga podvrsta – maral (*Cervus elaphus maral*) (v Severni Ameriki vapi). V nasprotju z večino drugih podvrst maral v Sovjetski zvezi ni ogrožen.

Isubrijski jelen je po velikosti med evropskim navadnim jelenom in maralom. Praviloma ima rogove brez krone in veliko zrcalo. Živi od Bajkalskega jezera proti Koreji, južno od tundre in severno od najvišjih gorstev. Lovski gostje iz tujine lahko lovijo v bogatih loviščih ob Bajkalskem jezeru, predvsem v ruku. Za isubrijskega jelena, pa tudi marala, je značilen izjemno močan in dolg paroček vmesnik (volčjak) in, kot smo že povedali, rogove brez kron.

ŠVICA – Naselitev risa

Švicarji štirinajst let po poskusu ponovne naselitve risa (*Lynx lynx*) ugotavljajo, da živi v dveh ločenih območjih okrog 20 risov, ki so svojo domovinsko pravico dobili v alpskem in predalpskem prostoru ter v Juri. V tem času je bilo ob življenje 12 risov, od tega le eden zaradi bolezni. Mladega risa so pobili, ko je vdrl v hlev, vsi drugi pa so bili izključno žrtev cestnega prometa.

EGIPT – Rezervati za krokodile

V akumulacijskem »Naserjevem jezeru« so se nilski krokodili ponovno razmnožili, so pa zavarovani. Lov na krokodile, pa tudi trgovanje z njimi in ravnanje, ki ogroža njihovo življenjsko okolje, strogo kaznujejo. Zato je trgovina s krokodiljimi kožami in mesom v zadnjem času močno nazadovala, saj so ukrepe sprejeli zato, da bi se te živali uspešneje razmnoževale. V območjih ob Assuanskem jezu so za te velike plazilce že določena zaščitena območja. Lani poleti se je na Naserjevem jezeru potopila potniška ladja, kar je zahtevalo najmanj 200 življenj. Mnogi ponesrečenci so bili plen krokodilov.

K. B.

Foto J. Černač, Diana

Ob 30-letnici LD Stahovica

Ob dnevu republike so lovci LD Stahovica počastili tudi 30-letnico svoje lovske družine.

Desetega septembra 1954 so se lovci iz doline Kamniške Bistrice in Črne odločili, da bodo ustanovili svojo lovsko družino. Ob ustanovitvi je družina štela 10 članov, njen prvi predsednik pa je bil Karel Prelesnik. Danes ima LD 40 članov in gospodari v 2630 ha velikem lovišču, ki se razteza od Šenturške gore pod Krvavcem prek Črničva do Gozda. Leta 1963 so v lovišče naselili muflone z Brionov, ki so danes značilna divjad revirjev v okolici Kamniške Bistrice.

V lanskem jubilejnem letu so lovci pripravili več prireditev. Junija so v osnovni šoli Kamniškega bataljona v Stranjah pripravili lovsko razstavo, ki naj bi prikazala gojitev divjadi v tem območju. Obiskovalci, bilo jih je prek tisoč, so si z zanimanjem ogledali krmišča, solnice, visoke preže, nagačeno divjad, številne lovske trofeje in slikovno gradivo o delu LD Stahovica. Posebno pozornost so zbujale stare lovske priprave za polnjenje nabojev, lovski rogovi, lovski noži, orožje itd. Za učence osnovne šole v Stranjah so lovci pripravili tudi predavanje o gojitvi divjadi in varstvu narave in jim pokazali tudi diapozitive in filme o medvedu, lisici in

Stahoviški lovci na jubilejnim skupnem lovu (brakadi) novembra 1984 pod Grohatom

Foto F. Svetelj

drugi divjadi. Ob tej priložnosti so učence v sodelovanju z učitelji spodbudili k pisanju spisov o varstvu narave in divjadi. Najboljše naloge so nagradili s lepimi knjižnimi nagradami.

Na jubilejni proslavi lovske družine, ki je bila ob dnevu republike, so trem še živečim ustanovnim članom, Alojzu Zamljenu, Ivanu Zajcu in Ivanu Zamljenu, podelili spominska priznanja, sedmim dolgoletnim aktivnim članom lovske družine pa priznanja LD.

Franc Svetelj

Odgovorno se lotimo srednjeročnega načrtovanja

Pravzaprav teče že zadnje leto tega srednjeročnega obdobja, ki smo ga tudi v lovskih organizacijah načrtovali sicer dovolj odgo-

vorno, vendar pa nekoliko preveč optimistično, ne da bi dosledno upoštevali vsa strokovna dognanja in nekatere specifičnosti posameznih območij. Napačno bi bilo, če bi kar povprek govorili, da v tem obdobju nismo dosegli premikov na bolje. To je videti pravzaprav povsod, ponekod smo se odrezali bolje, ponekod pa smo napravili premalo ali skoraj nič. Lovska organizacija razvija in spodbuja tesno sodelovanje med vsemi uporabniki prostora. Veliko je obojestranskih prizadevanj in pripravljenosti, da bi v svojem dinamičnem poseganju v naravno okolje ravnali kar najbolj smotrno, v korist tako gozdarjem kot kmetijem in nena zadnje tudi lovcem. Zlasti pa je pomembno, da bi pri teh posegih posvečali posebno pozornost divjadi kot nepogrešljivemu sestavnemu delu narave.

Zdaj, ko se izteka to srednjeročno obdobje, moramo začeti misliti na naloge in obveznosti pri pripravljanju novih srednjeročnih lovskogospodarskih načrtov za prihodnje petletno obdobje. Preden pa se lotimo načrtovanja, bi morali v LD temeljito analizirati izvajanje dosedanjih nalog. Predvsem moramo temeljito oceniti, ali smo v izhodiščih za srednjeročne načrte načrtovali dovolj realno in upoštevali tudi strokovna priporočila in dognanja lovske teorije in prakse. Izhodiščno načrtovanje je bilo verjetno včasih pomanjkljivo in temu primerni so bili tudi letni lovskogospodarski načrti, zlasti načrti odstrela posameznih vrst divjadi. Povsem držijo ugotovitve, da odstrel velikokrat načrtujemo tako, kot da imamo v naravi idealne razmere oziroma idealno številčnost divjadi,

tako glede na spol kot na starostno strukturo. O teh vprašanjih tečejo razprave tudi v svetu lenarškega lovsko-gojitenega bazena, v katerega je vključenih 6 LD iz osrednjega dela zahodnih Slovenskih gor. Skoraj v vseh teh LD je načrtovanje odstrela ugodno, vendar pa se preveč togo držijo samo smernic, ki predpisujejo, koliko odstotkov določene kategorije divjadi (to velja predvsem za srnjad) naj bi odstrelili na leto. Pri tem ne upoštevajo v celoti rezultatov odstrela, ki so jih dosegli v preteklosti, in specifičnosti, ki nastajajo pri tem. To velja zlasti za realizacijo odstrela po starostni sestavi in spolu. Ugotovitve glede številčnosti srnjadi kažejo, da je številčnost te vrste divjadi še vedno visoka in temu primeren je tudi odstrel. Vsa ta spoznanja bo treba pri snovanju novih lovskogospodarskih načrtov upoštevati, obenem pa ne smemo prezreti dejstva, da se zato, ker je v gozdovih vse manj podrast, ki je ena temeljnih potreb srnjadi, in zaradi velikih melioracijskih posegov in vsakodnevnega ter tudi celoletnega močnega vznemirjanja okolja, življenjske navade srnjadi spreminjajo v nezaželeno smer. Ker ji manjkajo nekateri temeljni viri prehrane, jih nadoomešča z večjim poseganjem v kulture vinogradov, sadovnjakov in nekaterih poljščin, predvsem fižola. Zaradi neustreznega načrtovanja odstrela in zaradi nedoslednega uresničevanja le-tega se lahko število srnjadi tudi zviša.

Do tega lahko pride, če bi npr. nekaj let zapored odstreljevali precej več samcev kot samic.

Če pri tem upoštevamo še ugotovitve, da se naravno okolje slabša tudi za to vrsto divjadi, potem res lahko razumemo, da se pojavljajo škode. Torej moramo načrtovati tako, da bomo prilagajali število posameznih vrst divjadi naravnemu okolju in da bomo dosledno izpolnjevali načrte odstrela, tako po številu kot po spolni in starostni strukturi, pri tem pa moramo spoštovati tudi posebnosti posameznih območij.

Sleherno posploševanje in enostavni vzorci imajo lahko v prihodnosti negativne posledice, zlasti na divjadi in v njenem okolju.

Pri analizah dosedanjega izvajanja srednjeročnih načrtov ne bi smeli pozabiti tudi na ocene, koliko smo lovci sami napravili za preventivne ukrepe za prepreče-

Dermoplastični preparati muflonov (razstavljeni na razstavi), ki so jih člani LD Stahovica uplenili v svojem lovišču

Foto F. Svetelj

Andrej Militarov je razstavljal slike z lovskimi motivi novembra lani v prostorih Donita v Medvodah

vanje škod od divjadi. Zapisali smo, da bomo urejali krmne njive za divjad, zasadili remize in urejali grmovne površine. Zdaj je čas, da pregledamo, kaj od tega smo v resnici napravili in kaj je ostalo samo na papirju.

Neposredno sodelovanje lovskih družin s kmetijci in gozdarji bo moralo postati bolj učinkovito. Ustrezati bo moralo tudi določilom družbenih dogovorov v posameznih LGO. Razveseljivo je, da se je v zadnjem obdobju takšno sodelovanje v slovenskoroški LGO okrepilo, zlasti po akciji ZLD Maribor, da bi na melioracijskih kompleksih Pesniške doline izločili obrobne površine za potrebe divjadi. Na takšnih akcijah je treba graditi tudi v prihodnje. Prav preslabo sodelovanje lovskih družin s kmetijci – in seveda tudi narobe – rojeva nesporazume, do katerih prihaja pri škodah od divjadi in na njej. Skratka, bolje je preventivno delovati in škode preprečevati, kot pa »zganjati hudo kri« in enostransko kritizirati samo lovce. To so tudi temeljni cilji družbenega dogovora o LGO.

To je le nekaj drobnih razmišljanj ob odgovorni nalogi načrtovanja za prihodnjih pet let. Če bomo zdaj objektivni in strokovni, če bomo spregovorili o svojih potrebah pravočasno in ne šele takrat, ko bodo načrti vseh drugih uporabnikov prostora že zdavnaj pripravljeni, predvsem pa, če bomo pri sestavljanju načrtov upoštevali tudi spoznanja iz preteklosti, lahko pričakujemo tudi dobre rezultate. Te pa si kot varuhi narave in kot gojitelji divjadi močno želimo. Po toči zvoniti je namreč prepozno...

Marjan Toš

Lovska slikarska razstava v Donitu v Medvodah

Vesel sem, da lahko zapišem, da so med lovci tudi ustvarjalci, ki bogatijo kulturno ponudbo pri nas. Tako smo se 11. novembra lani zbrali na otvoritvi razstave slik z lovskimi motivi. Tovarna Donit in pevski zbor Lovske družine Medvode sta organizirala razstavo slik lovca in slikarja samouka Andreja Militarova. Militarov v svojih likovnih upodobitvah (razstavljal je 15 slik) prikazuje predvsem veliko divjad. Njegove slike so zelo prepričljive, prikazujejo pa naravo in življenje velike divjadi v njenem okolju. Militarov je dokazal, da pozna naravo, barve v njej, živali in njihovo življenje. Na otvoritveni proslavi je zapel pevski zbor Lovske družine Medvode in razveselil navzoče s svojo tradicionalno lovsko pesmijo in lovskimi recitali. Razstavo so lovci obogatili še s trofejami in dermoplastičnimi preparati, ki so jih izdelali znani preparatorji, predvsem učenci pokojnega Herforta in Barbiča.

S to razstavo so lovci pokazali, da lovec ni le plenitelj, ampak predvsem ljubitelj narave in tudi ljubitelj kulture. Takih oblik sodelovanja lovskih družin z delovnimi organizacijami in občani si želimo še več. Seveda pa moramo člani zelene bratovščine spodbujati kulturno dejavnost med svojimi člani in v svojih vrstah pokazati več razumevanja za kulturo. Razstava Militarova je pokazala, da taka prizadevanja lovcev niso tuja.

Lovcu Militarovu, pevskemu zboru in dekletom, ki so uspešno izvedla recitale, se prisrčno zahvaljujemo, še posebno pa kul-

turnim delavcem v Donitu, ki so dali na voljo prostore za razstavo, in organizatorjem za cvetje.

Lojze Dobrovoljc

LD Bistrica ob Sotli je razvila svoj prapor

V nedeljo, 16. 9. 1984, je LD Bistrica ob Sotli kljub slabemu vremenu pri svoji lovski koči na Kunšperku razvila svoj lovski prapor.

LD Bistrica ob Sotli je bila ustanovljena že leta 1945, na pobudo predvojnih lovcev, ki se jim je pridružilo še šest novih, tako da je imela ob ustanovitvi 17 članov. Prvi predsednik oz. starešina je bil Stane Kralj, ki je še vedno naš član.

V zadnjih letih šteje družina okoli 30 članov – zdaj jih ima 32 – kar je dokaj malo, saj meri lovišče približno 3000 ha, od katerih je nelovne površine le kakih 150 ha. Tako obsežno lovišče zahteva od vseh lovcev naše družine precej napornega dela, ki pa ga uspešno opravljamo, kljub temu, da je večina naših članov kmetijcev ali pa so zaposleni zunaj domačega kraja. Že od ustanovitve naprej se naša družina močno napreza, da bi si pridobila mlade člane, saj je več kot polovica članov že precej v letih, kar še bolj ovira naše delo.

Od ustanovitve je naša LD uspešno povečala številčnost mlade člane, ustalila številčnost fazanov in po velikem številčnem upadanju v zadnjih letih tudi številčnost zajcev. Poleg te divjadi imamo v lovišču nekaj rac mlakaric, precej jazbe-

cev, zadnje leto pa so se spet v večjem številu pojavile lisice. Divji prašiči so v našem lovišču le prehodna divjad.

Že nekaj let zapored dosegamo načrtovani odstrel – 45–50 glav srnjadi, 30–50 fazanov in okrog 50 zajcev, 10–25 rac in 1–2 gamsa (imamo 2 koloniji gamsov, eno na Kunšperku in eno na Sv. Gorah, vsaka šteje okrog 25 živali), odstrel divjih prašičev pa načrtujemo v okviru gojitvenega bazena Bohor.

Poleg večjega števila prež in krmišč za veliko in malo divjad so naši člani že pred 20 leti zgradili lovsko kočico na Kunšperku, ki smo jo za prireditve v razvitje lovskega prapora – temeljito prenovili in dozidali.

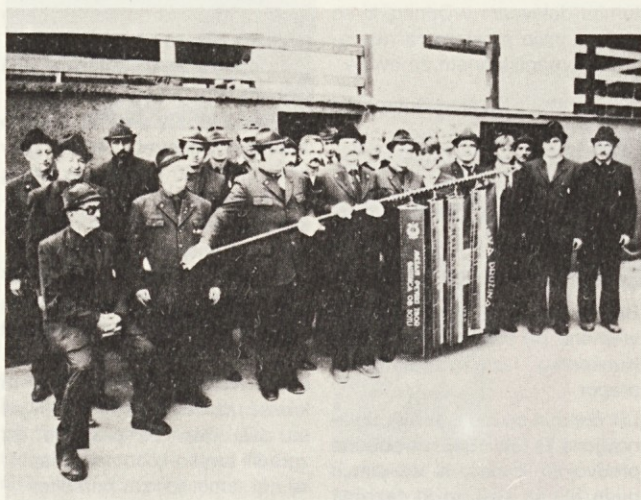
Kljub slabemu vremenu se je ob desetih dopoldne pred kočico na Kunšperku zbrala naša lovška družina, da bi v navzočnosti kakih 200 ljudi, gostov, predstavnikov LD (tudi iz sosednje Hrvaške) in krajanov KS Bistrica ob Sotli razvila svoj lovski prapor. Program ob slavnostnem razvitju je povezoval naš priljubljeni krajan Jože Uršič. V programu so sodelovali Celjski rogisti, mešani pevski zbor prosvetnega društva »Ilija Gregorič« in učenci OŠ »Marija Broz« iz Bistrice ob Sotli.

Na začetku je Jože Uršič dal besedo slavnostnemu govorniku predsedniku skupščine ZLD Celje in podpredsedniku LZS Vidu Jeriču, ki je v svojem govoru orisal pomen lovstva na Slovenskem v povojnih letih in vlogo lovške organizacije v SLO, ter lovcem LD Bistrica ob Sotli čestital ob prazniku in jim zaželel še večjih uspehov pri nadaljnjem delu. Nato je spregovoril pred-

Na slavnostni prireditvi se je zbralo kakih 200 ljudi in spremljalo razvitje prapora

Foto J. Jerič

Člani LD Bistrica ob Sotli, zbrani ob svojem praporu

Foto J. Jerič

sednik naše LD Ivan Geršak in navzoče seznanil z našimi uspehi in napori v skoraj štiridesetletnem obdobju. Sledil je kratek, a zelo uspeh kulturni program.

Po programu je Teodor Oršanič v imenu pokrovitelja GG Brežice predal prapor botru Ivanu Geršaku. Geršak je razvil prapor ob zvokih rogov Celjskih rogistov, na njegovem drogu pa se je bleščalo kar 73 zlatih in 32 srebrnih žebličkov. Nato so predstavniki pripeli nanj še trakove ZLD Celje, LD Bizeljso, Podsreda, Šentjur in Kozje, KS in pevskega zbora iz Bistrice ob Sotli, pokrovitelja GG Brežice in petih posameznikov. Boter je predal prapor praporščakoma Karlu Žučku in Jožetu Pregradu, ki sta obljubila, da ga bosta častno in ponosno nosila povsod, kjer bo treba predstavljati našo LD. Nato je predsednik družine podelil zahvale dolgoletnim članom naše družine.

Tako se je slavnostni del prireditve ob razvitju prapora končal; začelo se je tekmovanje v streljanju na glinaste golobe za prehodni pokal Antona Smrdeja, našega tragično umrlega člana. Ekipno je prvo mesto osvojila ekipa »Partizan«, od posameznikov pa tov. Slemše. Vsem prvouvrščenim je pokale in diplome izročila naša gostja, soproga pokojnega Antona Smrdeja.

Vreme se je nekoliko izboljšalo in ob dobri bizeljski kapljici, pravem lovskem golažu in specialitetah na žaru se je začelo veselo rajanje, ki je trajalo še dolgo v noč.

LD Bistrica ob Sotli se ob tej priložnosti iskreno zahvaljuje za

udeležbo in pomoč pri razvitju prapora vsem posameznikom, prijateljskim LD, družbenopolitičnim in delovnim organizacijam.

Jože Jerič

Koledar pomembnejših strelskih tekmovanj v letu 1985

Discipline: trap, skeet in premična tarča divjadi

30.–31. marec

1. zvezni pozivni turnir v trapu za izbiro državne reprezentance, organizator: »Svoboda« – Senožeče (na strelišču pri Kazljah)

7. april

zadnji rok za izvedbo prvenstev strelskih družin (na 50 golobov)

13.–14. april

2. zvezni pozivni turnir v trapu za izbiro državne reprezentance, organizator: »Trap ZLD« – Nova Gorica (na strelišču v Panovcu)

20.–28. april

Balkansko prvenstvo v trapu in skeetu v Bolgariji

5. maj

1. kolo republiške lige v trapu organizator: »Trap ZLD« – Nova Gorica (na strelišču v Panovcu) izžrebani pari:

»OSZ« – Gornja Radgona : »4. junij« – Ilirska Bistrica
»Trap« – Ormož : »Svoboda« – Senožeče

»Š. Kovač« – Murska Sobota : »Olimpija« – Ljubljana
»Trap ZLD« – Nova Gorica : »Unior« – Zreče

11.–12. maj

3. odprto republiško prvenstvo v streljanju v premično tarčo divjadi (določene hitrosti) – nacionalni program: 4 + 20 strelav, organizator: »Svoboda« – Senožeče (na strelišču pri Kazljah)

12. maj

zadnji rok za izvedbo prvenstev lovskih družin

19. maj

prvenstva tekmovalnih skupnosti (na 100 golobov)

26. maj

2. kolo republiške lige v trapu organizator: »Svoboda« – Senožeče (na strelišču pri Kazljah) izžrebani pari:

»4. junij« – Ilirska Bistrica : »Unior« – Zreče
»Olimpija« – Ljubljana : »Trap ZLD« – Nova Gorica
»Svoboda« – Senožeče : »Š. Kovač« – Murska Sobota
»OSZ« – Gornja Radgona : »Trap« – Ormož

26. maj

1. kolo medregijskih lig v trapu vzhodna liga: organizator: »Ptuj« – Ptuj (na strelišču v Hajdošah), zahodna liga: organizator: »Trap ZLD« – Nova Gorica (na strelišču v Panovcu)

28. maj – 1. junij

mednarodno tekmovanje v trapu in skeetu v Bukarešti

2. junij

3. kolo republiške lige v trapu organizator: »Š. Kovač« – Murska Sobota (na strelišču v Rakičanu) izžrebani pari:

»Trap« – Ormož : »4. junij« – Ilirska Bistrica
»Š. Kovač« – Murska Sobota : »OSZ« – Gornja Radgona
»Trap ZLD« – Nova Gorica : »Svoboda« – Senožeče
»Unior« – Zreče : »Olimpija« – Ljubljana

2. kolo medregijskih lig v trapu

vzhodna liga: organizator: »Jesen« – Slovenska Bistrica (na strelišču v Zgornji Polskavi)
zahodna liga: organizator: »Svoboda« – Senožeče (na strelišču pri Kazljah)

9. junij

prvenstva zvez lovskih družin

16. junij

4. kolo republiške lige v trapu organizator: »Trap« – Ormož (na strelišču v Hajdošah) izžrebani pari:

»4. junij« – Ilirska Bistrica : »Olimpija« – Ljubljana
»Svoboda« – Senožeče : »Unior« – Zreče
»OSZ« – Gornja Radgona : »Trap« – ZLD« Nova Gorica
»Trap« – Ormož : »Š. Kovač« – Murska Sobota

3. kolo medregijskih lig v trapu vzhodna liga: organizator: »Š. Kovač« Murska Sobota (na strelišču v Rakičanu)
zahodna liga: organizator: »Olimpija« – Ljubljana (na strelišču v Tomačevem)

22. junij

39. tradicionalni dvoboj med reprezentancama Hrvaške in Slovenije (trap in druge discipline) – organizator: SZ Hrvatske

23. junij

5. kolo republiške lige v trapu organizator: »4. junij« – Ilirska Bistrica (na strelišču pri Kazljah) izžrebani pari:

»Š. Kovač« – Murska Sobota : »4. junij« – Ilirska Bistrica
»Trap ZLD« – Nova Gorica : »Trap« – Ormož
»Unior« – Zreče : »OSZ« – Gornja Radgona
»Olimpija« – Ljubljana : »Svoboda« – Senožeče

4. kolo medregijskih lig v trapu vzhodna liga: organizator: »Mrož« Titovo Velenje (na strelišču v Radečah)
zahodna liga: organizator: »B. Grajzer« – Vevče (na strelišču v Tomačevem)

29.–30. junij

prvenstvo Lovske zveze Slovenije

5.–7. julij

republiško prvenstvo v trapu organizator: »Ptuj« – Ptuj (na strelišču v Hajdošah)

11. avgust

6. kolo republiške lige v trapu organizator: »Unior« – Zreče (na strelišču v Hajdošah) izžrebani pari:
»4. junij« – Ilirska Bistrica : »Svoboda« – Senožeče
»OSZ« – Gornja Radgona : »Olimpija« – Ljubljana
»Trap« – Ormož : »Unior« – Zreče
»Š. Kovač« – Murska Sobota : »Trap ZLD« – Nova Gorica

17.–18. avgust

3. zvezni pozivni turnir v trapu za izbiro državne reprezentance organizator: Sarajevo (na strelišču v Trnovem)

18. avgust

7. kolo republiške lige v trapu
organizator: »Olimpija« – Ljubljana (na strelišču v Tomačevem)
izžrebani pari:

»Trap ZLD« – Nova Gorica : »4. junij« – Ilirska Bistrica
»Unior« – Zreče : »Š. Kovač« – Murska Sobota
»Olimpija« – Ljubljana : »Trap« – Ormož
»Svoboda« – Senožeče : »OSZ« – Gornja Radgona

18. avgust

5. kolo medregijskih lig v trapu
vzhodna liga: organizator: »Iverka« – Šentjanž (na strelišču v Zgornji Polskavi)
zahodna liga: organizator: »Dolomiti« – Vrhnika (na strelišču pri Kazljah)

24.–25. avgust

državno prvenstvo v skeetu
organizator: Sarajevo (na strelišču v Trnovem)

25. avgust

superfinale ligaških tekmoval v trapu za posameznike, organizator: »Trap ZLD« – Nova Gorica (na strelišču v Panovcu)

30. avgust – 1. september

državno prvenstvo v trapu
organizator: Sarajevo (na strelišču v Trnovem)

18.–28. september

evropsko prvenstvo v trapu in skeetu v Antibesu (Francija)

20. oktober

republiško tekmovanje veteranov v trapu
organizator: »Olimpija« – Ljubljana (na strelišču v Tomačevem)

Jubilanti

Ivo Skerlovnik, ki je lani praznoval sedemdesetletnico, se je rodil 2. 11. 1914 v Hudem kotu na Pohorju. Kljub letom je še zmeraj čvrst kot pohorski granit, na katerem je zagledal luč sveta in preživel mladostna leta. Čvrst je verjetno tudi zato, ker je klesal trdi kamen in si z delom v kamnolomu služil vsakdanji kruh.

Čeprav so bili v predvojni Jugoslaviji pogoji za članstvo v lovski organizaciji in za lov popolnoma drugačni kot danes, je Ivo imel srečo, da je živel v sosesčini kmeta Gregorja Miklavca. V njegovem lovišču se je lahko pridružil lovcem in z njegovo puško uplenil tudi kako srno. Sicer pa ga je osnovno abecedo lovstva učil zapriseženi lovec Aleš Gosak. Z njim je v prostem času vse do začetka druge svetovne vojne hodil po lovišču veleposelnika Antona Podlesnika iz Ribnice.

Ob klesanju granita pa tudi ob obhodih lovišča in na lovih v obsežnih pohorskih gozdovih takrat, ko je bil lov še predvsem pravica gospode, se je oblikoval tudi Ilov svetovni nazor. Zato je razumljivo, da se je že takoj v začetku pridružil narodnoosvobodilnemu boju. Kot aktivistu in obveščevalcu, dobremu poznavalcu ljudi in tistih krajev, so mu voditelji narodnoosvobodilnega boja zaupali zmeraj bolj odgovorne naloge. In ker so ljudje s Kozjaka, Pohorja, iz Dravske, Mislinjske in Mežiške doline Iva med vojno dobro spoznali, so mu tudi po osvoboditvi zaupali pomembne in odgovorne naloge v družbenopolitičnem življenju. Tudi to delo je Ivo opravljal dobro vse do danes, ko je na čelu občinske organizacije ZZB NOB občine Maribor-Tezno.

Po vojni se je Ivo uresničila velika želja, ki jo je nosil v sebi že od rane mladosti, in postal je lovec. Leta 1949 se je včlanil v LD Dravograd, v kateri je član že 35 let. Koroški lovci so mu kmalu zaupali najodgovornejše naloge; v letih 1952/56 je bil na čelu njihove Okrajne lovske zveze v Slovenj Gradcu. Po združitvi te z Okrajno lovsko zvezo Maribor (zdaj Zveza lovskih družin Maribor) pa je že 25 let ves čas v njenih organih upravljanja. Od

Ivo Skerlovnik

Rudi Črešnik

leta 1959 do 1964 je bil član NO, od leta 1964 pa član IO ali predsedstva skupščine. Med drugim je bil predsednik zveze (1967/69), podpredsednik IO (1976/80), od 1980 član predsedstva skupščine in v letih 1980/82 podpredsednik skupščine. Večkrat je bil izvoljen tudi v izvršne organe Lovske zveze Slovenije. Toda pomembnejše od naštevanih funkcij in zadolžitvev je njegovo delo. Vse naloge, ki smo mu jih zaupali lovci, je opravljal zavzeto, dosledno in odgovorno, s tankim posluhom za sočloveka, naravo in divjad, za lovce in probleme v lovstvu.

Ivo ima veliko prijateljev tudi med zamejskimi slovenskimi lovci v Podjuni, Rožu in Zilji. Z njimi tesno sodeluje že dve desetletji, vse od takrat, ko sta se s pokojnim Karlom Prušnikom-Gašperjem kar na lovskih stezah dogovorila za sodelovanje med našimi in zamejskimi lovci, združenimi v Klubu prijateljev lova Celovec.

Ivo je za varstvo narave, gojitev divjadi in lovstvo napravil zelo veliko in nadvse ponosen je na lovsko odlikovanja (znak za lovske zasluge, red za lovske zasluge II. in I. stopnje in Zlatorogovo plaketo), s katerimi ga je za požrtvovalno, nesebično in uspešno delo odlikovala LZS.

Ko je v prvih novembrskih dneh sprejemalet čestitke ob 70-letnici in so govorniki poudarjali njegove zasluge med NOB, v povojnem obdobju pri graditvi naše samoupravne socialistične družbe in na področju lovstva, je Ivo v svoji skromnosti rad pripomnil: »Tovariši, je vse to potrebno in pomembno? Vse, kar sem delal, sem delal zato, ker sem bil prepričan, da je tako prav. Nikoli nisem hrepenel po trofejah, lovec sem, ker imam rad naravo in divjad, ker sem rad med lovci,

prijatelji in tovariši... Hvala vam, da me pri teh letih še niste pozabili in odpisali.«

Dragi lovski prijatelj Ivo! Naj ti narava, divjad, tovarštvo in prijateljstvo še dolgo krepijo kleno, na pohorskem granitu spočeto življenje!

ZLD Maribor – L. Z.

Rudi Črešnik, ki je lani praznoval sedemdeseti rojstni dan, se je rodil 1. 6. 1914 v Slovenj Gradcu – Trobljak kot sin kmečkih staršev. Že od mladih nog se je družil z lovci, z njimi odhajal v lovišča in tam spoznaval naravo in njene čare.

Odraščal je na deželi. Kot zdravca, čilega in neugnanega fanta so ga zanimali takratni športi, vendar pa ga je vedno bolj vleklo v naravo in med lovce. Njegov pripravniki staž ni trajal dve leti, temveč celo desetletje, saj je šele leta 1938 postal polnopravni član takratne lovske bratovščine, in to pri takratnem lovskem društvu v Celju.

Lovci, med katere je bil sprejet, so imeli v okolici Celja v najemu lovišče, ki je bilo za takratno zakupniško lovstvo dokaj dobro organizirano. Ti lovci niso mislili samo na lov, temveč so se ukvarjali tudi z gojitvijo divjadi in želeli doseči čim večjo številčnost.

Leta 1940 se je moral z družino preseliti v Šoštanj, kjer se je zaposlil v tovarni usnja. Lastnik tovarne je bil lovec in je imel svoje lovišče. Z Rudijem sta se kmalu dobro razumela in tako je tudi on del svojega prostega časa preživljal v lovišču.

Vojna vihra je lovstvo precej zavrla, saj je okupator slovenskim lovcem pobral orožje. Ko je Rudi

odložil lovsko puško, je prijel za drugo orožje in se bojeval za svobodo.

Rudi je leta 1945 z veliko vnemo sodeloval pri ustanavljanju novih LD, s katerimi so upravljali lovci sami. Po ustanovitvi lovskih družin je od samega začetka sodeloval v upravnih odborih in komisijah, najprej v LD Šoštanj, katere član je bil. V letih 1946–1952 je bil član UO in kinološki referent, obenem pa tudi član takratne ZLD v Mozirju. Od leta 1952 do 1954 je bil gospodar LD, od leta 1956 do 1960 pa član UO in kinološki referent. Ko se je LD Šoštanj razdelila na LD Smrekovec in LD Velunja, je postal član LD Velunja. V tej družini je bil v letih 1960–1964 starešina, v letih 1964–1968 gospodar, nato v letih 1968–1970 kinolog, od leta 1970 do 1976 član IO in lovski čuvaj, od leta 1980–1984 pa predsednik LD Velunja.

Za delo v LD je dobil znak za lovske zasluge, KZS ga je odlikovala s srebrnim znakom, nazadnje pa je dobil priznanje Zveze lovskih družin Celje.

Rudi je vesele narave, s pipo med zobmi in jazbečarjem na vrvici. Vedno skrbi za dobro razporejenost med lovci, naj bo to pri delu v lovišču ali na lovu.

Dragi Rudi, člani LD ti želimo, da bi ostal tak, kakršen si in se še dolgo zavzemal za gojitev divjadi, hodil na lov in nam dajal koristne nasvete!

LD Velunja-Šoštanj – L. J.

Av gust Molan je lani praznoval 60-letnico.

Rodil se je 13. 7. 1924 v Dednji vasi pri Pišecah. Osnovno šolo je obiskoval v Pišecah in se nato izučil za čevljarja.

Leta 1942 se je povezal z OF. Pomagal je kopati bunker v Čerenjah pri Pišecah, v katerem so se skrivali aktivisti OF. Toda še istega leta so ga mobilizirali v nemško vojsko in v njej je ostal do leta 1944. Takrat pa je iz nemške vojske pobegnil in se pridružil partizanom.

V LD Pišce je stopil leta 1947 in opravljal čuvajsko službo. Ker je dobro poznal pse, smo ga leta 1949 izvolili za družinskega kinologa in to funkcijo je opravljal do leta 1954. Istega leta smo ga izvolili za predsednika LD; kot predsednik je delal do leta 1966. V tem času je bil tudi član NO in IO pri takratni Lovski zvezi Krško.

Avgust Molan

Nato je bil tri leta (1966–69) tajnik LD, do leta 1983 pa spet predsednik. Čeprav je bolan, je še vedno aktiven član IO. Kot dober poznavalec divjadi in dober gojitelj je še vedno odličen mentor mlajšim lovcom. Večkrat je v reviji Lovce objavil tudi kak svoj članek.

Avgust je poleg tega tudi aktiven družbenopolitični delavec in za svoje delo je dobil več državnih odlikovanj.

LZS ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. in II. stopnje.

Za vse delo se mu lovci LD Pišce prav lepo zahvalujemo in želimo, da bi bil še dolgo med nami in nas seznanjal s svojimi bogatimi lovskimi izkušnjami. Za šestdeseti rojstni dan mu iskreno čestitamo!

Lovci LD Pišce – I. Š.

Franc Roj je 20. julija 1984 praznoval 70-letnico rojstva in 37-letnico udejstvovanja v lovstvu.

Rodil se je na Velki, v majhnem zaselku Dražen vrh v revni kmečki družini.

Med okupacijo je sodeloval v narodnoosvobodilnem gibanju na tem območju. Po osvoboditvi je postal prvi predsednik ljudske oblasti v kraju. Vsa leta je sodeloval tudi v organih krajevnih skupnosti.

Leta 1947 je bil soustanovitelj LD Marija Snežna in njen prvi gospodar (1947–1949). V naslednjem mandatnem obdobju (1949–1953) je bil izvoljen za starešino. Leta 1953 sta iz te družine, ki je zajemala preveliko območje, nastali dve novi LD – LD Velka in LD Zgornja Ščavnica. Tudi pri ustanavljanju nove

Franc Roj

LD je bil Franc med ustanovitelji in prvi starešina (1953–1966). Leta 1966 smo ga na njegovo prošnjo – zaradi preobilice dela doma – razrešili funkcije starešine in postal je namestnik starešine (1966–1975).

Prijazna Rojeva domačija je postala shajališče lovcev; tam smo imeli tudi sestanke, srečanja in druge prireditve.

Ob njegovi 60-letnici ga je LD Velka razglasila za častnega člana družine in ga odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Franc je velik ljubitelj narave in gojitelj in dober ter zgleden lovski tovariš.

Pred petimi leti, ko se je naša družina pobratila z LD Dreta-Nazarje, je ob pobratenju LD Dreta-Nazarje dodelila naši družini odstrel divjega petelina v njihovem lovišču. Za uplenitelja smo izbrali Franca in njegova trofeja krasi lovski kotiček družine.

Letos pa smo od pobratene družine dobili lovsko dovolilnico za odstrel gamsa. Domači lovci smo sklenili, naj odstreli gamsa naš častni član Franc. Vsi želimo, da bi trofeja gamsa krasila njegovo domačijo, kjer smo se tolikokrat sestajali in bili vedno prijazno sprejeti.

Franc, najstarejši član naše LD, še vedno prihaja na vse lovske prireditve. Na srečanjih s pobrateno družino iz Nazarije se vedno postavi v vrsto tekmovalcev v streljanju na glinaste golobe.

Franc je še vedno čil in ob vsakem srečanju z lovskimi tovariši nasmejan. Lovci, ki ga spoštujemo, mu želimo zdaj, ko stopa v obdobje zlate jeseni, obilo zdravja, sreče, sprostitve od naporne kmečkega dela in da bi bil še dolgo med nami. Želimo, da bi nas še vodil in spremljal po lovskih stečinah domače družine

Franci Golavšek

in po stečinah lovišča pobratene LD Dreta-Nazarje, katere člani se pridružujejo željam, da bi z drugimi lovci še večkrat prihajal v njihove lovske revirje.

Lovci LD Velka in LD Dreta-Nazarje – F. F.

Franci Golavšek-Janko, učitelj v pokoju, lovski čuvaj in kinološki sodnik, je 24. 10. 1984 praznoval šestdesetletnico.

Že kot dijak celjske gimnazije je začel leta 1941 sodelovati v NOB, nato pa je postal kurir, borec in nazadnje komandir. Po vojni je končal učiteljske in učiteljeval do upokojitve. Vedno se rad spominja dela na šolah v Svetini, Mariji Reki in na Vranskem.

Ko je nastopil službo, je začel delati tudi v lovstvu. V LD Vransko je član že četrto desetletje, kar 25 let (od 1954 do 1968 in od leta 1969 do 1978) pa je vzorno opravljal delo tajnika v družini. Vsa leta skrbi za gojitev in varstvo divjadi, za vzgojo mladih lovcev in za napredek kinologije. Veliko zaslug ima tudi pri tem, da si je LD postavila svoj dom na Orehovcu. V pridobitev in preureditev stare razpadajoče kmečke hiše je vložil veliko dela.

Več let je delal v organih področne lovske zveze in občine. V našem kraju je znan družbenopolitični delavec, predvsem v organizaciji ZB, KO oz. KK SZDL in v planinskem društvu. Slovenski lovci pa ga poznamo tudi po številnih člankih v našem glasilu. Za uspehe pri delu, za sodelovanje v NOB, družbenopolitičnih organizacijah in društvih je dobil več državnih odlikovanj, za delo v lovstvu pa red za lovske zasluge.

Dragi naš Franci, lovci LD Vransko ti ob jubileju iskreno čestitam! Želim ti, da bi se ti zdravje izboljšalo, da bi še veliko let delal v lovstvu in drugih organizacijah!

Člani LD Vransko,
Uredništvo glasila Lovec

Lovski oprtnik

Obstreljeni divji prašič je pritaval na kmečko dvorišče

V Lovski družini Lijak, ki je člani- ca ZLD Gorica, smo opazili, da se je številčnost divjih prašičev v letu 1984 močno dvignila. Zaradi precejšnje škode, ki so jo napravili divji prašiči na pšenici in koruzi, smo se morali odločiti za postavitev več visokih prež ob njivah in stečinah. Škoda se je močno povečala predvsem avgusta lani. Zato so bili lovci redno na prežah in to ne brez uspeha.

Mlad lovec iz Ozeljana je bil pri čakanju prašičev ob luninem svitu še posebej vztrajen. Oskar je v nekaj dneh kar dvakrat streljal na prašiča. Četrtega decembra lani mu je ponoči prišlo pod prežo kar 15 divjih prašičev. Na enega izmed njih je streljal, a ga ni dobro zadel, ker na puški ni imel daljnogleda. Prašič je strel nakazal in zbežal. Ko je Oskar preiskal nastrel, je odkril kri, zato je odšel po lovca s krvosledcem. Pes je krvni sled takoj poprijel, a je po nekaj kilometrih odpovedal, ker krvi ni bilo več. Lovca sta prašiča nehala zasledovati, ker sta menila, da ga je krogla verjetno samo oplazila.

Ker je Oskarja za to dejanje vodstvo družine grajalo, si je takoj priskrbel strelni daljnogled in že čez nekaj dni zvečer uplenil merjasca.

Marsikoga, tako tudi našega Oskarja, je zapekla vest, ko je v reviji Lovec 12/84, na str. 358, zagledal fotografijo ustreljenega divjega prašiča in prebral komentar ob sliki, ki poziva lovce k pravičnemu streljanju na divje prašiče.

Popoldne tri dni kasneje je k Oskarju pritekel sosod Milko in ves zbežan in zasopel povedal, da je prišel na njegovo dvorišče (v neposredno bližino svinjaka) divji prašič, ki se nič ne boji ljudi.

Oskar je vzel puško in odšel s sosedom. Ni mogel verjeti očem, ko je ugotovil, da stoji na dvorišču divji prašič, na katerega je streljal četrtega decembra. Prašič je imel odstreljeno spodnjo čeljust. Z usmrtilnim strelom za uho ga je rešil muk.

Ko se je novica o dogodku razširila med lovci in drugimi občani, so se nazadnje vsi zedinili v sodbi, da je moral obstreljeni divji prašič sam poiskati »hudodelca« in ga prositi, da ga reši strahotnih muk in bolečin.

Marjan Leban

Na lovu s kanadskimi lovci

Na bratovo povabilo, naj sodelujem na lovu na losa v Kanadi, sem lani obiskal to prelepo deželo. Žal pa se je zataknilo na kanadski ambasadi in kanadskega vizuma nisem dobil pravočasno. Odhod v Kanado sem moral preložiti in tako z mojim lovom na losa ni bilo nič.

Na letališču v Kanadi so me pričakali brat z družino in še dva lovca. Eden izmed njih je bil Jože Gorjup iz naše LD, ki je bil takrat v Kanadi na lovu na losa, drugi, Franc Stegnar, ki živi v Kanadi, pa je že lovil pri nas v Strugah. Že na letališču smo se začeli pogovarjati o lovu in pogovor nadaljevali še pri bratu doma. Oba lovca sta se vrnila z lova na losa in sta imela veliko povedati, saj lov na to divjad ni tako preprost.

Po nekaj dnevih me je Miro Rak povabil na ribolov. Zgodaj zjutraj sva se odpravila na dober prostorček, kjer je Miro ulovil že mnogo velikih rib. Tisti dan je bilo zelo mrzlo in prepričan sem bil, da ne bova nič ulovila, vendar je Miro potegnil iz vode veliko postrv. Kar verjeti nisem mogel, da je res tako velika, saj takih postrvi pri nas ni. Nato je Miro ujel še eno, sreča pa se je enkrat nasmehnila tudi meni. Ko sem iz vode potegnil velikansko postrv, se mi navdušenje kar ni hotelo poleči.

Ko sva se vračala domov, sva se pogovarjala o belorepcih (virginijskih jelenih); lov nanje je v Kanadi odprt samo štiri dni in se začne prvi ponedeljek v novembru. Želel sem si, da bi te jelene videl tudi v naravi. Bila sva že blizu Alistona, kjer imajo lovci čudovit lovski dom, ko sva zagledala košuto, ki sta jo preganjala dva psa ovčarja. Miro je začel ustavljati avto in se je precej razburil zaradi psov; če bi imel s seboj puško,

verjetno psa košute ne bi več preganjala. Kasneje sva videla košute še z bratom Dragom. Vesel sem bil že tega, da sem te živali videl v naravi. Iz pogovorov z lovci sem izvedel, da je te jelenjadi tam veliko in da prihaja na pašo v poznih večernih urah. O tem sem se prepričal tudi sam.

Ne morem pa opisati silnega navdušenja, ko so me kanadski lovci povabili na lov na belorepce. Bližal se je prvi ponedeljek v novembru. Z bratom sva se že v nedeljo odpeljala v lovski dom, da bi se temeljito pripravila za lov. Spotoma sva se ustavila na farmi predsednika Slovenskega lovskega in ribiškega društva Jožeta Avsenika. Tudi tam sem imel kaj videti. Na reki so bila križem krašem podrt drevesa in pozneje sem ugotovil, da tam živijo kanadski bobri.

V lovskem domu naju je pozdravil oskrbnik doma Janez Weibl z ženo. Nabralo se nas je precej lovecv in pogovarjali smo se samo o lovu na belorepce. Pogovor je tekkel do polnoči, ko smo odšli počivat. Ko sva zjutraj z bratom stopila v dvorano, v kateri smo se zbirali, sem bil precej prese-nečen. Vsi lovci so bili namreč v kapah ali klobukih oranžne ali rdeče barve. Od doma sem pač navajen, da gremo na lov v lovskih krogih ali oblekah, ki so zelene barve, in tak je tudi lovski klobuk. Kasneje so mi povedali, da nosijo tako obarvane klobuke zaradi varnosti na lovu.

Miro Rak je poklical nekaj lovecv k mizi, kjer je imel že pripravljen načrt lova za tisti dan. Opozoril je predvsem na previdnost med lovom. Strelci smo se odpeljali na stojišča z avtomobili, gonjači brez psov pa so odšli peš. Pogon naj bi trajal dve uri, česar pa v tako hudem mrazu kot je bil takrat, ni lahko vzdržati.

Z bratom sva prišla na stojišče, ki ga je določil brat. Bilo je sredi ravnine in meni se je zdelo precej neprimerno. Na eni strani so se v ogradi pasle krave, na drugi strani pa je bila visoka trava. Skušal sem prepričati brata, da bi se postavila na kak primernejši kraj, vendar je nazadnje obveljala njegova. Nenadoma sva v visoki travi zagledala dve košuti, ki sta tekli naravnost proti najinemu sosedu. Izginili sta v gozd, sosod pa nanju ni streljal. Čez nekaj trenutkov sem ga zagledal, kako se je odpravil za košutama, hkrati pa sem opazil, da za košutama teče tudi jelen. Ker lovec poleg mene ni streljal, sem ustrelil sam. Toda jelen se za moj strel še zmenil ni. Pripravil sem se za drugi strel. Jelen je skočil čez cesto. Takrat sem ustrelil, toda jelen je skočil v močvirje in nisem mogel ugotoviti, ali sem ga zadel ali ne. Pozneje sem ugotovil, da mi je pri prvem strelu odletel regulator merilca, zato sem tudi z drugim strelom zgrešil. Še dvakrat smo šli v pogon, toda lovskega plena ni bilo.

Po kosilu sva se z bratom odpra-

Jule Gregorič ob uplenjeni lisici in košuti

vila na mesto, ki sem ga predlagal že jutraj. Po kakih 15 minutah čakanja sem zagledal lisico. Vstal sem iz visoke trave, pomeril, sprožil in lisica je obležala na mestu. Čez čas sem v grmovju pred seboj opazil košuto. Spet mi je bila Diana naklonjena. Tudi košuta je obležala v ognju in brat in drugi lovci so mi zaželeli lovski blagor. Ker se je že začelo mračiti, smo se odpravili proti lovskemu domu, da bi videli, kaj in koliko je kdo uplenil. Tisti dan sem bil uplenitelj samo jaz.

Zvečer smo se zbrali v dvorani lovskega doma, da bi se pogovorili o tem, kako je potekal lov. Okrog desetih sem opazil, da se v dvorani nekaj pripravlja. Takoj sem vedel, da pripravljajo lovski krst. Sodnik je bil Miro Rak in je bil že oblečen v sodniško obleko. Že me je poklical, naj se javim na zagovor zaradi živali, ki sem jih prišel upleniti iz Slovenije. Izbral sem si zagovornika, gospo Kolaričevo. Zaslišanje je bilo dolgo in napeto in vsi smo se nasmejali do solz. Po končanem zagovoru sem jih dobil po zadnji plati, da mi bo za vedno ostalo v spominu.

Naslednjo nedeljo so me povabili, naj pridem izkožiti košute in povabilo sem z veseljem sprejel. Najlepše kose mesa smo namenili kuhinji v lovskem domu, drugo pa smo si razdelili lovci, ki smo živali uplenili.

Dnevi v Kanadi so mi hitro minevali. Zadnji dan mojega bivanja pri njih so mi lovci pripravili prečudovit poslovilni večer, predsednik lovskega in ribiškega društva Jože Avsenik pa mi je v imenu lovcev izročil zlato lovsko značko in uro. Kar verjeti nisem mogel in težko sem našel primerne besede za zahvalo. Bil sem presenečen in srečen obenem.

Vsa lovstva doživetja iz Kanade mi bodo ostala v najlepšem spominu. Za to, da sem dneve v Kanadi preživel tako lepo, se moram zahvaliti bratu Dragu in Miru Raku ter Jožetu Avseniku. Oba sta postala moja dobra prijatelja.

Jule Gregorič

Literatura

Krasnaja kniga SSSR (Rdeča knjiga ZSSR)

Lesnaja Promislenost, Moskva 1978

Šest let je že minilo od izida Rdeče knjige ZSSR, zato vam je ne moremo ponuditi kot knjižno novost. Kakšen je torej vzrok, da smo ji odmerili toliko prostora?

Naravovarstvo je v letih hitrega razvoja, ki ga je seveda narekoval človekov pritisk na naravo in njene vire, postalo samostojna znanstvena disciplina, z lastno metodologijo in cilji. Eno njegovih pomembnih področij je tudi varstvo redkih in ogroženih živalskih ter rastlinskih vrst. Spiski oz. sezname teh sestavljajo, grobo povedano, Rdečo knjigo. V Rdeči knjigi ZSSR so torej zbrane živali in rastline, ki so na ozemlju SZ redke ali ogrožene.

Od leta 1978 do danes je izdelalo lastne Rdeče knjige že več evropskih držav, med njimi tudi Avstrija (Rote listen gefährdeter Tiere Österreichs. Bundesministerium für Gesundheit und Umweltschutz, Wien 1983), ki je npr. v svoji klasifikaciji ogroženosti organizmov pred sovjetsko. Tudi v Jugoslaviji že od leta 1981 pripravljamo zvezni projekt Rdeče knjige Jugoslavije. Vsemu navkljub pa menimo, da je sovjetska Rdeča knjiga – kjer je razvoj naravovarstva ni nujno prehitel – tako privlačna in zanimiva in nam ponuja tako tehtne okvire za naša razmišljanja, da se je ob njej vredno zamisliti.

Vanjo je vključenih 62 vrst in podvrst sesalcev, 63 vrst ptičev, 29 vrst plazilcev in dvoživk ter 446 vrst rastlin (praprotnic in semenovk). Izpuščene so torej ribe, vsi nevretenčarji in vse »nižje« rastline. Knjiga očitno ni namenjena le ozkemu krogu specialistov, kar potrjuje tudi njena luksuzna oprema, ki v sovjetskem založništvu ni pogosta. Vsako vrsto (ali podvrsto) so predstavili z znanstvenim in ruskim imenom. Opisali so njen status (npr. areal razširjenosti ozek, vrsta redka, endemična ipd.), razširjenost, habitate, številčnost, razmnoževanje, konkurenti, sovravnike in bolezni, spremembe v številčnosti, številčnost v ujetni-

štvu, razmnoževanje v ujetništvu, ukrepe za ohranitev in literaturne vire ter informacije. Besedilo je zaokroženo z risbo določene vrste in karto njene razširjenosti v SZ. Vsakdo, tako strokovnjak kot laik, dobi tako dovolj podatkov, ki zadevajo ogroženo vrsto.

Vrste so razdeljene na ogrožene (pred iztreljenjem) in redke. Klasifikacija je torej razmeroma enostavna, zlasti če jo primerjamo z večino današnjih klasifikacij v Rdečih knjigah, v katerih je le-ta bolj dodelana. Toda zaradi enostavnosti je knjiga bolj jasna in bolj pregledna, tako da pri prebiranju ne moti.

In katere vrste so se znašle v tej knjigi? Omejimo se le na tiste, ki so blizu lovstvu. Med sesalci so to bober, tiger, leopard, snežni leopard, gepard, puščavski ris (karakal), divji polosel (onager), buharski jelen, goral, razne oblike divje ovce (barana), zober, menzbirvo svizec, rdeči volk, pegasti dihur, tjanšanska in zakavkaška podvrsta rjavega medveda, beli medved, progasta hijena, srednjeevropska podvrsta divje mačke, turkестanska podvrsta risa, srednjeazijska vidra, morska vidra, severni jelen in bezoarka, od ptičev pa daljnovzhodna štorčja, več vrst gosi, rac, sokolov, žerjavov, škurhov, pelikanov, jezerski orlov, planinski orel, kraljevi orel, himalajski plešec, kačar, kavkaški ruševce, droplja in še nekateri. Morda vas je zbodlo v oči, da je ogroženih veliko vrst, ki so predmet lova in lovskega gospodarjenja. Med ptiči pri pevcih redkih in ogroženih vrst skorajda ni (samo vrabec – *Passer simplex*, repaljščica – *Saxicola insignis* in debelokljuna sinica – *Paradoxornis heudel*). Učinkovita zaščita in uspešna ohranitev velikega dela redkih in ogroženih sesalcev in ptičev brez aktivnega sodelovanja lovstva torej ni mogoča. Ta imperativ pa nalaga lovski organizaciji veliko moralno in materialno breme.

Še nekaj pritegne pozornost temeljitejšega bralca. Pri sesalcih so avtorji Rdeče knjige dali velik poudarek podvrstam. Poenostavljeno bi lahko rekli, da predmet varstva ni več samo vrsta, ampak tudi njene geografske rase (= podvrste). Tako npr. srednjeruski medved (*Ursus arctos arctos*) ni vključen v Rdečo knjigo, pač pa najdemo v kategoriji redkih živali tjanšanskega (*Ursus arctos isabellinus*) in zakavkaškega medveda (*Ursus arctos syriacus*). Vsi trije medvedi pripa-

dajo isti vrsti, t.j. rjavemu medvedu, vendar pa zaradi različnih zoogeografskih vzrokov med seboj niso povsem identični. Čeprav se lahko v ujetništvu uspešno razmnožujejo, pa obstajajo med njimi morfološke in genetske razlike. Iztrebljenje ene podvrste bi imelo za posledico osiromašenje genetskega fonda vrste, kar bi vrsto seveda prizadelo, čeprav kot taka ne bi izumrla. Tako ima vsaka lokalna populacija svojo genetsko in biološko vrednost. Zato so kakršnakoli nepremišljena preseljevanja in vnašanja s strani človeka neumestna.

Posamezne podvrste so lahko tudi različno ogrožene. Nekateri so npr. pogosti, druge so redke ali na robu izumrtja. Tak primer je z omenjenimi medvedjimi rasami. Pri divji ovci se je znašlo v Rdeči knjigi kar 8 podvrst, dve sta ogroženi, preostalih 6 pa redkih.

Takšno podrobno obravnavanje posameznih vrst pa zahteva veliko zoološkega predznanja. Rdeča knjiga išče svoje temelje v predhodnih favnističnih monografijah, v katerih je obdelana geografska spremenljivost vrst (podvrste), njihova razširjenost in biologija. Vir tovrstnih podatkov pri sesalcih je bila znamenita Favna sesalcev ZSSR, v kateri je V. G. Heptner s sodelavci na približno 3000 straneh predstavil zveri in kopitarje te velikanske dežele.

Mi pa se ob prebiranju Rdeče knjige ZSSR ne moremo otresti nelagodja, da nam, ob tem, ko se srečujemo s številnimi naravovarstvenimi problemi (eden od njih je tudi izdelava lastne Rdeče knjige), manjkajo pravi in trdni temelji lastnega znanja o naših živalih. Tako se naša Rdeča knjiga začenja tu, ob utiranju poti k lastnim zoološkim, ali bolje, favnističnim temeljem.

Boris Kryštufek

V spomin

Lojze Holc se je nedaleč od svojega doma ponesrečil v prometni nesreči, po 15 dneh pa je 2. 11. 1984 v bolnišnici umrl.

Lojze se je rodil 11. 6. 1908 v Radomerščaku pri Ljutomeru.

Lovec je postal leta 1938, tako da je bil v zeleni bratovščini kar dolgih 46 let.

Po vojni je opravljal v lovski organizaciji več funkcij; v letih 1951/1954 je bil predsednik takratne Okrajne LZ Ljutomer, od leta 1959 do 1963 pa je bil tajnik LD Ivanjovci. Na vodilnih mestih se je ves čas zavzemal za napredek v lovskih družinah, za disciplino v lovskih vrstah in za napredek kinologije. Sam je bil rejec in vodnik psa ptičarja, s katerim je zelo uspešno sodeloval na lovskih razstavah in tekmovanjih, na treh razstavah pa je s psom osvojil tudi naslov CACIB. Poleg tega je bil tudi med ustanovitelji podružnice DLP (1968) za Pomurje in Podravje.

Kot trgovec komercialist je bil tudi zagnan družbenopolitični in društveni delavec, poleg tega pa vnet planinec in član Planinskega društva Ljutomer.

V lovstvu je dobil za svoje delo znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge III. stopnje.

Svojega mentorja, lovca, planinca in kinologa se bomo še dolgo spominjali.

Lovci LD Ljutomer – I. J.

Štefan Govedič

čuvajski izpit in se še bolj zavzeto posvetil divjadi. V družini pa je opravljal tudi druga dela. Od leta 1962 do 1964 je bil tajnik družine, od leta 1966 do 1972 član UO, v letih 1972/1978 član NO in od leta 1978 do smrti član gospodarske komisije.

Za nesebično in marljivo delo v družini je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge.

S Štefanom je LD Središče izgubila člana, ki je z vsem srcem živel z naravo, lovцем pa bil dober lovski tovariš.

Ko smo se poslednjič poslavljali od njega, so lovski rog in strel iz lovskih pušk naznanili, da je to zadnji pogon za našega Štefana. Zelene vejice, ki so prekrile krsto v njegovem preranem grobu, so znak prisrčne zahvale za vse, kar je napravil za lovstvo. Naj mirno počiva v objemu lovišča!

Člani LD Središče ob Dr. – D. K.

Anton Miklavčič, zaslužni član LD Krka, je odšel v večna lovišča 30. 9. 1984, ko so v meglenih jesenskih dnevih lovski rogovi klicali k prvim letošnjim brakadam.

Tone se je rodil 18. 4. 1908 na trdi in skopi dolenjski zemlji, ob izviru bistre Krke.

Član LD Krka je postal ob njeni ustanovitvi pred 34 leti in ostal njen član do smrti. Dokler so mu zdravje in leta dopuščali, je ves čas, kar mu ga je ostajalo poleg skrbi za družino in trdega kmečkega dela, posvečal lovu in gojitvi divjadi ter skrbi za lovišče.

Lovci v družini smo ga cenili kot preudarnega, skrbnega gospodarja in skromnega in preprostega lovskega tovariša. Kmalu smo mu zaupali odgovorne naloge v UO in NO. Član UO družine je

Anton Miklavčič

bil od leta 1958 do 1970, vsa leta pa gospodar naše družine. Poleg tega je bil več let predsednik NO. Člani LD Krka smo Tonetu hvalježni za ves trud, ki ga je posvečal gojitvi divjadi in napredku v lovišču in se ga bomo še dolgo spominjali.

Lovci LD Krka – M. J.

Od **Jožeta Cenčiča-Ceneta**, lovskega tovariša in starešine LD Mala gora, ki je umrl 17. 11. 1984, smo se poslovili na pokopališču v Kočevju.

Jože se je rodil 5. 4. 1920 v Kočevju, kjer je tudi odrasčal. Že v zgodnji mladosti je na lastni koži občutil trdo rudarsko življenje, saj se je s sedemnajstimi leti že zaposlil v rudniku v Kočevju.

Vojna vihra je v svoj vrtnec potegnila tudi njega. Postal je borec in sodeloval v legendarnem pohodu Štirinajste divizije na Štajersko. Ker je bil pogumen in vzoren borec, ga je vodstvo brigade določilo za šolanje. V tednji anglo-ameriški bazi v Bariju se je usposobil za člana posadke bojnih letal. Sodeloval je v številnih borbenih poletih nad sovražnika, za kar je dobil več odlikovanj.

Po končani vojni se je vrnil v porušeno domovino. Ko je sodeloval pri obnavljanju kočevskega rudnika, je spoznal, da brez znanja ni napredka. Zato je študiral ob delu in končal geodetsko šolo, kasneje pa še srednjo tehniško šolo kovinarske stroke. Bil je med vodilnimi delavci, kasneje pa glavni tehnični vodja rudnika rjavega premoga v Kočevju. Na tem položaju je dočakal upokojeitev.

Jože je zelo ljubil naravo. Že leta 1946 se je včlanil v LD Kočevje,

Jože Cenčič

leta 1954 pa je bil med ustanovitelji LD Mala gora. V tej družini je bil med letoma 1955 in 1964 član NO, nato v letih 1964–1967 tajnik in v letih 1967–1970 ter 1974–1984 starešina. V letih 1965–1970 je bil tudi član IO ZLD Kočevje. Za svoje aktivno delo je dobil znak za lovske zasluge.

Nekaj let je bil Jože tudi član LD Lazina-Hinje.

Vedno si je nalagal veliko dela in posledice preobremenjenosti so se pokazale v zrelih letih; bolehal je na srcu.

Leta 1984 je LD slavila 30-letnico svojega delovanja. Jože je vodil slavnostni posvet in navdušeno orisal delo družine v tridesetletnem obdobju. Nihče pa ni pričakoval, da se bomo od njega za vedno poslovili. Bil je v lovišču, ko se mu je zdravstveno stanje poslabšalo in se tudi v bolnišnici ni popravilo. Njegovo življenje je ugasnilo v jubilejnem letu naše družine.

Še poslednjič se je oglasil lovski rog in strel iz zadnjega pogona so votlo odmevali od bližnjega gozda, kjer bo počival za vedno. V njegov prerani grob smo spustili smrekove vejice za poslednjo slovo od stanovskega tovariša.

Člani LD Mala gora – F. N.

Ivan Tratnik s Cola nas je po mučni bolezni, ki mu je izpodjedala zdravje, zapustil 5. 8. 1984. Ivan se je rodil 26. 4. 1935 v Žagolcu. Vse življenje je zagoval napredne ideje in sprejemal nove poglede ter se bojeval za boljši in vrednejši jutri.

Bil je iskren lovec in je nenehno zavzeto sodeloval pri urejanju odnosov v lovskih vrstah. Veliko-

krat je bil izvoljen v organe zele-
ne bratovščine in kot prekaljen
lovce je vedno zagovarjal na-
predno lovstvo. Med letoma
1960 in 1965 je bil starešina LD
Col, v letih 1967–1969 tajnik, od
leta 1975 do 1984 predsednik
komisije za strelstvo, od leta
1980 do 1984 pa predsednik dis-
ciplinske komisije.

Ivan je mlajšim lovcom nesebič-
no pomagal spoznavati vrednote
naravnega bogastva in jih uvažal
na pot poštenih ljubiteljev nara-
ve. Za neutrudno dejavnost in
zaupanje je bil odlikovan s pri-
znanjem ZLD Gorica.

Dragi Ivan, tih šepet gozdov za
Križno goro, lovski rog na skup-
nih lovih, glasovi gonjačev na
Nanosu, strelji pušk v Hrušici in
ljubezen do narave ostajajo še
naprej. Tebe ni več med nami,
ostal pa je spomin na besede, s
katerimi si nam iskreno razlagal
svoje poglede, spomin na življe-
nje, ki si ga živel vzorno in delav-
no!

Lovci LD Col – P. S.

Iz lovskih vrst so odšli za vedno tudi:

Štefan Drnovšek, LD Dobrovo,
* 21. 12. 1918, † 17. 9. 1984.

Stane Bregar, LD Gabrovka,
* 7. 6. 1908, † 16. 12. 1984.

Ivan Šuša, LD Čatež ob Savi,
* 4. 2. 1908, † 4. 9. 1984.

Jože Baškovič, LD Čatež ob
Savi, * 19. 4. 1955, † 8. 1. 1985.

Ivan Medvešek, LD Čatež ob
Savi, * 7. 5. 1904, † 18. 1. 1985.

Peter Juvan, LD Vače, * 27. 3.
1914, † 10. 3. 1984.

Umrlim časten spomin!

Lovska kinologija

Po opravljenih zrejnih pregledih za pse ptičarje

Zrejne preglede ptičarjev so pri-
pravili v Novi Gorici, Ljubljani in
Mariboru. Udeležba je bila pone-
kod številnejša, ponekod slabša,
pač nekako tako resna, kot so
bili zrejni pregledi sami. Zato je
pravilna odločitev sveta za lov-
sko kinologijo pri LZS, da *taki
zrejni pregledi nimajo nobenega
smisla*. Čeprav smo to pravoča-
sno ugotovili, pa se mi zdi čudno,
da je kljub temu s seje strokovne-
ga koordinacijskega sveta za lov-
ske pse pri KZS prišel v Lovca
in Kinologa oglas, ki je razpisane
zrejne preglede potrdil in objavil.
Rezultat nedorečenosti so bili vsi
trije omenjeni pregledi, na katerih
smo ocenili, ali bolje povedano,
pregledali delovne uspehe posa-
meznega psa in njegovo zuna-
njost. V nekaj primerih smo ugo-
tobili prav čudne telesne ocene
glede na to, kakšen je bil pred-
stavljeni pes. Tako smo po zdru-
žitvi delovnih in telesnih vrlin na-
pisali – trdim – zelo subjektivno
zrežno oceno; to je vrednost, ki
jo lahko že prva paritev oziroma
leglo povsem ovreže. Sicer pa to
ni najbolj važno. Bistveno in ne-
dopustljivo nepravilno je to, da
smo rejcem s tem naložili dokaj
visoke prevozne stroške, po po-
vzetju, proti plačilu 500 din, pa
smo jim vrnili rodovnike in zrejne
dovolilnice za plemenke in posla-
li seznam dveh ali treh plemenja-
kov.

Ustaviti se moram pri seznamih
plemenjakov. Rejci so dobili z
njimi le osnoven, povsem neob-
vezen napotek, za katerega plem-
enjaka naj se odločijo. Veliko
bolje bi bilo, če bi objavili seznam
vseh možnih plemenjakov s po-
drobniimi podatki iz njihovega ro-
dovnika, s podatki o prednikih, z
opisno oceno zunanosti, z uspe-
hi na preizkušnjah in tekmah in
opisom dednih zasnov, ki jih pre-
našajo na potomce, seveda, če
jih že imajo. Tako bi rejcem naj-
bolj pomagali, z nasveti pa bi jim
morali pomagati tudi pri izbiri sa-
mi. Da bi pri nakupu mladiča
pomagali bodočim lastnikom,
moramo uvesti popolno objavlja-
nje paritev, pri čemer morajo biti

Sinica se hrani s semenjem iz smrekovih storžev

Foto J. Markizeti

pri imenih plemenjaka in plemen-
ke s skrajšanimi oznakami vpisa-
ni tudi podatki o uspehih na
preizkušnjah in tekmah in teles-
na ocena. Le tako si bo lahko
kupec izbral mladiča iz kvalitet-
nega legla oziroma od prednikov,
ki so lahko dokaj dober porok za
to, da bo tudi njihov potomec
delovno in po zunanosti prime-
ren. Komentar o tem, ali je take
objave primerno objavljati v Lov-
cu ali Kinologu, najbrž ni potre-
ben, saj bi morala te, za lastnike
bodočih lovskih psov tako nujne
podatke, vsebovati tudi naša
osrednja lovska revija. Če bi tako
razširjene prijave paritev večino
lovcev motile, bi jih lahko objav-
ljali le kot prilogo k reviji, ki bi jo
lahko tisti, ki jih to ne bi zanimalo,
preprosto zavrgli.

ln še nekaj podatkov iz navede-
nih pregledov. Na preglede so
vodniki privedli 24 nemških krat-
kodlakih ptičarjev, 11 nemških
ostrodlakih ptičarjev-žimavcev, 4
irske setre, 1 angleškega setra
in 7 retriverjev. Naj mi rejci in
ljubitelji setrov in retriverjev ne
zamerijo, ker teh ne bom posebej
omenjal, vendar razen enega no-
ben pes obeh pasem nima ni-
kakršnih lovskih preizkušenj in
so zato za lovce-kinologe neza-
nimivi. Kot sodnik za delo ptičar-

jev svetujem lovcom, naj se ne
odločajo za irske setre slovenske
zreje. Te pse že vrsto let spreml-
jam na naših preizkušnjah in žal
vedno znova ugotavljam, da ni-
majo primernih lovskih zasnov in
so zato za lov skorajda neupo-
rabni. Žimavcev je bilo le 11, od
tega 7 psic in 4 psi, kar kaže na
to, da ta pasma številčno upada,
poleg tega pa smo ugotovili, da
je treba nujno osvežiti kri, kar
upam, da bomo napravili že v
naslednjem letu. Na vsestran-
skem uporabnostnem tekmo-
vanju ptičarjev v Prekmurju smo
lahko videli vrhunske primer-
ke te pasme iz njene matične
dežele, še bolj razveseljivo pa
je, da so naši kinologi navezali
tesne stike z nemškimi rejci in
bodo že letos uvozili nekaj mladi-
čev iz najboljših psarn. Prav tako
moram omeniti tudi to, da nam
je predsednik Društva za nem-
ške žimavce v ZR Nemčiji oblu-
bil, da nam bodo za nagrade na
enakem tekmovalstvu letos pripe-
ljali tri mladiče iz najboljših psarn.
Pri nas je izbor plemenjakov pri
tej pasmi zelo skromen. Poleg
že večkrat preizkušenega plem-
enjaka *Majka v. d. Steincheldej*
– telesna ocena *prav dobro*, PNZ
I. oc., »D« *I. oc.* – smo priporočili
še mlajše pse, ki v večini prime-

rov še nimajo potomstva. To sta npr. *Astor Prleški* – tel. oc. *prav dobro*, »D« I. oc. – in *Flot Vardinski* – tel. oc. *odlično* in »C« *tekma III. oc.* Večina psic žimavk je sodelovala na pregledu v Mariboru, zato sklepamo, da je večina rejcev Štajercev ali Pomurcev. Tem rejcem priporočamo, da se povežejo z avstrijskimi rejci žimavcev in pri njih poiščejo primerne plemenjake.

Na pregledih je bilo največ nemških kratkodlakih ptičarjev (12 psov in 12 psic). Prepričan pa sem, da je marsikateri za zrejo primeren pes ostal doma ali pa je bil tedaj na lovu, saj so bili pregledi v času, ko je lovska sezona na vrhuncu. Zrejna osnova pri tej pasmi je prav gotovo najboljša, čeprav tudi pri tej pasmi opazamo, da je legel malo. Razveseljiv je dokajšen izbor primernih, tudi uvoženih plemenjakov, med katerimi bodo rejci prav gotovo lahko našli svoji plemenki primerne partnerja. Pri plemenjakih smo sestavili izbor naslednjih psov:

Starejši:

Bor Šalinski: PNZ I. oc., »D« I. oc., telesna ocena prav dobro; Boj Šalinski: »D« I. oc., CACIB 3x;

Alf von Antiesental: »A« II. oc., »C« I. oc., VUP III. oc., telesna ocena odlično;

Cer Obrežki: »A« I. oc., »D« I. oc., telesna ocena odlično;

Ilk von Hellen Kamp: »A« I. oc., »D« II. oc., telesna ocena prav dobro.

V krog plemenjakov smo vključili še dva mlajša psa:

Amor von den Oeseviesen: »A« I. oc., »D« I. oc., VUP 2x I. oc., telesna ocena odlično;

Oran s Hlizova: »C« II. oc., telesna ocena odlično.

Na koncu naj še enkrat poudarim, da so plemenjaki, predlagani na zrejnih dovolilnicah, le v pomoč rejcem. Osnova kvalitetne zreje je tudi primerna številčnost legel, mladičev in pozneje lovsko uporabnih psov. Pravico do zrejanja psov imajo tudi lastniki psic, ki na teh pregledih niso sodelovali, priporočali pa bi jim, naj se obrnejo na zrejno komisijo, ki jim ob pregledu rodovnika plemenke lahko predlaga primerne plemenjake. Seveda morajo bodoče plemenke zadostiti osnovnim zrejnim pogojem, torej morajo imeti *najmanj dobro telesno oceno* in *opravljeno preizkušnjo naravnih zasnov*.

Ob vseh bolj ali manj uspešnih potezah najrazličnejših kinolo-

ških organov in našem že prislovičnem birokratizmu mora biti rejcem in ljubiteljem ptičarjev osnoven le cilj, da pri omenjenih pasmah sledimo napredku in ravni v matičnih deželah, saj smo jo nekoč že dosegali, odmisli pa moramo tudi to, da bomo »pogruntali« nekaj, kar je v naprednejšem kinološkem svetu že zdavnaj znano.

Predsednik zrejne komisije za ptičarje

Vojko Pirher, kinol. sodnik

Živahno delo v LKD Novo mesto

LKD Novo mesto je bilo ustanovljeno leta 1979. Na začetku poti je bila dejavnost društva precej jalova zaradi neresnosti nekaterih članov izvršnega odbora in predsednika, ki je moral pred iztekom mandata odstopiti. Po teh notranjih pretresih smo strnili vrste in začelo se je pravo društveno in rejsko delo. Člani izvršnega odbora in strokovnega sveta LKD smo se sestajali na rednih sejah. Na sestankih smo obravnavali perečo problematiko kinologije na Dolenjskem in smernice za boljše rejsko delo. Prvi uspehi so se pokazali že v letih 1980, 1981 in 1982. Naši rejci zrejajo vedno boljše primerke psov tako po telesni lepoti kot po naravnih zasnovah, in to tudi po zaslugi raznih seminarjev za vodnike, rejce in vodnike krvosledcev. S ponosom lahko trdimo, da imamo na področju LKD Novo mesto kakovosten »pasji material«, zlasti pa se trudimo, da bi zredili dobre goniče, brakjazbečarje, jamarje in šarivce, torej pasme, ki so najbolj primerne za naše dolenjsko gričevje. Ugotavljamo tudi to, da se čedalje več vodnikov odloča za barvarje, ki jih pravilno šolajo, da so kasneje dobri pomočniki pri lovu.

Leta 1983 smo v lovišču LD Novo mesto organizirali prvo lokalno tekmovanje po krvnem sledu na našem območju. Tekmovanje je odlično uspelo, upamo pa, da se nam bodo pri naslednjih prireditvah pridružili vodniki iz LKD Posavje in LKD Bela krajina, tako da bi tekmovanje dobilo regijski pomen.

Leta 1983 smo ob izdatni pomoči LD Škocjan ob njenem strelišču na Vrhu pri Škocjanu zgradili umeten rov za preizkušnje jamarjev. Rov je zgrajen po vseh predpisanih normah in lahko služi za še tako zahtevna tekmo-

nja. Posebno pohvalo za prizadevnost pri graditvi zasluži Anton Bobič, Janez Zupet in Franc Bregač.

Leta 1984 je LKD Novo mesto organiziralo šest kinoloških prireditev, ki so vse dobro uspelo. Število psov se iz leta v leto večja, saj je bilo na spomladanskem telesnem ocenjevanju 70 psov od I.–V. skupine. Pri vseh pasmah, posebno pa pri goničih, je kakovost zelo dobra. Zamisliti se moramo le nad kakovostjo brak jazbečarjev, saj je ta pod povprečjem. Lokalnega tekmovanja po krvnem sledu se je udeležilo 7 vodnikov s psi, pri PNZ šarivcev in jamarjev je kljub hudemu naliveu sodelovalo 11 vodnikov, pri PNZ goničev in brak jazbečarjev pa 30 vodnikov s svojimi štirinožci.

Zbrani podatki nazorno kažejo, da se kinologija na Dolenjskem lepo razvija, zato se kinologi LKD Novo mesto nikakor ne moremo strinjati z izjavami nekaterih kinologov, da kinologija nazaduje. Vsaj za naše območje to nikakor ne drži.

Pripomniti moramo tudi to, da se je na vsaki prireditvi zbralo najmanj 50 ljubiteljev kinologije, lovski pripravniki pa so dobro obvladali osnove kinologije, za kar je odlično poskrbel Karel Lenardič. Ob tej priložnosti bi se strokovni svet LKD Novo mesto želel zahvaliti vsem sodnikom, ki so pošteno in objektivno sodili na naših prireditvah, in upamo, da se bomo še srečevali. Prav tako se zahvaljujemo lovskim družinam Novo mesto, Trebnje, Otočec, Orehovica in Škocjan, ki so nam za prireditve odstopile dele svojih lovišč.

Za leto 1985 imamo podoben načrt prireditev, kot smo ga imeli

za leto 1984, poleg tega pa bomo 9. 11. 1985 organizirali republiško tekmovanje goničev v loviščih LD Škocjan, kjer imajo še pravi »eldorado« za divjega zajca.

Strokovni svet LKD Novo mesto
Srečko Ercek

Tekmovanje psov ptičarjev v Ptuj

Lovsko-kinološko društvo Ptuj je 13. 10. 1984 priredilo »C« in »D« tekmovanje za pse ptičarje v lovišču LD Spodnje Ptujsko polje. Kakor vsako leto je tudi letos sodelovalo veliko psov in vodnikov, predvsem na »D« tekmovanju, pri katerem preizkušajo tudi znanje psov v vodnem delu. Prav vodnemu delu pa kinologi in lovci ptjanskega območja v zadnjih letih posvečajo veliko pozornosti, saj želijo pse – ptičarje izšolati za vsestransko uporabne pse. Rezultati te prireditve kažejo, da njihovi napori niso zaman in da so se odločili za pravilno pot.

Otvoritev (in tudi konec tekme) je bila pri lovskem domu LD Sp. Ptujsko polje v Sobotincih. Vodstvu prireditve so se za »C« tekmovanje prijavili štiri tekmovalci iz Ljubljane, za »D« tekmovanje pa se je prijavilo 13 vodnikov, od katerih so trije kasneje med tekmovanjem odstopili. Vsi ti vodniki so člani lovskih družin iz območja ZLD Ptuj.

Obe tekmovanji sta potekali v nekoliko neugodnih vremenskih razmerah; na polju je bilo sicer dovolj vlage, toda med vsem tekmovanjem je pihal dokaj močan severovzhodnik. V lovišču je bilo zadosti pernate divjadi, manj pa

je bilo zajcev. Po mnenju obeh sodnikov teren za vodno delo ni bil najboljše izbran, ker obrežje večje mlake ni bilo dovolj poraščeno z ločjem. Tekmovanji sta potekali nemoteno, vodniki so bili disciplinirani, pritožb na sodniške odločitve pa ni bilo.

Vsi udeleženci obeh tekem se LD Spodnje Ptujsko polje zahvaljujemo za tople sprejem in pogoje med tekmovanjem in po njem.

Rezultati:

»C« tekmovanje:

1. Goca, NKD1-JRPki 61252, vodnik Mile Budič, Ljubljana; 87 točk in I. nagr. razred;
2. Oran, NKD1-JRPki 61155, vodnik Milovan Kante, Ljubljana; 70 točk in II. nagr. razred;
3. Citra, NKD1-JRPki 61253, vodnik Niko Lubinič, Ljubljana; 61 točk in III.a nagr. razred.

»D« tekmovanje:

1. Arno, NKD1-JRPki 61084, vodnik Mirko Korošec, Ptuj; 98 točk in I.a nagr. razred;
2. Azra, NKD1-JRPki 61079, vodnik Drago Žarkovič, Središče ob Dravi; 93 točk in I.b nagr. razred;
3. Aso Gomajnski, NKD1-JRPki 61043, vodnik Milan Munda, Pongercerje – Cirkova; 87 točk in I.c nagr. razred.

Vodja prireditve je bil Milan Ivezić iz Ptuja, sodila pa sva kinol. sodnika Vojko Pirher in podpisani.

Peter Pečnik, kinol. sodnik

Predvidena legla

Angleški setri (JREŠ):

Leglo 17. 3. Rejec Olivio Remiglo, Bonini 2, Koper

Balkanski goniči (JRGB):

Leglo 10. 4. Rejec Jan Oskar, Žebnik 48, Radeče.

Istr. kdl. goniči (JRGki):

Leglo 1. 3. Rejec Ivan Lapanja, Jelični vrh 2, Idrija.

Leglo 13. 2. Rejec Oresto Bordon, Bonini 1, Koper.

Res. istr. goniči (JRGri):

Leglo 11. 3. Rejec Franc Hojnik, Trnovlje 76 a, Celje.

Brak-jazbečarji (JRBj):

Leglo 24. 3. Rejec Alfonz Sušec, Trg 4. julija 63, Dravograd.

Leglo 5. 3. Rejec Anton Car, Črešnjevce ob Dravi 12.

Leglo 10. 2. Rejec Maks Konečnik, Reška 35, Kočevje.

Leglo 9. 3. Rejec Miha Zrnel, Velike Lašče 117.

Leglo 16. 3. Rejec Alojz Pregelj, Malo Polje 18, Col.

Leglo 13. 3. Rejec Boris Dolenc, Petelinje n.h., Pivka.

Leglo 12. 1. Rejec Ančka Udovič, Urec 115, Rakek.

Leglo 22. 1. Rejec Franc Bukovec, Dvor 29, Dvor.

Leglo 2. 2. Rejec Ivan Šneler, Gorenja vas 28, Prebold.

Hanoveranski barvarji (JRHB):

Leglo 1. 3. Rejec Maks Konečnik, Lovska hiša Trnovec, Kočevje.

Lovski terierji (JRLT):

Leglo 15. 2. Rejec Andrej Švajger, Vojna vas 19, Črnomelj.

Leglo 28. 3. Rejec Marija Božman, Poljanska 34, Škofja Loka.

Leglo 11. 3. Rejec Anton ml. Golob, Sp. Slemen 9, Selnica ob Dravi.

Leglo 5. 3. Rejec Izidor Česen, Vipava 296.

Leglo 18. 3. Rejec Sava Stokuća, Volkmerjeva 7, Ptuj.

Leglo 13. 2. Rejec Drago Lejak, C. na Ostrožno 91, Celje.

Foksterierji (JRFos):

Leglo 12. 3. Rejec Rajko Jazbec, C. padlih borcev 11 B, Hrastnik.

Leglo 22. 1. Rejec Darja Vrečar, C. kokrškega odreda 24, Kranj.

Jazbečarji kdl. (JRJki):

Leglo 3. 3. Rejec Karel Tržan, Zg. Bistrica 28, Slov. Bistrica.

Koker španjeli (JRKŠ):

Leglo 15. 3. Rejec Niko Belšak, Koščevo 10, Domžale.

Leglo 14. 2. Rejec Ivan Bartol, Bukovica 13, Ribnica.

Nemški prepeličarji (JRPr):

Leglo 4. 3. Rejec Metod Laboda, Študljanska 21, Domžale.

Leglo 21. 2. Rejec Rudolf Kotnik, Javornik 30, Ravne.

Rejec 17. 2. Rejec Jože Pincolič, Krška c. 2, Kostanjevica na Krki.

Leglo 4. 3. Rejec Stojan Jarc, Brejčeva 19, Domžale.

Leglo 24. 2. Rejec Vili Renner, Gradišče 40, Vipava.

Nem. kdl. ptičarji (JRPki):

Leglo 14. 3. Rejec Branko Berke, Vaneča 29 c, Puconci.

Leglo 3. 3. Rejec Ivan Erker, Sp. Polskava 209, Pragersko.

Nem. ostr. ptičarji (JRPos):

Leglo 26. 2. Rejec Jože Bubnik, Gasilska 7, Koper.

Irski setri (JRIS):

Leglo 21. 3. Rejec Alenka Pokorn, Sora 18 a, Medvode.

Poentri (JRPO):

Leglo 30. 1. Rejec Anton Vakselj, Sela 1 a, Raka.

Kinološka zveza Slovenije

Lovci, ne vznemirjajte jelenjadi v zimovališčih!

Meseca marca večini jelenov odpade rogovje; starejšim navadno že konec februarja. Takoj za tem jim prične rasti novo. To je povsem naraven pojav. Nenaravno pa se spremeni obnašanje nekaterih lovcev in tudi drugih občanov, ki za iskanje odpadlega jelenjega rogovja ne štedijo ne časa, ne goriva. **Iskanje odpadlega jelenjega rogovja, oz. delov divjadi nasploh, sodi po 44. členu Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi pod lov. Naslednji, to je 45. člen, pa natanko določa, kdo ima pravico loviti v določenem lovišču.** Še posebno pa je potrebno opozoriti na to, da bodo lovske organizacije uvedle odločne ukrepe proti podobnim pojavom, kakršne so opazili marca preteklega leta. V visokem snegu so onemogle jelene zasledovali s smučmi in jim potem poskušali rogovje odbiti s čelnih nastavkov. Med temi junaki so bili žal tudi člani lovskih družin. Sprašujemo se, kakšna sta vest in srčna kultura takih domiselnežev, za katere v lovskih družinah zagotovo ne sme biti prostora.

Uredništvo

Lovska zveza Slovenije organizira
17. in 18. maja 1985 v Ljubljani
delovno posvetovanje na temo

UKREPI ZA OMEJEVANJE ŠKOD OD DIVJADI V KMETIJSTVU

Poleg naših referentov bodo s svojimi referati sodelovali tudi ugledni inozemski strokovnjaki in praktiki. V aprilski številki Lovca bomo objavili podroben program, v katerem bomo sporočili tudi natančen kraj posvetovanja in vse druge podrobnosti s pogoji za udeležbo.

Strokovni sekretariat LZS

Lovsko in športno orožje

ZASTAVA

Kakovost

Dolgoletna
tradicija

lovska puška šibrenica — mod. 70, kal. 16 in 12

lovska puška šibrenica — mod. 75, kal. 16 in 12

lovska puška šibrenica — mod. 80, kal. 12

lovska karabinka, mod. 70 (več izvedb in kalibrov):

.22—250; 6,5 × 57; .243; 7 × 57; .308 in

8 × 57 JS; 270; 7 × 64 in .30—06.

lovska puška bock, mod. 80, kal. 12 × 70/12 × 70

zračna puška 4,5 M 56/76

zračna puška 4,5 M 81

pištola mod. 57, kal. 7,62

pištola mod. 70, kal. 7,65

Informacije in nakup:

ZASTAVA AVTO
LJUBLJANA

TOZD Zastava, Celovška 150, telefon (061) 551 248, 557 351

Mali oglasi

Prodam lovsko karabinko, kal. 300 Winch. Mag., s strelnim daljnogledom (montaža »Schwenk«) in 100 nabojev. Miro Brlek, Grajena 8, 62250 Ptuj.

Tovariši lovci! Izdelujem lesene okrasne podstavke (deščice) za lovske trofeje vseh vrst in podstavke, na katere pritrdite noge srnjadi (obešalniki). Naročeno pošiljamo po

pošti (povzetje) – Vojin Pejčič, Kolodvorska 62, Sarvaš, 54204 Bijelo Brdo.

Prodam češko bokarico, kal. 12/7×57 R, s strelnim daljnogledom Habicht 4×32 (suhlska montaža) in **menjalno cev** 12/12. Ferdo Ključevšek, Lapanje n.h. Tel. (062) 815-177 popoldne.

Prodam kombinirano puško znamke Merkel Suhl, kal. 12/7×65 R, z menjalno cevjo, kal. 12/12. Montiran ima strelni daljnogled Kahles 4×32 (suhlska montaža). Puška je bogato gravirana. Informacije po telefonu (067) 73-129 popoldne (Tavčar).

Prodam revijo LOVEC od leta 1974–1984. Informacije po telefonu (061) 221-639.

Prodam tekmovalno trap puško, kal. 12/12, znamke Binotti-Breda. Bojan Valenčič, Navratilova pot 2, Metlika, tel. (068) 58-449 (od 15. ure dalje).

Prodam nerabljeno brezpetelinko, kal. 16/16, znamke Suhl in **kombinirano puško** finske izdelave, kal. 12/222 Rem. Kombinirana puška je malo rabljena in je opremljena s strelnim daljnogledom Swarovsky (4×32). Jurij Muhič, Ljubljana, C. Štuparja 130/a; telefon (061) 315-169 (od 7.–15. ure).

Prodam malokalibrski vložek. 22 l. r. EX-TRA za šibreno cev, kal. 16, in **nemškega prepeličarja** (rjavca), uvoženega iz ZRN, starega 7 let. Pungerčič, tel.: (068) 81-106.

Prodam staro petelinko, kal. 16/16. Danijela Strmljan, Manice Komanove 37, Ljubljana-Sentvid.

Prodam lovsko kombinirano puško, boro-veljske izdelave, kal. 7×57R/16 z montiranim daljnogledom Swarovsky-Nova (4×32) in z menjalnimi cevmi 16/16. Informacije po telefonu (061) 214-962.

Ugodno prodam leglo kratkodlakih jazbečarjev (črni z rjavimi ožigi). Avgust Višter, Tavčarjeva 5, 64270 Jesenice.

Kupim neustrojene kunje kože. Vilma Rustja, Prešernova 3, 65000 Nova Gorica. Ponudbe sprejemam tudi po telefonu (065) 22-727 od 19. ure dalje.

Prodam 12 tednov stare **brak-jazbečarje** in strelni daljnogled ZEISS z montažo na češko bokarico. Miha Bittner, Tržaška 52, Postojna. Tel.: (067) 21-467.

Prodam psico pasme bavarski barvar, z rodovnikom, staro 4 mesece. Informacije po telefonu (064) 45-061 – Mali.

Prodam kdl. istrskega goniča (samec, star 9 mesecev), odličnega rodu, idealne višine, z visokim glasom. Mogoče ga je preizkusiti. Cena 15 000 din. Franc Dvorjak, Šentilj 73, 62382 Mislinja. Tel.: (062) 845-188.

Prodam češko bokarico, kal. 16/7×65 R, z menjalnimi cevmi 16/16. Informacije po telefonu (068) 24-987.

Prodam bokarico SIMSON SUHL, kal. 12/12, malo rabljeno. Tel.: (069) 21-823 Krstič.

Kupim lovske krogelne naboje, kal. 6,5×70 R. Belizar Keršič, Levstikova 11, Ljubljana.

Nemške prepeličarje – mladiče, izrazite serce – **prodam**. Pes – plemenjak, uvožen, s telesno oceno odlično, psica izvrstna za lov. – Stane Cvenkel, Ljubno 103, 64244 Podnart, tel.: (064) 70-054.

VSEM LOVSKIM PEVSKIM ZBOROM IN ROGISTOM

12. srečanje lovskih pevskih zborov in rogistov bo letos v Dekanih pri Kopru, predvidoma **v prvi polovici junija**.

Ker bi radi zagotovili nemoteno pripravljalno delo, prosimo vse lovske pevske zbore in rogiste, ki želijo sodelovati, da nam **do 15. 4. t.l. pošljejo svojo prijavo** na naslov:

Lovska družina Dekani, 66271 Dekani.

Pripravljalni odbor

IZBOLJŠUJMO PREHRANO DIVJADI

Vse LD in uprave drugih lovišč obveščamo, da bomo konec marca in v začetku aprila t.l. začeli prodajati **sadike divjega kostanja in divje hruške**. Sadike so stare 4–5 let in so visoke povprečno 50–70 cm. Najmanjše možno naročilo je 50 sadik, cena za sadiko pa je 150 din fco Kočevje.

Prav tako sprejemamo naročila za spomladansko dobavo **gomoljev topinamburja**. Cena za 1 kg je 50 din fco Kočevje. Naročiti je mogoče najmanj 50 kg skupaj.

Pismena naročila pošljite na naslov: Lovska zveza Slovenije, Župančičeva 9, p.p. 505, 61000 Ljubljana.

Informacije dobite po telefonu (061) 214 947.

Lovska zveza Slovenije

LOVSKO KINOLOŠKO DRUŠTVO GORENJSKE

Lovsko-kinološko društvo Gorenjske vabi na

LOVSKO-KINOLOŠKI PLES

z bogatim srečelovom in zabavnim programom, ki ga prireja

V PETEK, 15. MARCA 1985

V PROSTORIH HOTELA TRANSTURIST V ŠKOFJI LOKI

Informacije in prodaja rezervacij:

LKD Gorenjske, recepcija hotela, tel. (064) 61-261 in Kinološka zveza Slovenije, tel. (061) 315-474.

Vljudno vabljeni, zlasti lovci in kinologi!

SLIKA NA 3. STRANI OVITKA:

Sova (kozača) na oknu kmečkega poslopja

Foto L. Ponikvar

SLIKA NA ZADNJI STRANI OVITKA:

Medved – barvna grafika Jurija Mikuletiča

IZVRŠNI SVET SKUPŠČINE SR SLOVENIJE

ANALIZA

izvajanja ZAKONA o varstvu,
gojitvi in lovu divjadi
ter o upravljanju lovišč

Ljubljana 1985

ANALIZA

izvajanja zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je na 52. seji dne 21. 2. 1985 obravnaval:

– ANALIZO IZVAJANJA ZAKONA O VARSTVU, GOJITVI IN LOVU DIVJADI TER O UPRAVLJANJU LOVIŠČ,

ki vam jo pošiljamo v obravnavo na podlagi 217. člena poslovnika Skupščine SR Slovenije.

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je na podlagi 85. člena poslovnika Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in na podlagi 215. in 216. člena poslovnika Skupščine SR

Slovenije določil, da bodo kot njegovi predstavniki pri delu skupščinskih delovnih teles sodelovali:

– Milan KNEŽEVIČ, član Izvršnega sveta in predsednik Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,

– Zvone NASTRAN, republiški podsekretar v Republiškem komiteju za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,

– Janez ČERNAC, svetovalec predsednika Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

UVOD

Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (Uradni list SRS, št. 25/76), ki ga je Skupščina SR Slovenije sprejela 20. oktobra 1976, je nadomestil zakon o lovstvu iz leta 1966 in zvezni, temeljni zakon o lovstvu iz leta 1965. V skladu s pooblastili citiranega zakona je Republiški komitej za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano izdal tudi potrebne podzakonske oziroma izvršilne predpise.

Osnovni namen te analize je oceniti uresničevanje osnovnih izhodišč zakona. Zato predlagamo, da poročilo obravnava Skupščina SR Slovenije, ki naj na podlagi ugotovitev sprejme priporočila in sklepe.

Že sam naziv zakona opredeljuje njegovo vsebinsko naravnost, saj ne ureja zgolj ozko vprašanje izvajanja lova, kar seveda je njegov sestavni del, pač pa celovitejšo opredeljuje uresničevanje širšega družbenega interesa, ki naj bi se dosegal z optimalno usklajenostjo vseh dejavnosti v naravnem prostoru. Glavna funkcija lovstva torej je, da v okviru varstva narave zagotavlja ohranjanje ravnovesja divjadi in rastlinskega sveta, kot enega od temeljnih pogojev za ohranitev naravnega okolja. Ob tem je že uvodoma potrebno ugotoviti, da se kot uspešno ocenjuje izvajanje nalog za ohranitev avtohtonih vrst, da pa so manj uspešna prizadevanja za širše družbeno dogovarjanje in usklajevanje interesov z drugimi uporabniki naravnega prostora.

V Sloveniji se varstvo, gojitev in lov divjadi ter upravljanje lovišč, uresničuje predvsem z delovanjem lovskih družin, teh je 411, ki so organizirane in delujejo kot društva. Upravljajo z okrog 89% lovnih površin, preostali del pa je v upravljanju organizacij združenega dela in narodnih parkov, ki so pravni nasledniki nekdanjih državnih oziroma gojitvenih lovišč, ustanovljenih v prvih povojnih letih.

Lovske družine se povezujejo v zveze lovskih družin (20) in v Lovsko zvezo Slovenije, organizacije združenega dela pa svoje interese uresničujejo v okviru lastne poslovne skupnosti. Ocenjujemo, da sta se tako v lovskih družinah, kot njihovih zvezah in Lovski zvezi Slovenije uveljavila samoupravni način dela in odločanja ter utrdili delegatski odnosi. Nadaljnjo potrditev in poglobitev teh odnosov naj bi uresničevali tudi z aktivnejšim in učinkovitejšim delovanjem lovskogojitvenih območij, torej tudi z ostalimi uporabniki prostora, ne pa zgolj znotraj lovskih organizacij.

URESNIČEVANJE ZAKONA O VARSTVU, GOJITVI IN LOVU DIVJADI TER O UPRAVLJANJU LOVIŠČ

I. Splošne določbe

Med temeljne, uvodne določbe zakona sodi opredelitev, da je divjad naravna dobrina in sestavni del zdravega ter uravnoteženega okolja, katerega ohranitev je posebnega družbenega pomena. Prav tako so posebnega družbenega pomena tiste zadeve v lovstvu, ki pomenijo ohranjanje, vzdrževanje in izboljševanje življenjskih razmer za divjad. Zato skrb in odgovornost za uresničevanje teh nalog ni le naloga lovske organizacije, pač pa širše družbene skupnosti. To je vse pomembnejše ob spoznanju, da se naravne razmere za divjad nagio poslabšujejo, s tem pa ogrožajo stabilnost pogojev njene dolgoročne ohranitve.

Ocenjujemo, da je v lovskih družinah uveljavljeno načelo, da se lastninska pravica na divjadi pridobi s plačilom po tržni ceni. Dosledno uresničevanje tega načela in nadaljnje uveljavljanje prostovoljnosti dela v lovskih družinah, pomeni tudi zagotavljanje zadostne materialne podlage za financiranje programov lovskih družin, pa tudi za uresničevanje skupnih programov slovenskega lovstva na področju strokovnega dela, izobraževanja in raziskovalnega dela ter sredstev za financiranje ukrepov, ki zagotavljajo ohranitev avtohtonih vrst divjadi. Prav tako ocenjujemo, da materialna podlaga zagotavlja financiranje razširjenih programov vlaganj v ukrepe za izboljševanje življenjskih potreb divjadi, za neposredno omejevanje in plačilo škod od divjadi.

Dolgoročno gledano, je zagotavljanje varstva in gojitve divjadi v vse slabših naravnih pogojih, možno le z razvijanjem raziskovalnega dela in metod njegove neposredne uporabnosti. Enak pomen velja tudi programom stalnega izobraževanja lovcev, ki so končno neposredni izvajalci varstva in gojitve divjadi. V Sloveniji je dosežena skupna programska zasnova raziskovalnega dela, ki je predvsem v funkciji usklajevanja interesov tistih dejavnosti v naravnem prostoru, ki posredno ali neposredno vplivajo na življenjske razmere divjadi.

Pomembni uspehi so doseženi tudi pri izvajanju izobraževalnih programov. Lovski izpit, ki ga mora vsak član lovske družine opraviti najpozneje v dveh letih, je sestavljen iz zahtevnega praktičnega in teoretičnega dela. Vse številnejši so tečaji za usposabljanje lovskih čuvajev. V okviru dopisne šole za lovske tehnike, ki jo je Lovska zveza Slovenije pred 12 leti ustanovila v sodelovanju z Biotehniško fakulteto, se je doslej usposobilo 454 strokovnjakov, ki naj bi postopoma prevzeli vodenje vseh strokovnih vprašanj v lovskih družinah.

Vzgojno in izobraževalno funkcijo opravlja tudi glasilo »Lovec«, ki izhaja od leta 1910 dalje in ga prejema vsak član. Leta 1971 je LZS razvila tudi lasten izdajateljski program – »Zlatorogovo knjižico«, v katerem je doslej izšlo 14, pretežno strokovnih knjig, v skupni nakladi 220.000 izvodov. Tej knjiž-

nici je bilo podeljeno najvišje priznanje Mednarodnega sveta za lov in ohranitev divjadi.

S področja vzgoje in izobraževanja je potrebno podčrtati tudi pomen Slovenskega lovskega muzeja v Bistri, za katerega ureditev in vzdrževanje zagotavlja sredstva lovska organizacija. Podatek, da muzej letno obišče okrog 60.000 ljudi, pretežno mladine, dovolj zagovorno potrjuje kulturni in vzgojni pomen te ustanove. Če k temu dodamo še pomen razstave »Narava-divjad-lovstvo« iz leta 1980 v Ljubljani, številne območne in lokalne lovske razstave ter sodelovanje lovstva na kmetijskih in gozdarskih prireditvah, so očitna prizadevanja za tako podružbljanje lovstva, ki bi se uresničevalo s še večjim interesom in odgovornostjo vseh do divjadi, kot sestavnega dela narave.

Na področju širšega organizacijskega delovanja, kjer Lovska zveza Slovenije aktivno sodeluje v okviru Lovske zveze Jugoslavije, je treba podčrtati vse širše in pristnejše sodelovanje s slovenskima lovskima organizacijama na Koroškem in Furlaniji-Juljski krajini, kar prispeva k spodbujanju in krepitevi nacionalne zavesti, bogati sodelovanje z obmejnimi lovskimi organizacijami in sosednjimi državami sploh.

II. Divjad in njeno varstvo

Zakon je z naštevanjem vseh živalskih vrst, ki sodijo med divjad, nedvomno odločilno prispeval, da se v zavesti in ravnanju lovcev dosega aktivnejši varovalni odnos tudi do tistih vrst divjadi, ki jih zaradi redkosti ni dovoljeno loviti. Ker pa so se nekatere vrste divjadi v tem času številčno okrepile (npr. ris, planinski zajec, kanja, poljska vrana), je potrebno znova oceniti stopnjo potrebnega varstva tako, da bo izdajanje izjemnih dovoljenj za odstrel le izreden ukrep. Prav tako je potrebno ponovno proučiti lovne dobe za nekatere vrste (npr. divji prašič, muflon, jelenjad) in jih uskladiti s sodobnimi strokovnimi izsledki, s tem pa zagotavljati kar najustreznejšo podlago za izvajanje načrtov odstrela. Za nekatere vrste divjadi, kot so jelenjad, muflon, divji prašič in ris, je potrebno napraviti rajonizacijo, podobno kot za medvede, to pomeni, določiti gojitveno področje, izven katerega pa bosta morala biti varstvo in gojitev teh vrst podrejena prednostnim interesom proizvodnih dejavnosti. Ustreznejši gojitveni režim bo moral veljati tudi na in ob intenzivnih kmetijskih površinah.

Za vso osrednjo Evropo je značilno prostorsko in številčno širjenje parkljestve oziroma visoke divjadi, istočasno pa naglo upadanje številčnosti poljske oziroma male divjadi. To je razvidno tudi iz podatkov o oceni številčnosti najpomembnejših vrst divjadi v primerjalnem obdobju 1974 in 1984 v Sloveniji

Vrsta	ocena štev. 1974	ocena štev. 1984	Index
jelenjad	5.200	7.234	1,4
srnjad	71.000	92.400	1,3
gams	12.300	9.640	0,8
divji prašič	2.600	4.270	1,6
muflon	1.400	1.950	1,4
medved	280	328	1,1
ris	—	129	—
zajec	66.600	43.600	0,6
fazan	73.000	44.500	0,6
jerebica	13.100	6.200	0,5
divja raca	6.600	23.000	3,5

Statistični podatki o oceni številčnosti, odstrelu in izgubah posameznih vrst divjadi se zbirajo v okviru lovskih organizacij, ki upravljajo lovišča, pa tudi v okviru širših organizacijskih in lovskogojitvenih enot in v republiškem merilu. Medtem ko so merila za ocenjevanje številčnosti — tudi zaradi subjektivnih vzrokov — pogosto nezanesljiv kazalec stvarne številčnosti, pa so podatki o opravljenem odstrelu veliko zanesljivejši. Za tiste vrste divjadi, pri katerih je odstrel že vrsto let uravnotežen, se da s posebno povratno metodo iz odstrela dokaj zanesljivo sklepati o dejanski zastopanosti v loviščih.

VELIKA DIVJAD

Srnjad

Odstrel srnjadi v Sloveniji se je v primerjalnem obdobju 1973–83 povečal od 17.000 na skoraj 33.000 glav, ali za skoraj

100%. To je najbolj zgovoren dokaz za to, da je številčnost srnjadi doslej naglo naraščala. Obenem pa za območja s podobnimi naravnimi razmerami že vrsto let ugotavljajo velika odstopanja v intenzivnosti in strukturi odstrela srnjadi. Odgovor na to vprašanje bi morali poiskati v samih lovskih organizacijah. Intenzivnost odstrela srnjadi je še vedno najnižja na območju ZLD Bela krajina (0,63/100 ha) in Ilirske Bistrice (0,55), najvišja pa na območju ZLD Celje (2,13), Gornja Radgona (2,63), Idrija (2,20) in Maribor (2,44).

Jelenjad

Analiza podatkov o številčni zastopanosti in o odstrelu potrjuje, da se je jelenjad prostorsko precej razširila, in sicer zaradi slabšanja življenjskih razmer v njenih nekdanjih osrednjih staniščih v Sloveniji. V nekaterih območjih Slovenije je doseženo načrtovano znižanje številčnosti jelenjadi, kar naj bi prispevalo k pogojem za naravnejše gospodarjenje z gozdovi. V prihodnje mora veljati velikov več strokovnosti in odgovornosti strukturi odstrela in uveljavljanju vseh vidikov območne gojitve, obenem pa je treba tudi intenzivno skrbeti za življenjske razmere jelenjadi.

Divji prašič

Najzgovornejši dokaz za povečanje številčnosti divjega prašiča niso le vse večji problemi škod, pač pa tudi podatki o odstrelu, ki se je v primerjavi s letom 1975 v letu 1983 povečal za 80%. Pa tudi sicer je divji prašič v evropskem merilu vrsta, ki kaže izrazito prostorsko in številčno naraščanje, kar je med drugim posledica njegove izjemne prilagodljivosti. Tako je divji prašič v odstrelu evropske parkljestve divjadi — odstrel ocenjujejo na 250.000 do 300.000 živali — na drugem mestu, takoj za srnjadjo (kakih 1.800.000 glav) in pred jelenjadjo. Učinkovitost gojitve te vrste pa ne merimo samo z višino odstrela, pač pa se mora potrjevati tudi z usklajenostjo interesov z drugimi dejavnostmi v naravnem prostoru.

Medved

V obdobju med letoma 1970 in 1983 so v Sloveniji odstrelili skupno 600 medvedov, največ leta 1975/76, in to 56 živali. Temu podatku je treba prišteti še najmanj 10% nenadzorovanih izgub. Podatki o številčnosti sicer že vrsto let govorijo o tem, da v Sloveniji živi okrog 300 medvedov, večina poznavalcev te vrste pa meni, da je ta številka za vsaj 30% previsoka in da se število medvedov znižuje. V prihodnosti se mora gojitev medveda v Sloveniji uveljaviti z vidika velikosti življenjskega prostora te zveri, kar pomeni, da jo je mogoče uravnati le v okviru LG območij in republike pa tudi v sodelovanju s hrvaškim lovstvom. Nedvomno je izredno pomembno tudi ustreznejše in dolgoročno varovanje nekaterih vitalnih območij medvedovega življenjskega prostora v Sloveniji.

Gams

Odstrel gamsov je do leta 1979 stalno in močno naraščal, potem pa začel upadati. To lahko tolmačimo s tem, da je bil sprva odstrel močno povečan predvsem zaradi stalnega naraščanja številčnosti, nato pa so številčnost zmanjševali zato, da bi preprečili širjenje gamsje garjavosti. Iz analize statističnih podatkov za leto 1984 vidimo, da je bilo v loviščih lovskih družin odstreljenih 16,3%, v loviščih, ki so članice Skupnosti OZD za lovstvo in ribištvo, pa 13,4% od ocenjene spomladanske številčnosti gamsov, kar je popolnoma v skladu z veljavnimi smernicami.

MALA DIVJAD

Poljski zajec

Številčnost in odstrel zajca sta v povojnem obdobju naraščala vse do leta 1961, ko so odstrelili 49.000 zajcev. Po tem letu je začelo število zajca rahlo upadati, vendar pa je bil odstrel do leta 1970 zadovoljiv, saj je še leta 1970 znašal 30.000 zajcev. Nato pa se je v obdobju med letoma 1970–1980 številčnost zajca naglo znižala. Odstrel je upadel na skromnih 9000 zajcev (leta 1980). Od leta 1980 številčnost zajca ponovno narašča, kar pa se ne kaže tako očitno v povečanem odstrelu, saj so številne lovske organizacije zajca zaščitile z znižanjem odstrela. Kot glavne vzroke za znižanje številčnosti zajca štejemo:

— zmanjšanje življenjskega prostora in poslabšanje življenjskih razmer zaradi splošnega razvoja kmetijstva in drugih gospodarskih dejavnosti, zlasti zaradi urbanizacije in cestnega prometa;

Odstrel divjadi v Sloveniji od 1970. do vključno 1983. leta

Vrsta divjadi	1960	1970	1971	1972	1973	1974	1975
medved	5	47	35	39	35	38	39
jelenjad	198	976	1352	1219	1450	1550	1708
muflon	—	21	26	42	95	138	232
gams	398	1098	1090	1205	1204	1479	1727
srnjad	7973	11522	13907	13434	14654	17000	20562
damjek	—	—	—	—	6	9	21
divji prašič	633	472	569	718	501	947	1201
fazan	30491	69669	94403	59386	64129	61493	57313
jerebica	18622	7971	11695	5782	6158	6741	10161
zajec	47111	29833	28945	25325	23791	27341	22926
veliki petelin	142	89	105	67	79	51	73
ruševac	62	148	126	127	113	131	128
jereb	1069	1024	1221	931	879	787	599
raca mlakarica	5800	3587	4701	5339	4904	4981	6237

Vrsta divjadi	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
medved	56	48	42	47	46	46	33	50
jelenjad	2264	2762	2800	2817	3098	2723	2601	3046
muflon	302	302	281	285	277	341	370	378
gams	1879	2375	2376	2713	2458	2128	2054	1836
srnjad	22596	26013	26528	27160	27661	28437	28972	32813
damjek	38	86	79	65	82	85	75	68
div. prašič	2078	1258	1324	1368	1300	1557	1591	2164
fazan	45652	45480	35363	44502	29013	31042	30997	32331
jerebica	8161	6127	3660	3859	1361	1135	1071	1132
zajec	16636	15556	10358	10202	9072	9634	10741	11782
vel. petelin	68	51	57	60	42	44	31	1
ruševac	133	135	132	132	119	123	130	164
jereb	496	479	411	339	285	269	257	344
raca mlakarica	4908	7021	7458	7683	7887	8607	7897	9104

— poslabšanje vremenskih razmer v zadnjem dvajsetletnem obdobju z obilico padavin;

— prevelika razmnožitev plenilk, zlasti lisic;

— neplansko gospodarjenje z zajcem oziroma previsok odstrel zajca glede na sedanji nizek prirastek.

Poljska jerebica

Kot poljski zajec je tudi jerebica dosegla največjo številčnost v letih 1960 in 1961. Po letu 1962 pa je številčnost jerebic katastrofalno upadla po vsej Sloveniji. Jerebico je zdesetkala izredno huda zima leta 1962/63. Od takrat si jerebica ni več opomogla in je številčno preveč oslABLJENA začela iz številnih območij v Sloveniji postopoma izginjati. Jerebica je zato v zadnjih letih spadala med najbolj ogrožene živalske vrste.

Vzroki za to, da si jerebica doslej številčno ni opomogla, so isti dejavniki, kot smo jih našli za zajca, poleg tega pa še opuščanje setve žita, ki je sledilo v obdobju med letoma 1960 in 1980. Glavni prostor za jerebico pa so prav žitna polja.

S ponovno setvijo žita dobiva jerebica spet svoj življenjski prostor. Povsod, kjer je doslej še ostala, njeno številco že narašča. V območja, iz katerih je popolnoma izginila, jo bomo morali postopoma naseliti iz umetne zreje oziroma iz odlova v naravi. Jerebico bo treba še naprej ščititi, in sicer tako dolgo, dokler ne bo v zadovoljivem številu zasedla celotnih poljedelskih tal.

Fazan

Fazana smo začeli bolj množično gojiti in tudi naseljevati na nova območja šele po drugi svetovni vojni. Gojitev se je najbolj razmahnila v obdobju med 1960 in 1975. Največji odstrel smo dosegli pri fazanu leta 1971, ko je znašal 94.000 fazanov. Nato pa je začel odstrel fazana razmeroma naglo upadati. Najnižji odstrel smo dosegli leta 1980 — 29.000 fazanov. Da je fazan številčno naraščal, medtem ko je bilo zajca in jerebice že precej manj, je vzrok v drugačnem načinu življenja in v drugačnih življenjskih zahtevah fazana. Fazan ni tako izrazito poljska divjad, kot sta jerebica in zajec, temveč je izrazito remizna divjad. Vrednost fazanjih remiz pa je začela naraščati šele v obdobju po letu 1960 in je naraščala vse do leta 1970, zato je v tem obdobju naraščala tudi številčnost fazana. Glavni vzrok za sedanje naglo upadanje številčnosti fazana je poslabšanje razmer v fazanjih remizah. Remize, ki so nastale v povojnem obdobju zaradi povečane sečnje rav-

ninskih gozdov, so počasi iz grmišč prerasle v odrasle gozdove, v katerih je zamrla pritalna podrast. Gozd brez ustreznih podrasti pa ni remiza. Naravne fazanje remize so se poslabšale po vsej Sloveniji in gojitev fazana je postala težavnejša. Če ni ustreznih remiz, tudi izpuščanje fazanov ne daje nobenih rezultatov.

Raca mlakarica

Mlakarico smo začeli načrtneje gojiti šele po letu 1970, ko smo ji skrajšali lovno dobo in jo tudi sicer začeli obravnavati kot druge, gospodarsko pomembnejše lovne vrste. Zaradi načrtnejšega gospodarjenja je številčnost naglo narasla in tako tudi odstrel. Številčnost in odstrel še vedno naraščata, tako da postaja mlakarica vse pomembnejša lovna divjad.

III. Lovišča

Za to poglavje zakona menimo, da je ustrezno izvajano, čeprav je bil postopek ustanavljanja in dodeljevanja lovišč v glavnem zaključen že pred njegovo uveljavitvijo. V obdobju veljavnosti sedanjega zakona ni bila uporabljena možnost za odvzem lovišč. Pogodbe o upravljanju lovišč, ki so bile sklenjene do uveljavitve tega zakona, so bile usklajene z novim zakonom s tem, da so skupščine občin z lovskimi družinami ter izvršni svet Skupščine SR Slovenije z gojitvenimi lovišči, sprejeli samoupravne sporazume o dodelitvi lovišč v nadaljnje upravljanje. V teh sporazumih je opis mej lovišč, ki je dodeljeno v upravljanje, predvsem pa so pomembni pogoji v sporazumu, ki jih mora izpolnjevati lovna organizacija.

Naloge lovskih družin in gojitvenih lovišč so se v treh desetletjih namreč spreminjale in dopolnjevale. V povojnih letih je bila skrb lovskih organizacij predvsem obnova divjadi, sedaj pa lovske organizacije opravljajo poleg varstva in gojitve divjadi tudi nekatere naloge varstva in nege krajine. Tako na primer letno opravijo samo v štirih največjih gojitvenih loviščih (Triglavski narodni park Bled, Zavod za gojitev divjadi »Kozorog« Kamnik, Gojitveno lovišče »Medved« Kočevje in Gojitveno lovišče »Jelen« Snežnik) naslednje:

— košnja	815 ha
— čiščenje košenic	200 ha
— nove steze	22 km
— vzdrževanje stez	415 km.

Lovske organizacije gradijo in vzdržujejo številne biveke in kočje, ki sicer v prvi vrsti služijo lovčema za naloge pri varstvu, gojitvi in lovu divjadi, vendar se v izjemnih razmerah lahko uporabljajo tudi za druge potrebe. Ti objekti, streže in preže omogočajo lovčema in drugim opravljati naravovarstvene naloge v najširšem smislu, pogosto v odmaknjenih in težko dostopnih terenih.

Kljub jasni zakonski opredelitvi, da je sredstva, pridobljena z gospodarjenjem, dovoljeno uporabljati le za neposredna vlaganja v varstvo in gojitev divjadi, so bili primeri, ko ta pogoj ni bil izpolnjen. V skladu z omejitvami o uporabi družbenih sredstev za investicije, naj bi tudi v okviru lovske organizacije presojali upravičenost gradnje investicijskih objektov, predvsem lovske domove.

Nekaj pomembnejših podatkov o materialnih sredstvih lovske družine:

	1970	1980	1983
Dohodek od gospodarjenja	14,705.250	124,068.000	238,727.000
Odhodki:			
gojitveno čuvajska služba	809.588	2,688.000	4,639.000
biotehnična dela	723.937	2,206.000	5,911.000
krmljenje divjadi	759.447	5,394.000	17,211.000
vrednost osnovnih sredstev		202,510.000	471,600.000
vrednost prostov. dela	1,197.480	11,262.000	59,848.000
št. inozemskih gost.	6.629	1.339	1.587
dohodek v US\$	348.880	360.648	477.074

Navedeni podatki potrjujejo tudi, da se kljub zmanjšanju nekaterih vrst male divjadi, ki so bile pred leti osnovna sestavina naše turistične ponudbe in naraščanju števila članov v lovske družine, ponovno uveljavlja pripravljenost za večji delež inozemskega lovskega turizma, ki tako postaja sestavni del obogatene turistične ponudbe s še velikimi in odprtimi možnostmi večjega sodelovanja s turističnim gospodarstvom. Pri tem naj bi se v lovske družine postopno in v odvisnosti od povpraševanja za inozemski lovski turizem v povprečju namenjalo 20% letnega načrta odstrelov trofejne divjadi.

Naslednji, dohodkovno še pomembnejši vir, predstavlja prodaja mesa uplenjene divjadi. Ocenjujemo, da je že presežena usmeritev, po kateri se najmanj 80% uplenjene divjadi namenja izvozu na konvertibilno področje. Pri tem lovstvo odločno uveljavlja tako samoupravno sodelovanje z odkupnimi oziroma izvoznimi organizacijami, ki bo pomenilo potrditev dohodkovnih odnosov in usmeritve, da lovstvo razpoložljivi del deviz odstopa predvsem za potrebe kmetijstva in gozdarstva, deloma pa tudi za razvoj tistih proizvodnih dejavnosti, ki bodo zmanjševale uvozno odvisnost lovstva za oskrbo z nekaterimi reprodukcijskimi sredstvi (naboji, optika, orožje).

Vse lovske družine v SR Sloveniji so v letu 1983 z gospodarjenjem z lovišči ustvarile dohodek v višini 238,727.000 din, vendar so na ravni območnih zvez lovske družin ter Lovske zveze Slovenije združevale lovske družine le majhen delež teh sredstev. Z velikimi napor in skrbjo ustvarjena in pridobljena sredstva pa se v nekaterih lovske družine ne dovolj smotrno vlagajo in trošijo, ležijo neizrabljena na bančnih računih, se razdrobijo za manj pomembne naloge, predvsem pa se ne izrabljajo in ne združujejo dovolj smelo za ohranjanje, vzdrževanje in izboljševanje življenjskih pogojev za divjad v okviru lovskogojitvenih območij ter za naloge celotnega slovenskega lovstva.

Lovske organizacije pridobivajo pri gospodarjenju z lovišči tudi del dohodka kot rezultat izjemno ugodnih naravnih danosti. To velja še posebej za visokogorska in sredogorska lovišča, kjer se ne vloga sredstev v ohranjanje in izboljševanje naravnega okolja, pač pa se pretežno del dohodka ustvarja že s samim odstrelom in prodajo divjačine.

Ostanek dohodka pri gospodarjenju z loviščem je v lovske družine ustvarjen sicer samo pod pogojem, da večino nalog opravijo člani lovske družin s prostovoljnimi delom, vendar je tako bilo že do sedaj, gotovo pa bo tudi v bodoče.

Zato se je pokazala potreba po ugotavljanju dohodka, ki ga lovske organizacije pridobijo zaradi izjemno ugodnih naravnih in drugih izjemnih ugodnosti za pridobivanje

dohodka, kakor tudi potreba po združevanju teh sredstev znotraj lovskogojitvenih območij ter v okviru SR Slovenije. Tako zbrana sredstva pa bi se uporabljala le na podlagi sprejetih programov lovskogojitvenih območij in v okviru Lovske zveze Slovenije.

V Sloveniji je 9 gojitvenih lovišč, ki jih upravljajo organizacije združenega dela, z različnimi statusnimi oblikami: 2 enotni delovni organizaciji (Triglavski narodni park, Kozorog Kamnik), 3 temeljne organizacije združenega dela (Fazan Beltinci, Medved Kočevje, Jelen Snežnik) in 4 kot posebne delovne enote v okviru temeljne organizacije združenega dela (gojitveno lovišče Kompas Petrovci, gojitveno lovišče Prodi-Razor v gozdnem gospodarstvu Tolmin, gojitveno lovišče Pohorje v gozdnem gospodarstvu Maribor, gojitveno lovišče Posestvo Snežnik). Vse navedene organizacije združenega dela upravljajo z 226.850 ha lovskih površin ali 11,2% vseh lovišč v Sloveniji, kjer združuje delo 126 poklicnih delavcev – lovčev.

Navedene organizacije izhajajo iz bivše Uprave gojitvenih lovišč pri vladi LRS, ki je bila ustanovljena leta 1949. Iz te enotne uprave so se leta 1960 formirali Zavodi za gojitev divjadi do časa, ko so s sprejetjem zakona o združenem delu postala organizacije združenega dela v raznih oblikah. Te poklicne organizacije združenega dela se združujejo v Skupnost organizacij združenega dela za lovstvo in ribištvo kot profesionalna lovska in ribiška organizacija zaradi podobne problematike z vidika združenega dela.

Delavci v organizacijah združenega dela s področja lovstva so v letu 1983 pridobili naslednje prihodke:

– celotni prihodek (vse prodane storitve in blago) din 157,341.000
od tega v USA dolarjih 815.500

kar je bilo realizirano z 1.506 inozemskimi gosti. Z izvozom je pridobljenih 480.000 USA dolarjev. Razlika dohodka cca 30 mio je realizirana s prodajo lovskih storitev, vzrejene divjadi in divjačine na domačem trgu.

V letu 1983 je bilo v gojitvenih loviščih odstreljeno število divjadi (% od celotnega odstrela v SR Sloveniji):

– srnjadi	1.836 (6%)
– jelenjadi	1.634 (54%)
– medvedov	22 (44%)
– damjakov	36 (53%)
– gamsov	457 (25%)
– divjih prašičev	346 (16%)
– muflonov	74 (20%)
– fazanov	9.850 (30%)
– zajcev	792 (7%)
– jezebic	924 (81%)

Taki deleži odstrela divjadi na komaj 11,2% površin lovišč v SR Sloveniji kažejo na nadpovprečno ugodne naravne danosti v gojitvenih loviščih, po drugi strani pa tudi na intenzivno gospodarjenje v teh loviščih.

IV. Lovskogojitvena območja

V. Uresničevanje posebnega družbene interesa pri gospodarjenju z divjadjo

Sam postopek o, zasnovi, nalogah in vsebini dela lovskogojitvenih območij, je bil zaključen po široki in poglobljeni razpravi v vseh lovske organizacijah. V bistvu je ta razprava trajala več let, saj je bila začeta že sočasno s razpravo o izhodiščih zakona. Pobuda za osnovanje lovskogojitvenih območij je izhajala tudi iz vse jasnejše potrebe obravnavanja divjadi po ekoloških in populacijskih izhodiščih. Razen tega naj bi se preko lovskogojitvenih območij usklajevali vsi interesi, tako z vidika pravic kot odgovornosti, pri varstvu in gojitvi divjadi.

Lovskogojitvena območja so namreč prostorski okvir za uresničevanje vsebine družbenih dogovorov in s tem odločilno pomembna za skladnejši razvoj gospodarjenja z divjadjo ter za zagotovitev družbenega vpliva na ohranitev in gojitev divjadi ter ohranitev naravnega okolja. Kot dolgoročna oblika podružbljanja lovstva morajo lovskogojitvena območja prevzeti tudi funkcijo, s katero se dosega družbeno sprejemljivo usklajevanje interesov kmetijstva, gozdarstva ter varstva in gojitve divjadi.

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je 19. oktobra 1983 prejel nov odlok o določitvi lovskogojitvenih območij v SR Sloveniji (Ur. l. SRS, št. 34/83). Pokazala se je namreč potreba po spremembi odloka, ki je bil sprejet v letu 1978, predvsem zaradi prepočasnega uresničevanja vsebine družbenih dogovorov v lovskogojitvenih območjih, ki so sprejeti na podlagi 33. člena zakona.

Družbeni dogovori po lovskogojitvenih območjih so sicer sprejeti po dolgotrajnem usklajevanju različnih pogledov, vendar se njihova vsebina le delno ali pa sploh ne uresničuje. To se je izkazalo v obdobju 1978 do 1984, ko bi se že morala uresničevati določila družbenih dogovorov, saj je minilo že šest let od prvega odloka o določitvi lovskogojitvenih območij in kar osem let od sprejetih zakonskih določb s tega področja.

Zato je Lovska zveza Slovenije začela postopek za spremembo razmejitve lovskogojitvenih območij. V analizi Lovske zveze Slovenije je ugotovljeno, da bodo lovskogojitvena območja delovala šele takrat, ko bodo skupne meje lovskogojitvenih območij in zvez lovskih družin. Ta proces organiziranja pa zavirajo nekatere sedanje zveze lovskih družin zaradi nepomembnih ali neutemeljenih razlogov (prometne zveze, dosedanje društvene aktivnosti, zadeve prestižnega pomena za posameznike, ozki lokalni interesi), s tem pa zavirajo uresničevanje vsebine družbenih dogovorov po lovskogojitvenih območjih ter vse naloge, ki izvirajo ali se vežejo na te dogovore. V posameznih lovskih družinah in zvezah lovskih družin pa celo začenjajo pobude za spremembo odloka o določitvi lovskogojitvenih območij, ki je bil sprejet po ponovnih dveletnih intenzivnih pripravah v samih lovskih organizacijah. Takih razmer ni mogoče več dopuščati zaradi pomembnosti nalog, ki zaradi tega niso realizirane, pa tudi zato, ker večina lovskih organizacij želi in predvsem potrebuje dobro delovanje lovskogojitvenih območij.

Lovska zveza Slovenije in njeni organi je zlasti v zadnjih dveh letih, tudi v sodelovanju z Republiškim komitejem za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Republiško konferenco SZDL, vlagala velike napore, da bi pospešili uresničevanje posebnega družbenega interesa pri gospodarjenju z divjadjo tako, da bi zagotovili delovanje lovskogojitvenih območij in s tem uresničevanje družbenih dogovorov po lovskogojitvenih območjih.

V pripravo in sklepanje družbenih dogovorov so lovske organizacije vložile veliko truda, vendar se z izvajanjem teh dogovorov na splošno v celoti še ne uresničujejo tisti procesi, ki bi zagotavljali usklajenost kmetijstva, gozdarstva in lovstva in drugih uporabnikov prostora, s tem pa tudi uresničevanje širšega družbenega interesa.

Razlogi, zakaj se dogovarjanje v lovskogojitvenih območjih ponekod odvija prepočasi, so po naših ocenah v premajhni aktivnosti lovskih organizacij, po drugi strani pa tudi v tem, ker drugi podpisniki družbenih dogovorov pogosto ne kažejo pravega interesa za sodelovanje in usklajevanje interesov. Ob analizi delovanja lovskogojitvenih območij smo ugotovili, da se vsaj v nekaterih območjih uveljavlja usklajevanje z gozdarskimi organizacijami, da pa je to sodelovanje, splošno gledano, z organizacijami s področja kmetijstva, skoraj povsem na začetku. Tudi krajevne skupnosti, kot temeljne samoupravne skupnosti in občine, kot temeljne družbenopolitične in samoupravne skupnosti, kažejo prešibek interes za delovanje lovskogojitvenih območij, pri sprejemanju prostorskih sestavin družbenega plana pa ne upoštevajo ali podcenjujejo problematiko varstva divjadi.

Nesporno je uresničevanje posebnega družbenega interesa pri gospodarjenju z divjadjo odvisno predvsem od delovanja lovskogojitvenih območij. Uresničevanje posebnega družbenega interesa seveda ni zgolj formalno sprejetje družbenega dogovora, pač pa je to proces stalnega in odgovornega uresničevanja pravic in obveznosti, ki so jih posamezni udeleženci družbenega dogovora tudi sprejeli.

Ob kritičnem presojanju omenjenih slabosti pa mora del teh ugotovitev veljati tudi za nekatere občinske skupščine, pa tudi druge udeležence družbenih dogovorov, ki prevzetih obveznosti ne uresničujejo, ali pa je njihova aktivnost usmerjena predvsem v uveljavljanje pravic.

Med temeljne pogoje učinkovitega delovanja lovskogojitvenih območij sodi uresničenje dogovora o reorganizaciji zvez lovskih družin po mejah lovskogojitvenih območij. Pri tem so bili očitno podcenjeni prevladujoči vplivi tradicionalizma in lokalizmov v nekaterih družbenopolitičnih in lovskih sredinah, kjer svoje obveznosti za organiziranost po lovskogojitvenih območjih ne ocenjujejo z vidika interesov varstva divjadi

in podružbljanja lovstva, pač pa te procese ocenjujejo kot omejevanje lastnih, samoupravnih odločitev. V bistvu pa so to parcialni interesi posameznikov ali ožjih skupin, ki uspevajo prevladujoče vplivati v ožjem krogu lovstva določenega okolja in ga omejevati z družbenopolitičnimi in drugimi mejami, ki z mejami populacij življenjske skupnosti divjadi nimajo nič skupnega. Najbolj izraziti taki primeri, ko območne zveze lovskih družin ovirajo delovanje lovskogojitvenih območij, so:

- Zveza lovskih družin Gornja Radgona in Zveza lovskih družin Ljutomer na Pomurskem lovskogojitvenem območju;
- Zveza lovskih družin Bela krajina za Kočevsko-Belokranjsko lovskogojitveno območje;
- Zveza lovskih družin Ilirska Bistrica za Notranjsko lovskogojitveno območje.

V teh primerih same lovske organizacije ovirajo uresničevanje posebnega družbenega interesa pri gospodarjenju z divjadjo. Podobno lahko ocenimo tudi delovanje tistih zvez lovskih družin, kjer se kljub temu, da so bili družbeni dogovori sprejeti že v letih 1980 in 1981, še vedno niso sestali koordinacijski odbori. Zato je potrebno, da se združevanje lovskih družin v njihove zveze po mejah lovskogojitvenih območjih opredeli z zakonom.

Istčasno pa so se nekatera lovskogojitvena območja že uveljavila in se tako dokazala, tako z vidika enotne gojitve kot pri usklajevanju interesov lovstva s kmetijstvom in gozdarstvom. V teh območjih so poleg družbenih dogovorov sklenjeni in uveljavljeni samoupravni sporazumi med lovskimi organizacijami in krajevnimi skupnostmi, z organizacijami združenega dela in temeljnimi organizacijami kooperantov s področja kmetijstva ali gozdarstva. Natančne opredelitve teh sporazumov z vidika odgovornosti in pravic so tudi podlaga za izvajanje ukrepov, s katerimi se omejuje škode od in na divjadi. To je v največji meri doseženo v Krmskem in v Notranjskem lovskogojitvenem območju.

Navkljub težavam, često objektivne narave, na uresničevanje družbenih dogovorov v lovskogojitvenih območjih, nedvomo vpliva tudi veliko število podpisnikov, kar je potrebno ponovno proučiti. Kljub temu pa so lovskogojitvena območja edina družbeno sprejemljiva podlaga za neposredno urejanje vseh odprtih vprašanj, še posebej tistih, ki se navezujejo na škode od in na divjadi.

K poročilu o dosedanjih aktivnostih sodi tudi ustanovitev območnih skladov, v katerih območne lovske organizacije združujejo del sredstev za poravnavo škod. Območni sklad zagotavlja poravnavo škod, ko le-ta preseže določen delež dohodka v lovski organizaciji, ki upravlja lovišče. Ustanovljen je tudi republiški sklad za poravnavo škod, kjer se prav tako združuje del sredstev za poravnavo izrednih škod od divjadi, vključno z vsemi škodami, ki jih divjad povzroči na človeku (medved).

VI. Lovskogospodarski načrt

Lovske organizacije so srednjeročne lovskogospodarske načrte izdelale in sprejele po enotnih kriterijih in v skladu z zahtevami zakona. Potrebna enotnost pri varstvu in gojitvi divjadi pa se dosega tudi z izvajanjem »Samoupravnega sporazuma o enotnih gojitvenih smernicah v SR Sloveniji za obdobje 1980–1985« oziroma uveljavljanjem metod, ki spremljajo izvajanje te enotnosti. To ocenjevanje pa mora upoštevati tudi spremenljivost letnih naravnih vplivov, ki lahko odločilno spremenijo pogoje gospodarjenja z nekaterimi vrstami divjadi.

Večina občinskih skupščin je srednjeročne lovskogospodarske načrte potrdila v predlagani obliki, premalo pozornosti pa so namenili spremljanju njihovega izvajanja, čeprav večina lovskih organizacij ta del svojih obveznosti odgovorno uresničuje.

Določene težave pri potrjevanju lovskogospodarskih načrtov so nastopile tam, kjer so mejni spori med lovskimi družinami ter tam, kjer se meje lovišč ne pokrivajo z mejami občin. Prav tako je pri potrjevanju, po naši oceni, prišla do izraza premajhna usklajenost z družbenim dogovorom območja, še zlasti tam, kjer v času potrjevanja družbeni dogovori še niso bili sprejeti.

Pri izdelavi in pred sprejemanjem srednjeročnih lovskogospodarskih načrtov za obdobje 1986–1990 bi bilo zelo koristno organizirati strokovne recenzije za vse lovske organizacije v SR Sloveniji. Ob tem bi bilo potrebno opraviti tudi presojo investicij ter vlaganj v lovišča. Druga težava pa nastaja zaradi tega, ker lovskogospodarski načrti oziroma

postopek njihovega sprejemanja ni usklajen z načeli planiranja, kot jih določa zakon o planiranju in o družbenem planu SR Slovenije. Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi je bil namreč sprejet pred zakonom o družbenem planiranju, zato seveda ni mogel upoštevati celoten sistem družbenega planiranja.

VII. Lov

Poglavje zakona, ki opredeljuje načine izvajanja lova, izhaja predvsem iz usmeritve k humanejšemu načinu lova. Tako je osnovni način izvajanja lova dovoljen le z ustreznim lovskim orožjem in naboji, saj so pasti in strupi prepovedani. Omejena je tudi uporaba nekaterih tehničnih pripomočkov, kar bistveno ne vpliva na pogoje za izvajanje načrtov odstrela. Ustrezen poudarek velja tudi strokovnemu znanju, kot pogoju pridobitve pravice za izvajanje lova, pa tudi ukrepom, ki zagotavljajo potrebno varnost pri nošenju in uporabi lovskega orožja. Pri tem lovske družine sodelujejo z organi za notranje zadeve, del tega sodelovanja pa poteka med Lovsko zvezo Slovenijo in Republiškim sekretariatom za notranje zadeve.

Ocenjujemo, da obseg krivolova bistveno ne ogroža varstva divjadi, kar je tudi rezultat dobre organiziranosti in samozagotovitve delovanja lovcev. Vendar pa je padec življenjske ravni lahko tudi pogoj oziroma vzrok za večji obseg krivolova.

VIII. Lovska organizacija

Zakon uveljavlja načelo odprtosti lovske družine vsakomur, ki izpolnjuje splošne pogoje. Odpravljene so bile možnosti, ki so posameznikom, večkrat zaradi njihovega socialnega položaja, omogočale članstvo v večih lovskih družinah. Po drugi strani je zakon odpravil omejitve o številu članov ter tudi s tem zagotovil postopno rast članstva v lovskih družinah. Podatki o socialnem sestavu članstva so neposredno dokaz, da biti lovec ni več socialni oziroma družbeni privilegij.

	1970	1975	1983
Število članov LD	14.750	16.664	21.263

Po socialnem sestavu je 36,3% članov delavcev v neposredni proizvodnji, 15,1% kmetov, 21,7% drugih delavcev, 17,3% upokojencev, 5,6% obrtnikov, 0,8% študentov, 0,6% pripadnikov jugoslovanske ljudske armade in 2,6% drugih poklicev.

Vse lovske družine, kot temeljne, samoupravne enote lovske organizacije, imajo izdelane in v okviru krajevne skupnosti usklajene obrambne načrte, s tem pa tudi prevzete naloge pri krepitvi obrambne sposobnosti v družbenem okolju svojega delovanja.

V zvezi s sprejemanjem članov lovskih družin je potrebno poudariti, da se v lovski organizaciji še vedno soočamo s posameznimi primeri, ki ne sledijo zakonsko opredeljeni odprtosti lovskih družin ali pa sprejem povezujejo z znatnimi finančnimi pristopnimi deleži. Pristopnina je ob sprejemu v lovsko družino nesprejemljiva, posamezni primeri takega ravnanja so bili javno in kritično obravnavani. Kljub temu pa so še primeri nadaljevanja take prakse ob sklicevanju na tisti del zakona o družinah, ki pogoje za sprejem prepušča samoupravni odločitvi lovskih družin. To je kritično ocenila tudi programska konferenca o društvu, ki jo je izvedla Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva.

S sprejemom samoupravnih sporazumov o ustanovitvi samoupravnih sodišč se uveljavljajo in utrjujejo nadaljnji demokratični odnosi v lovstvu. Kritično in z odločnejšimi ukrepi je v bodoče treba zagotavljati dosledno uveljavitev pravnomočnih sodb razsodišča Lovske zveze Slovenije, saj je bilo nekaj primerov, da lovske družine teh sodb niso izvršile.

Lovska zveza Slovenije in Skupnost organizacij združenega dela s področja lovstva, sta leta 1978 sklenili samoupravni sporazum o zagotavljanju družbenega interesa in uresničevanju skupnih interesov pri varstvu in gojitvi divjadi ter enotni politiki lovstva v Sloveniji. Temeljna vsebinska vprašanja tega sporazuma zajemajo sofinanciranje varstva in gojitve avtohtonih vrst divjadi, združevanje sredstev za poravnave škod od divjadi, oblikovanje enotne gojitvene, varstvene in lovne politike v lovskogojitvenih območjih in uveljavljanje enotnih principov pri sprejemanju in izvajanju lovskogospodarskih načrtov.

Skladno z omenjenimi sporazumom in 37. členom zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, je bil

sprejet v letu 1981 »Družbeni dogovor o varstvu in gojitvi določenih vrst avtohtone divjadi v SR Sloveniji«. S pristopom k temu dogovoru se opredeljuje tudi pripravljenost lovskih družin za sofinanciranje tistih programov, ki bi se v loviščih organizacij združenega dela uresničevali s takimi programi varstva avtohtonih vrst, da bo zagotovljeno njihovo dolgočasno in kompleksno varstvo.

Organizacije združenega dela s področja lovstva, to so gojitvena lovišča in zavodi za gojitve divjadi, pa so tako dobile družbeno verificirane naravovarstvene naloge v krajinah, ki imajo značaj krajinskih in narodnih parkov. Opredeljena je tudi vloga poklicnih delavcev teh lovišč pri nalogah lovskogojitvenih območij in pri nalogah celotnega slovenskega lovstva.

Slovenska lovska organizacija je opravila obsežne naloge predvsem s prostovoljnimi delom svojih članov pri varstvu, gojitvi in lovu divjadi, pri izgradnji lovskih domov, koč, bivačkov, krmišč, prež, solnic, pri izobraževanju ter v društvenih aktivnostih. Zahtevnih nalog pri sodelovanju s kmetijskimi in gozdarskimi organizacijami združenega dela, z vodnim gospodarstvom, s skupščinami občin, s kmetijskimi zemljiškimi skupnostmi, pa lovska organizacija pri sedanjih organiziranosti ter s prostovoljnimi delom izven rednega delovnega časa, ne zmore. Za aktivno sodelovanje pri gozdnogospodarskem načrtovanju, pri načrtovanju melioracij kmetijskih zemljišč ter pri prostorskih sestavinah družbenih planov občin lahko pravočasno sodelujejo z realnimi in konkretnimi predlogi le za to usposobljeni delavci v rednem delovnem času. Sedanja organiziranost je zato tudi eden od razlogov, da se slabo in prepočasno uresničujejo posebni družbeni interesi pri gospodarjenju z divjadjo v lovskogojitvenih območjih.

Prostovoljno delo v slovenski lovski organizaciji, ki bo gotovo tudi v bodoče zagotovilo za izpolnjevanje nalog v loviščih lovskih družin, je potrebno dopolniti s profesionalnimi strokovnimi delavci za najzahtevnejše naloge v lovskogojitvenih območjih in v Lovski zvezi Slovenije.

IX. Gojitveno čuvajska služba

Izhajajoč iz zahteve zakona, da mora lovska organizacija, ki upravlja lovišče, organizirati gojitveno-čuvajsko službo, ki jo opravljajo lovski čuvaji, poteka v okviru Lovske zveze Slovenije stalen program izobraževanja lovskih čuvajev. Skladno z izvršilnim predpisom zakona, ki podrobneje opredeljuje vsa vprašanja gojitveno-čuvajske službe, je bilo doslej usposobljenih za te naloge okrog 1400 lovcev. Če upoštevamo, da imamo v Sloveniji 423 lovišč, potem je v povprečju gledano to število že zadostno. Upoštevati pa je treba, da vsi lovski čuvaji tega dela ne opravljajo poklicno, pač pa tudi pogodbeno ali povsem brezplačno. Popolna profesionalizacija gojitveno-čuvajske službe bi za marsikatero lovišče pomenila tolikšno finančno breme, da bi bil s tem ogrožen program drugih vlaganj, od krmljenja do poravnave škod ipd.

X. Preprečevanje in povračilo škode

Navzočnost divjadi in njeno številčno ter prostorsko širjenje na eni ter vse slabši naravni pogoji na drugi strani, prispevajo k naraščanju vrst in obsega škod od divjadi. Neuresničevanje temeljnih nalog in funkcij lovskogojitvenih območij je nadaljnji razlog, da vprašanja škod od divjadi niso zadovoljivo rešena niti z vidika izvajanja ukrepov za njihovo omejevanje, niti z vidika rednega in realnega povračila za škode. Na področju škod od divjadi so spori med lovskimi organizacijami in drugimi uporabniki prostora, zlasti kmetijci in gozdarji, najbolj pogosti. Ti konflikti izhajajo predvsem iz enostranskega in nekompleksnega obravnavanja ter neupoštevanja pravic in obveznosti vseh subjektov, ki gospodarijo v naravnem prostoru. Zato je seveda potrebno predvsem pospešiti delovanje lovskogojitvenih območij, v katerih mora biti opredeljena izbira vrst in številčnost divjadi, kar morajo dosledno spoštovati vse lovske organizacije, določene pa tudi obveznosti gozdarskih in kmetijskih organizacij, da ob svoji dejavnosti upoštevajo tudi življenjske potrebe divjadi. Samo uresničevanje temeljnega odnosa, po katerem je »lovska organizacija dolžna zagotavljati, možni oškodovanec pa dolžan uporabljati« ustrezna zaščitna sredstva, je še nezadovoljivo. Lovske organizacije ter uporabniki in lastniki kmetijskih zemljišč in gozdov naredijo premalo za preprečevanje in zmanjševanje škod od divjadi. Nenačrtno in preskromno vla-

ganje za izboljševanje prehranskih pogojev za divjad še zaostre problematiko škod.

Primeren in sodoben ter učinkovitih zaščitnih sredstev primanjkuje na tržišču. Še najbolj učinkovito zaščitno sredstvo so električni pastirji, ki so še posebej primerni za varovanje zaokroženih in večjih kmetijskih površin. Tako je na primer za vasi Hinje, Prevale in Žvirče v Suhi krajini zavarovanih 450 hektarov obdelovalnih površin s 40 km električnega pastirja. V Kočevsko-Belokranjskem lovskogojitvenem območju so lovske organizacije kupile 162 električnih pastirjev za zaščito kmetijskih površin.

Za preprečevanje škod od divjadi ni enotnih strokovnih navodil, ki bi upoštevala razmere v okolju za različna območja in za različne vrste divjadi.

a) Škode na kmetijskih površinah

Republiški kmetijski inšpektorat je za leta 1980, 1983 in 1984 zbral poročila kmetijskih inšpektorjev za vse občine v SR Sloveniji o škodah, ki jih povzroča divjad.

Ne glede na to, da zbrani podatki niso poenoteni in tudi ne vsestransko preverjeni, pa je predmetna dokumentacija le prepričljiva v tem, da se je divjad na določenih območjih, najbolj pa divji prašiči, jelenjad in ponekod tudi vrana ter srnjad, razmnožila v takšni meri, da je kmetijska proizvodnja ogrožena ne samo glede višine pridelkov, temveč tudi glede gospodarnosti setve določenih kultur in obdelave njivskih površin.

Na podlagi podatkov in zbrane dokumentacije povzroča divjad škodo na kmetijskih površinah v naslednjih območjih:

Divji prašiči povzročajo škodo na območju vseh občin, razen mestnih. Povečujejo se škode, ki jih divji prašiči povzročajo na intenzivnih pašnikih v hribovitih predelih občin Jesenice, Kamnik, Tolmin. Škode so sicer v velikem razponu tudi znotraj posameznih območij, vendar podatki potrjujejo ugotovitve, da škode na kmetijskih površinah v pretežni meri povzročajo divji prašiči, v Prekmurju celo več kot tri četrtine vseh škod od divjadi.

Jelenjad povzroča škodo na kmetijskih površinah predvsem na območju občin Ribnica, Kočevje, Ilirska Bistrica, Cerkljica, Črnomelj, Maribor-Tezno, Maribor-Ruše, Slovenska Bistrica, pa tudi ob meji z Madžarsko.

Vrane so se v zadnjih letih močno razmnožile, še posebej poljske vrane, ki jih vse leto ni dovoljeno loviti. Zaščitene vrste vran (črna in poljska vrana) ter nezaščitene (siva vrana) povzročajo škodo na posevkih kornice predvsem na območju občin Brežice, Domžale, Grosuplje, Lendava, Sevnica, Šmarje, Šentjur, Slovenske Konjice, Lenart, Tolmin, Slovenj Gradec, Zagorje.

Srnjad povzroča škodo v različnem obsegu sicer na vseh kmetijskih površinah, vendar so največje škode na vinogradih na območju občin Ajdovščina, Črnomelj, Izola, Maribor-Pesnica, Maribor-Tabor, Maribor-Rotovž, Maribor-Pobrežje, Metlika, Ptuj, Ormož.

Še posebej velike škode so bile na poganjkih trte v letu 1984, verjetno zaradi zapoznelega začetka vegetacijske dobe.

Damjeki povzročajo škodo na kmetijskih površinah na območju Pohorja ter na območju občine Sevnica.

Ugotavljanje sedanjega stanja škod na kmetijskih površinah ne prikaže škod v polnem obsegu, ker se na opuščeni njivskih površinah, ki so sedaj travniške površine, škoda več ne ugotavlja. Dejstvo pa je, da je v nekaterih območjih divjad pospešila opuščanje kmetijskih obdelovalnih površin, ali pa so opustili gojitev določenih poljščin.

Postopek za povračilo škod od divjadi se začne takrat, ko lastnik oziroma uporabnik kmetijske površine prijavi škodo ustno ali pisno lovski organizaciji, ki upravlja lovišče, na območju katerega je škoda nastala. V poročilih je pogosto navedeno, da manjših škod lastniki navadno ne prijavljajo.

V postopkih za povračilo škod, ki jo je povzročila divjad, škodo ocenita na terenu praviloma skupaj lastnik zemljišča in predstavnik lovske organizacije. Cenitev se napravi na podlagi površine zemljišča, hektarskega donosa in odstotka za kolikor je zmanjšana pridelek. Nekatere občine dajejo za vsako leto posebej tabelarni pregled povprečnih hektarskih donosov in določijo cene za važnejše kmetijske pridelke.

Povračilo škod na kmetijskih površinah teče po že ustaljenih postopkih, ki jih določa zakon. Odnosi med oškodovanci in lovskimi organizacijami so v veliki meri dobri, zaradi korektno opravljenih cenitev škod in sprotnege ter poštenega povračila škod. Seveda pa so na terenu prisotne tudi

vse skrajnosti od neporavnanih škod do pretiranih zahtevkov oškodovancev, kar vse povzroča napetost in slabe odnose med lovci in oškodovanci. Urejanje vse problematike pri povračilu škod je odvisno od odnosov med lovci in krajani – oškodovanci, postopki pri povračilu škod pa imajo pogosto odločilen vpliv na oceno o lovstvu sploh.

V praksi se večkrat pojavlja tudi vprašanje ustreznosti postopka pri ocenjevanju škod od divjadi. Menimo, da postavljenih rokov, v katerem mora biti škoda ocenjena oziroma v katerem je zoper oceno možno še ugovarjati, ne bi podaljševali, ker bi bila sicer še težje ugotovljiva dejanska škoda in njeni povzročitelji.

Podatki o izplačanih odškodninah za škodo od divjadi so le eden od kazalcev stanja na tem področju, poudariti pa je treba, da se odnos lovskih družin do vprašanja škod spreminja v pozitivnem smislu. Višina škode se določa sporazumno tako, da tožbenih zahtevkov skorajda ni.

Izplačane odškodnine za škodo od divjadi:

lovske družine:	gojitvena lovišča:
leta 1970 491.628 din	leta 1973 120.000 din
leta 1980 5.447.400 din	leta 1983 1.100.000 din
leta 1983 17.073.000 din	

Več kot polovico vseh povrnjenih škod povzroče v kmetijstvu divji prašiči, od preostalega pa skoraj štiri desetine skupaj srnjad in jelenjad. V porastu so škode, ki jih povzročajo vrane.

Odnosi med lovci ter lastniki oziroma uporabniki zemljišč pri ugotavljanju in poravnavi škod so seveda zelo različni, pač odvisni od razmer in predvsem od ljudi, ki pri tem sodelujejo. Poudariti pa je potrebno, da v zadnjih letih ni znan primer, ko priznana škoda ni bila poravnana. Sistem združevanja sredstev za povračilo škod od divjadi v lovskih organizacijah dobro deluje.

b) Škode v gozdovih

Škode v gozdovih, ki jih povzroča divjad, se prostorsko ujemajo s škodami v kmetijstvu, kar potrjuje ugotovitve o prevelikem staležu divjadi na določenih območjih.

Iz poročil gozdnogospodarskih organizacij je namreč razvidno, da škodo povzroča predvsem jelenjad in delih gozdnogospodarskih območij v Gozdnem gospodarstvu Postojna (Mašun, Jurjeva dolina, Snežnik, Javorje, Knežak, Bukovje, Cerkljica, Postojna). V Gozdnem gospodarstvu Novo mesto (Mirna gora, Podturn), v Gozdnem gospodarstvu Kočevje (Rog, Mozelj, Stara Cerkev), v Gozdnem gospodarstvu Maribor (Lukanja, Planina, Smrečno), v Gozdnem gospodarstvu Kranj, v Gozdnem gospodarstvu Bled (Bohinj, Jelovica).

Mufloni povzročajo občutne škode v gozdovih Boča, povečujejo se v Trnovskem gozdu, zaradi povečanega odstrela pa so se škode od muflonov zmanjšale v gozdovih Uršlje gore.

V gozdovih Pohorja, kjer so že itak skope prehranske razmere za divjad, povzročajo škodo tudi damjeki. Škodo od divjadi pa je v teh gozdovih nemogoče izdvojiti od škode, ki jo v gozdovih povzroči živina, ki se zadnja tri leta nekontrolirano pase v gozdovih Pohorja.

Za ocenjevanje škod, ki jih povzroča divjad v gozdovih, ni povsem zadovoljive metode. Ocene so zato subjektivne in ista škoda je lahko ocenjena v velikem razponu.

Skupnost organizacij združenega dela za lovstvo in ribištvo Slovenije je v letu 1983 naročila pri Visokošolski temeljni organizaciji združenega dela za gozdarstvo Biotehniške fakultete v Ljubljani, in tudi zagotovila sredstva, za objektivno ocenjevanje škod od divjadi v gozdovih. Naloga še ni izdelana.

Za objektivnejše ocenjevanje trendov škod v gozdovih bodo, predvsem v bodoče, veliko prispevale mreže stalnih kontrolnih ploskev, na katerih se odraža tudi vpliv divjadi. Ta metoda se sicer še vedno izpopolnjuje, vendar je že uvedena v gozdnih gospodarstvih: Postojna, Kočevje, Kranj, Nazarje, Maribor, Novo mesto. Analiza prehrane rastlinojede divjadi dela Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije. Lovske organizacije ter znanstveno raziskovalne institucije pa analizirajo stanje in ugotavljajo trende pri odstreljeni divjadi (zdravstveno stanje, telesne teže, kvaliteta trofeji). Združeni rezultati vsega tega strokovnega in raziskovalnega dela pa dokazujejo dobro kažejo na razmere in smeri razvoja v okolju in pri divjadi.

V gozdovih je še posebej težko objektivno ocenjevati škode zaradi dolgoročnosti gozdne proizvodnje, zaradi večnamenskosti gozdov (varovalna, socialna in proizvodna funkcija) ter predvsem zaradi tega, ker je divjad sestavni del gozdnega okolja in je zato objedanje mladja in gošče gozdnega drevja del prehrane divjadi. Pogosto pa se ocenjujejo škode v gozdovih v primerjavi s stanjem brez rastlinojede divjadi, s tem pa tudi brez vsake divjadi.

Zaradi že navedenih razlogov pri ocenjevanju škod v gozdovih, se gozdnogospodarskim organizacijam ne plačujejo škode v gozdovih, ki jih povzroča divjad.

Poleg tega moramo upoštevati tudi dejstvo, da so škode velike v tistih gozdovih, kjer so sedanje skromne naravne prehranske razmere za divjad posledica preteklega gospodarjenja z gozdovi, ki je naravne združbe nosilno preusmerjalo v monokulture iglavcev zaradi trenutnih ekonomskih interesov pri pridobivanju lesa (Gorenjska, Pohorje, Notranjska).

V velikih kompleksih monokultur iglavcev je ob visokem staležu divjadi nemogoče vzpostaviti rastiščem primerne naravne gozdove, ker je premočno objedanje mladja in gošče ter nasadov. V takih pogojih obnavljajo gozdove lahko le z nasadi smreke ter z mehansko in kemično zaščito, kar vse ob visokih stroških še najmanj za stoletje ohranja slabe ekološke razmere nasploh in še posebej za divjad.

Zato so ocene in prikazi škod v gozdovih v denarnih zneskih predvsem pripomoček v dokazovanju, da je v takih območjih potrebno znižati staleže jelenjadi, damjekov in muflonov.

V zadnjem obdobju se soočamo tudi z vprašanji škod v gozdovih, katerih pa poenostavljeno ne gre pripisovati zgolj številu in vrstam divjadi, pač pa tudi praksi, ki popolnoma zanemara njene življenjske potrebe. Nekatere vrste divjadi ne le, da žive v gozdu, pač pa delno tudi od njega. V pomanjkanju od končno izdelane in družbeno verifisirane metode ugotavljanja, kaj se smatra kot gozdna škoda in kaj je normalna stopnja izkoriščanja gozdnega rastišča od divjadi, se prevelik pomen daje posledicam, ne pa načrtnemu odpravljanju vzrokov, ki često ni zgolj v številu divjadi. Kot so prve izkušnje že potrdile, naj se pri usklajevanju teh interesov izhaja predvsem iz strokovnih ugotovitev znanstveno raziskovalnega dela, upošteva pa tudi splošno funkcijo gozdov. To je tudi skupno stališče študijskih dni »gozd-divjad«, ki so bili leta 1980.

c) Škode na divjadi

Obsežna in pereča je problematika varstva in gojitve divjadi zaradi škod, ki so povzročene divjadi zaradi slabšanja razmer v naravnem okolju.

Za varstvo in gojitev divjadi so razmere v naravnem okolju odločilne, spremembe v okolju pa imajo večji vpliv kot vse drugo prizadevanje pri gospodarjenju s samo divjadjo. Razmere v okolju pa so zaskrbljujoče, predvsem za poljsko divjad (jerebica, zajec, fazan) pa ponekod že katastrofalne. Na to vpliva splet dejavnikov, gotovo pa je pri tem odločilno gospodarjenje z naravnim prostorom brez upoštevanja in spoštovanja skladnosti in soodvisnosti rastlinskega in živalskega sveta v naravnem okolju. Pogosto pa so lastniki in uporabniki zemljišča, ki sami tako negativno vplivajo na življenje krajine, zelo občutljivi za škode, ki jih povzroči divjad s svojimi prehrabnimi potrebami. Čeprav je divjad dobrina splošnega pomena in so ohranjanje, vzdrževanje in izboljševanje življenjskih pogojev za divjad zadeve posebnega družbenega pomena na področju dejavnosti varstva in gojitve divjadi, se take škode na divjadi ne ugotavljajo. Naraščajoče potrebe pri pridelovanju hrane in lesa imajo že sedaj negativne posledice za naravne pogoje divjadi, gotovo pa se bodo ekološke škode samo še povečevale, če bo odnos do okolja ostajal še naprej enak. Včasih sicer prihaja do pracionalnega ocenjevanja ekoloških škod, vendar se s tem področjem nihče celovito ne ukvarja. Ocenjujejo se predvsem škode, ki jih na kmetijskih gozdnih površinah povzroča divjad.

XI. Lovska inšpekcija

Zakon je za nadzor nad izvajanjem zakonskih določil predvidel delovanje inšpekcijske službe od občinske do republiške. Vendar je medobčinska lovska inšpekcija organizirana samo za ljubljanske občine, kjer to delo opravlja en lovski inšpektor. V nekaterih občinah pa opravljajo naloge s tega področja inšpektorji, ki imajo osnovne naloge na področju kmetijstva. Takšna organizacija inšpekcijskega nadzorstva je v občinah Celje, Šentjur, Ormož in Ptuj.

V drugih republikah in pokrajinah v SFR Jugoslaviji je združena občinska, medobčinska in republiške gozdarske ter lovske inšpekcije. To je gotovo primerno že zaradi vsebine dela pri odnosih gozd-divjad, še posebej pa zaradi racionalnosti (spoznavanje razmer v okolju, terenski ogledi, sočasno spremljanje uresničevanja gozdnogospodarskih ter lovskegospodarskih načrtov).

Lovske organizacije sicer v pretežni meri same spremljajo naloge lovcev pri varstvu, gojitvi in lovu divjadi, vendar sama Lovska zveza Slovenije meni, da bi delovanje lovske inšpekcije, kot jo je predvidel zakon, lahko mnogo prispevalo k njegovi doslednejši uveljavitvi.

UGOTOVITVE, PRIPOROČILA IN SKLEPI

Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije ob obravnavi analize o izvajanju zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč

Izvršni svet Skupščine SR Slovenije je na 52. seji dne 21. 2. 1985 obravnaval analizo o izvajanju zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč in v zvezi s to analizo sprejel naslednje

UGOTOVITVE, PRIPOROČILA IN SKLEPE

A) UGOTOVITVE

1. Iz analize o izvajanju zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč izhaja, da se ta zakon v pretežni meri dobro izvaja.

2. Lovske organizacije so po uveljavitvi tega zakona dosegle velike rezultate predvsem na področju izobraževanja ter strokovnega dela pri varstvu in gojitvi divjadi ter pri upravljanju lovišč, na področju pridobivanja sredstev pri gospodarjenju z lovišči ter na področju društvenih aktivnosti.

Lovske organizacije zelo uspešno opravljajo predvsem naloge varstva in gojitve velike divjadi (medvedi, jelenjad, srnjad, divji prašiči), vendar v nekaterih območjih premalo usklajeno s prehranskimi zahtevami teh vrst divjadi ter z razmerami v naravnem okolju. Zaradi tega so ponekod velike škode od divjadi na kmetijskih površinah in v gozdovih, za kar so odgovorne predvsem lovske organizacije.

Manj uspešno je varstvo in gojitev poljske divjadi (poljske jerebice, zajci, fazani), predvsem zaradi poslabšanih razmer v naravnem okolju. Negativni vplivi na okolje so številni in jim je težko določiti deleže, vendar imajo agrotehnični in agroekmični ukrepi v kmetijstvu močan vpliv na razmere za poljsko divjad.

3. Širše družbeno dogovarjanje in usklajevanje interesov lovske organizacije z drugimi uporabniki naravnega prostora v lovskogojitvenih območjih glede zagotovitve skladnejšega razvoja gospodarjenja z divjadjo ter zagotovitve družbenega vpliva na gospodarjenje z divjadjo in okoljem ni bilo uspešno, razen redkih izjem (Krimsko in Notranjsko lovskogojitveno območje). Na tem področju večina lovske organizacije ni izrabila možnosti in ne opravlja nalog, ki jih določajo družbeni dogovori po lovskogojitvenih območjih. Premalo interesa so pri tem pokazale tudi organizacije združenega dela s področja kmetijstva in gozdarstva, krajevne skupnosti ter občine.

4. Lovske organizacije ter drugi uporabniki naravnega prostora naredijo premalo za preprečevanje škod od divjadi tako na področju ohranjanja in izboljševanja naravnega okolja, kakor tudi na področju zaščite. Za to delo ni strokovnih navodil, ki bi upoštevala razmere v okolju, vrste kultur na kmetijskih in gozdnih površinah ter vrste divjadi v območju; na tržišču tudi primanjkuje učinkovitih zaščitnih sredstev za preprečevanje škod od divjadi.

5. Nekatere vrste divjadi se prostorsko širijo tudi v tista lovskogojitvena območja ali v dele teh območij, kjer niso primerni pogoji za take vrste divjadi zaradi intenzivne kmetijske proizvodnje ali zaradi obnove gozdov. To je predvsem pri jelenjadi, divjih prašičih, damjekih in muflonih ter pri medvedih, risih in volkovih.

6. Lovske organizacije pridobivajo pri gospodarjenju z lovišči tudi del dohodka kot rezultat izjemno ugodnih naravnih danosti. To velja še posebej za visokogorska in sredogorska lovišča, kjer se ne vplaga sredstev v ohranjanje in izboljševanje naravnega okolja, pač pa se pretežno del dohodka ustvarja že s samim odstrelom divjadi in s prodajo divjačine. Ta del dohodka se sicer ustvarja le pogojno, namreč zaradi prostovoljnega dela v lovske družine.

Velika potreba po vlaganjih v ohranjanje in izboljševanje okolja pa so predvsem v loviščih, ki so pomembne za poljsko divjad. V okviru lovskogojitvenih območjih in v okviru SR Slovenije se združujejo malo sredstev za pospeševalno, strokovno in raziskovalno delo v lovstvu.

7. Lovskogospodarsko načrtovanje ni usklajeno s predpisi o družbenem planiranju. Pred sprejemanjem in potrjevanjem srednjeročnih lovskogospodarskih načrtov ni organizirana strokovna recenzija teh načrtov.

8. Večina občin v SR Sloveniji nima organizirane občinske ali medobčinske lovske inšpekcije, čeprav bi jo morale imeti po zakonu že od leta 1976. Zato je potrebno proučiti še druge, predvsem racionalnejše oblike inšpekcijskega nadzora za to področje, ter takoj začeti z akcijo za ureditev tega področja.

B. PRIPOROČILA

1. Lovski zvezi Slovenije in Skupnosti organizacij združenega dela za lovstvo in ribištvo Slovenije priporočamo, da:

1. v samoupravnem sporazumu o enotnih gojitvenih smernicah v SR Sloveniji za obdobje 1986–1990 prostorsko opredelita intenziteto ukrepov v zvezi z varstvom, gojitvijo in lovom divjadi – rajonizacija – za: medvede, rise, volkove, jelenjad, divje prašiče, damjeke, muflone;

2. vsem lovskim organizacijam v SR Sloveniji omogočita in zagotovita strokovno recenzijo srednjeročnih lovskogospodarskih načrtov;

3. izdelata strokovna navodila za preprečevanje škod od divjadi ter za uporabo zaščitnih sredstev;

4. poskrbita, da bodo lovske organizacije pospešeno sodelovale z drugimi uporabniki naravnega prostora, saj je to neločljivo povezano z varstvom in gojitvijo divjadi;

5. poskrbita, da bodo območne zveze lovske družin ter organizacije združenega dela s področja lovstva nosilci nalog za delovanje lovsko-gojitvenih območij;

6. pospešita raziskovalno ter strokovno delo pri aktualnih nalogah:

– biotehniška dela, kot osnova za izboljševanje naravnega okolja in za preprečevanje škod od divjadi;

– ugotavljanje ter preprečevanje škod na divjadi;

– ugotavljanje merljivih kazalcev v okolju in na divjadi za ocenjevanje trendov razvoja v odnosih gozd-divjad («kontrolna metoda») ter v odnosih kmetijstvo-divjad;

– enotna metodologija za ocenjevanje škod od divjadi v kmetijstvu;

– enotna metodologija za ocenjevanje škod od divjadi v gozdovih;

7. se zavzemata, da se bodo zaščitna sredstva za preprečitev škode od divjadi proizvajala oziroma uvažala pod enakimi pogoji kot druga zaščitna sredstva v kmetijstvu.

II. Lovski zvezi Slovenije, da:

– 1. poskrbi za ustrezne kadre na zvezah lovske družin ter v Lovski zvezi Slovenije za izvajanje nalog zvez lovske družin in še posebej za zagotovitev sodelovanja z drugimi uporabniki naravnega prostora ter da pospeši proces vključevanja lovske družin (starešine, gospodarji, predsedniki komisij), območnih zvez ter Lovske zveze Slovenije;

2. poskrbi, da bodo lovske družine postopno in v odvisnosti od povpraševanja za inozemski lovski turizem v povprečju namenile 20% letnega odstrela trofejne divjadi za tuje goste.

III. Zadržni zvezi Slovenije, Samoupravni interesni skupnosti za gozdarstvo Slovenije, da s svojimi članicami, ki so udeležene družbenih dogovorov, aktivno sodelujejo v lovskogojitvenih območjih pri nalogah skladnejšega razvoja gospodarjenja z divjadjo in zagotovitve družbenega vpliva na gospodarjenje z divjadjo ter za vzpostavljanje in ohranjanje biološkega ravnovesja.

C) SKLEPI

I. Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano prouči in pripravi morebitne predloge sprememb in dopolnitev zakona, in sicer v naslednjih smereh:

1. Lovske družine naj se zaradi uresničevanja posebnega družbenega interesa na področju lovstva in svojih skupnih interesov združujejo v zveze lovske družin v okviru enega ali več lovskogojitvenih območij, prek njih pa v Lovsko zvezo Slovenije.

2. Udeleženci družbenih dogovorov naj bodo le tisti, ki so najbolj zainteresirani oziroma najbolj odgovorni za dogovarjanje v lovskogojitvenem območju.

3. Lovskogospodarsko načrtovanje je potrebno uskladiti s predpisi o družbenem planiranju.

4. Zagotoviti je potrebno ugotavljanje dela dohodka, ki ga lovske organizacije pridobijo zaradi posebej ugodnih naravnih danosti v loviščih ter njegovo združevanje v okviru lovskogojitvenih območij ter v okviru Lovske zveze Slovenije za izenačevanje pogojev gospodarjenja po območjih in v SR Sloveniji.

5. Ponovno je potrebno proučiti:

– zaščito na podlagi 12. člena zakona za poljske vrane in rise,

– lovne dobe (13. člen zakona) za muflona – samca, muflona – ovco, ali jagnje, navadnega jelena – samca, košuto, tele, damjeka – samca, košuto in tele ter velikega petelina.

6. Ponovno je potrebno proučiti delitev nalog in s tem stroškov med lastnikom oziroma uporabnikom kmetijskega zemljišča ter med lovsko organizacijo v zvezi s preskrbo, nakupom in uporabo ter vzdrževanjem zaščitnih sredstev za preprečevanje škod od divjadi.

II. Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter republiški sekretariat za pravosodje in upravo skupaj proučita najracionalnejšo in še zadostno organizacijo lovske inšpekcije:

a) z združitvijo občinske ali medobčinske gozdarske in lovske inšpekcije ali

b) z ustanovitvijo republiške lovske inšpekcije.

Nato pa je potrebno zagotoviti delovanje lovske inšpekcije.

Iz Poročevalca skupščine SRS, Ljubljana, XI., št. 7.